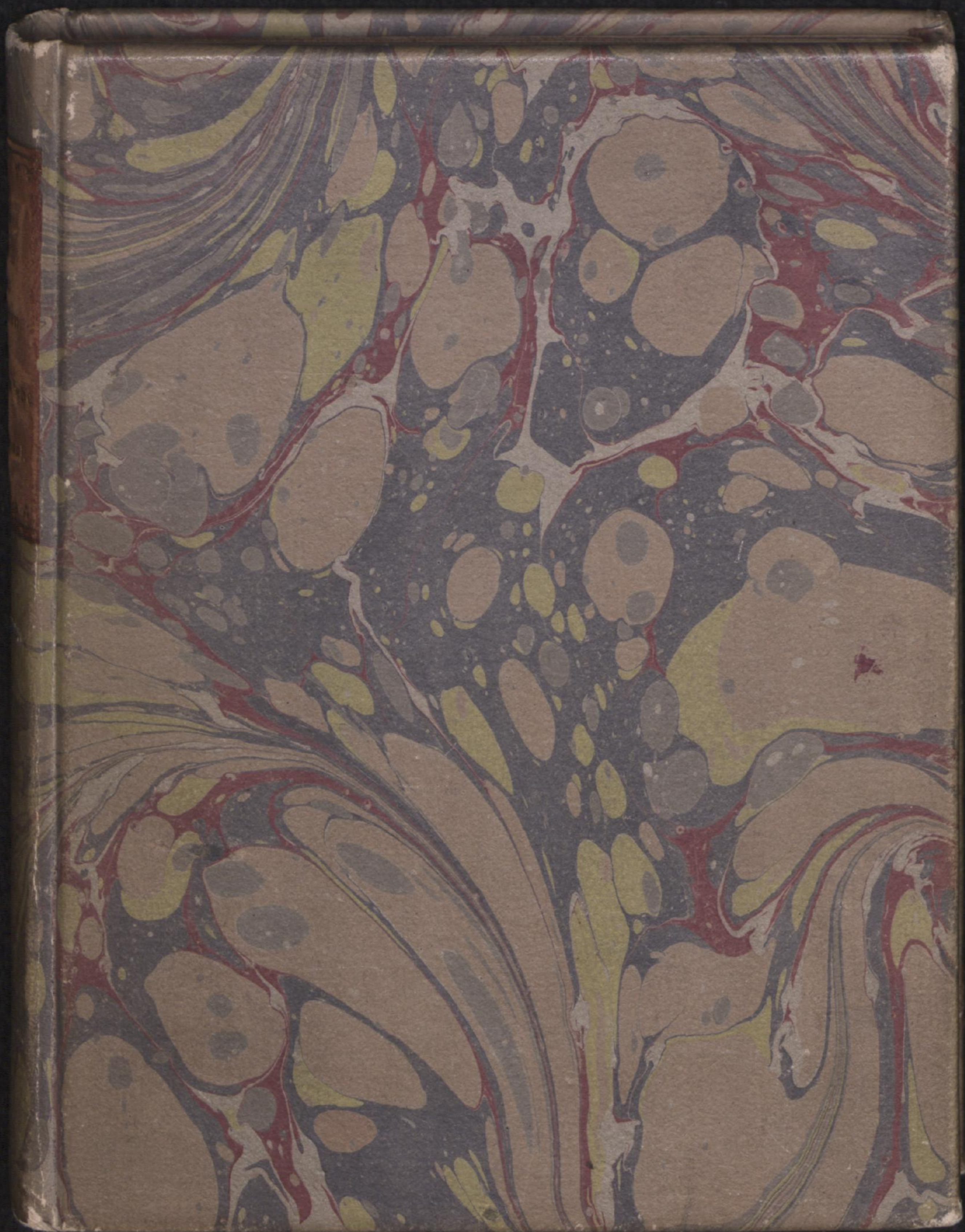
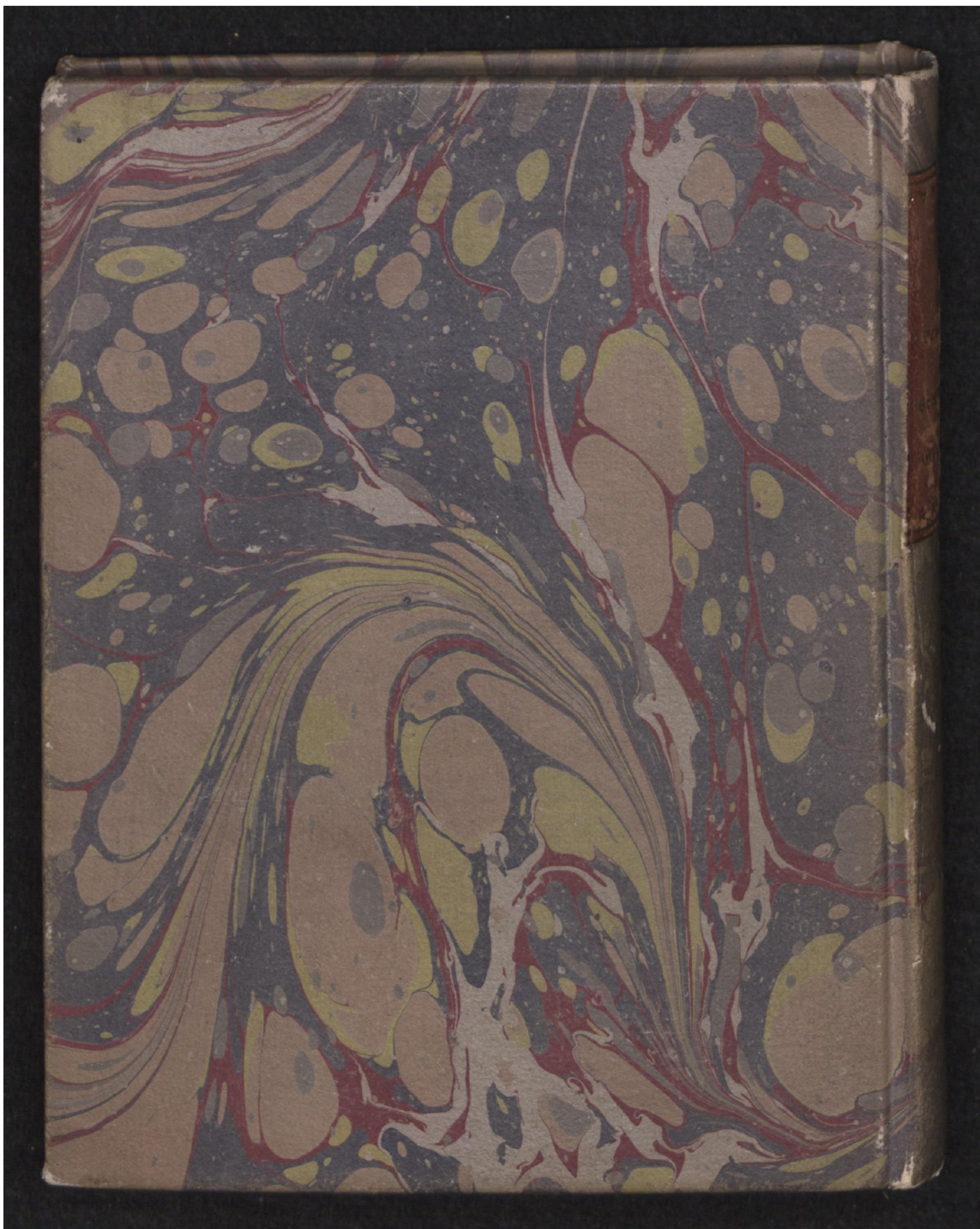



Peder
Laurentsen,
Om
og









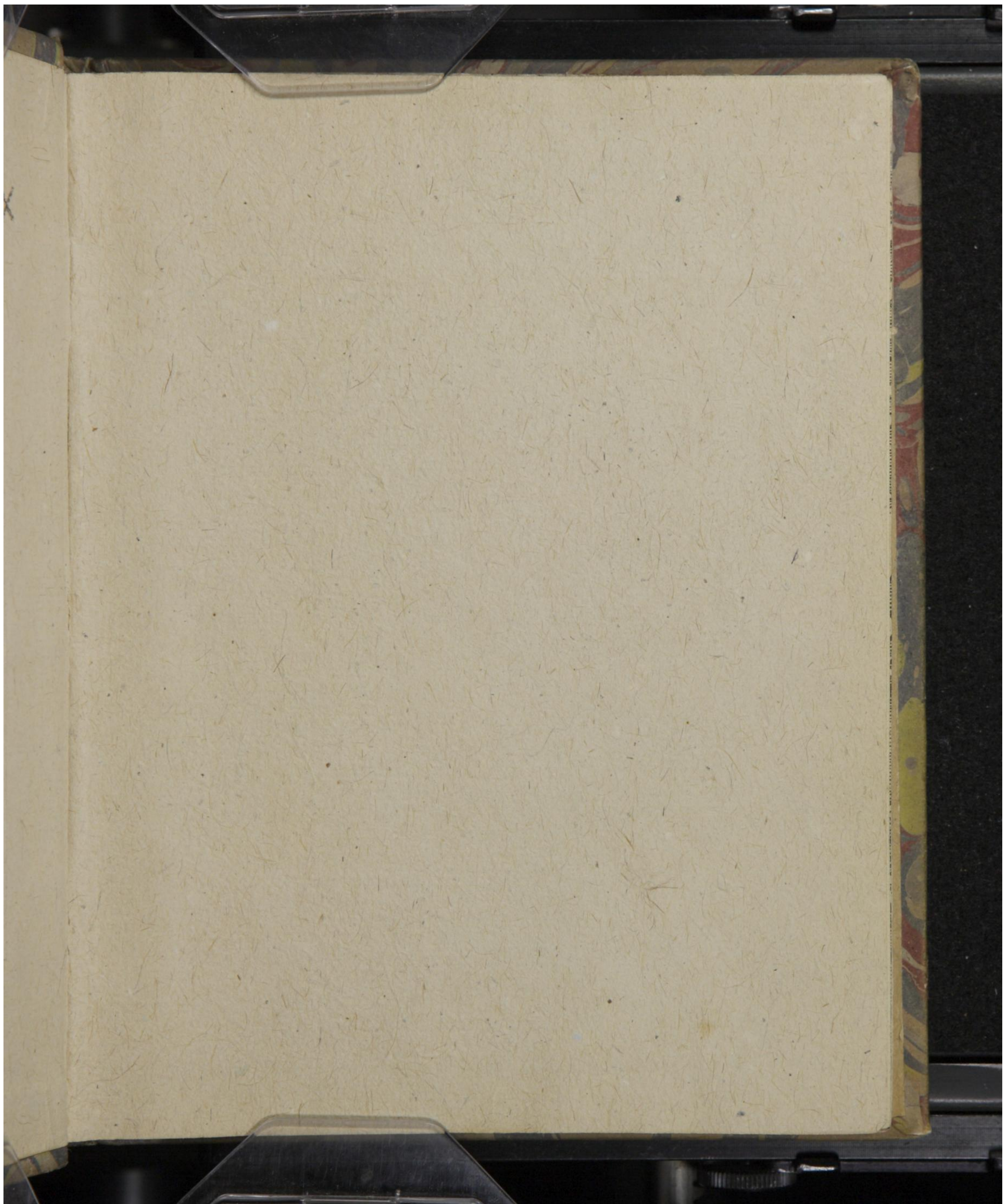
~~N° 546.~~

Nr. 233

DA BOX



M. Fischer fecit



at "fermn fold" (firme ∴) (de firmelung gaben) Snad vi nu kalde confirmere. f. C.j.b.
Fribaarnsd. C.iij.b.

Smigre oc blade ∴ f. C.4.

Ogleri. C.4.b. Kiire. (taarmnndzls.) B.3. Snibbedru. B.2.

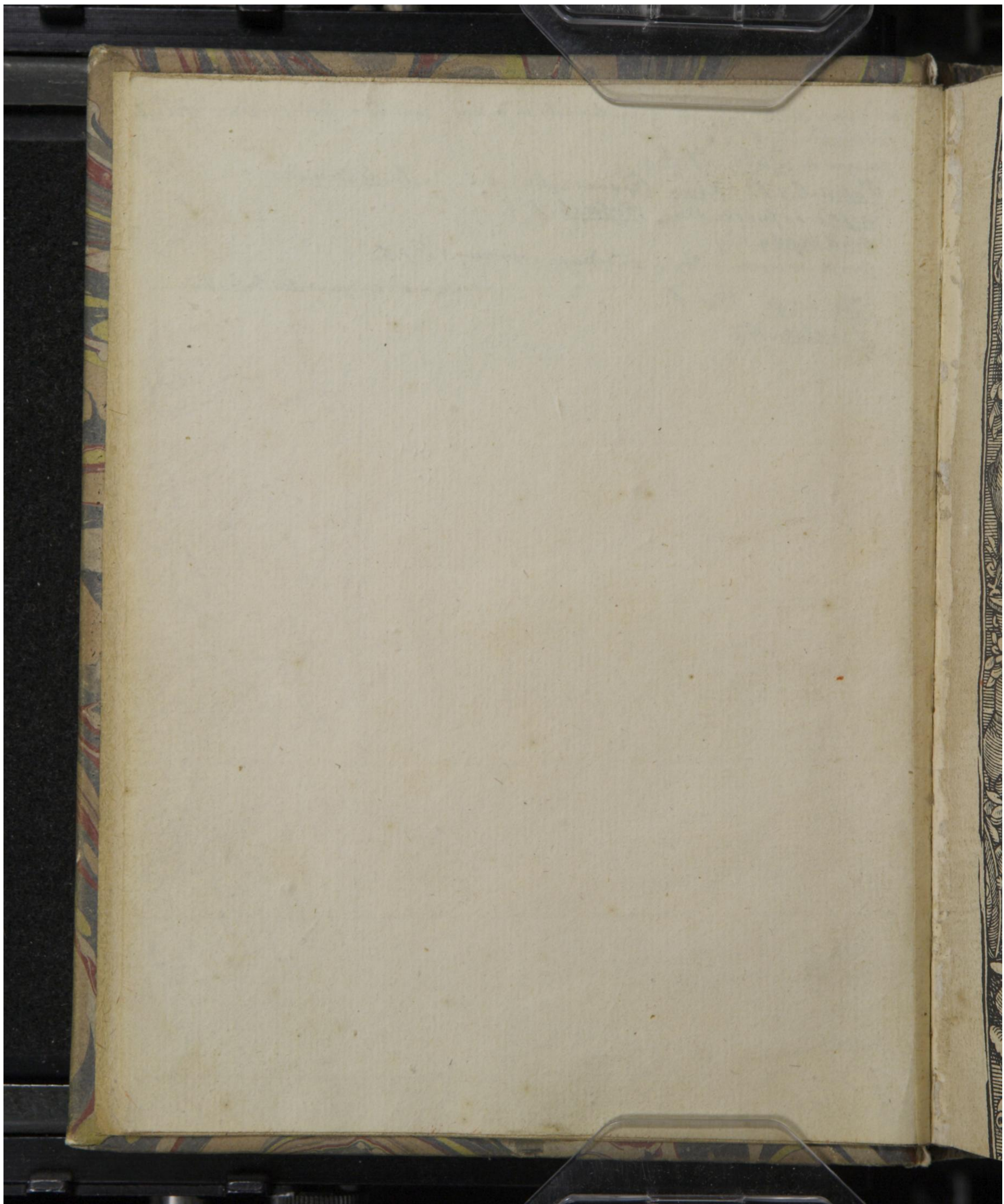
vaske oc snacke. B.ij. Rosrab. K.j.

omdragelig. C.iij.

Storre oc mere i Ore og vurdning (verning.) C.ij.b.

Offermesse. B.iv. b. *Bitterc. Oer gior ilde Bisp. C.ij.

Lenelse. K.ij.



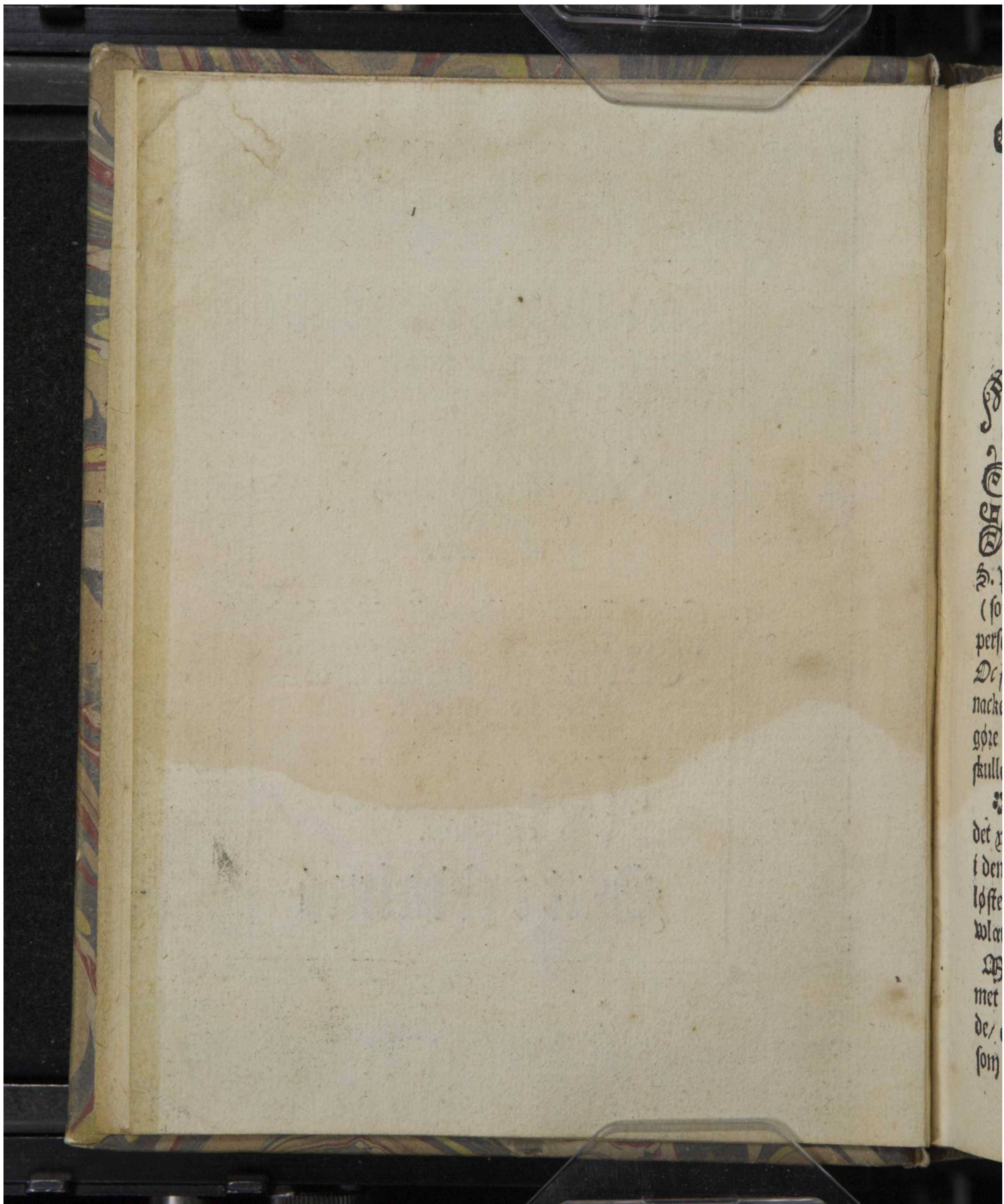
En sand oc ret cristē

vnderuisning om preste embede och om deriss leffnit Gifftermaal/ oc ret kyskhed. Desligest om kloster folckis løfte och frihed / oc ath de mwe giffte dem effter Gudz ord/ oc gāmel kircke low.

Ecteskaff er erligt iblant alle Men Skørleffuere/ bolere/ oc hordkarlle dem skall Gud dømme siger. S. Pouil til de Hebre. i det. xiii. capi.

Less først/ oc acte deth well/ oc døm sidē reth/ wden had/ wild och awind.

Sat i Malmø



Christelige lesere och hørere ønsker Peder Laurentsen lesemester i Malmø Fred och naade aff Gud fader och wor frelssere Jesu Christo i den Hellig-aand/ Met ret sandhedz obenbarelse och forstand.

Kere wen oc Christne broder dw skalt icke forundre/ath wi scriffue saa offte och tale om ith christet oc erlict ecteskaff oc om dē frihz sō Gud haffuer giffuit huert christet mēniske ath det maa giffte sig som Gud siger Gene. ii. oc viii. och Christus Mathei xix. och S. Pouil i. Corinte. vii. Hebre. xiii. Icke all ene ligfolk (som man kaller dem) Men och saa klerckeriet kirckene personer/sō ere oc kallis Bisper/Prester/Mūcke/oc Nynner Oc skalt dw icke heller mene eller tencke (som nogre haardnackede auindz mend/ oc sandhedz modstandere sige) ath wi gøre det fordi ath wi ere giffte eller wille gifftis/ Ath wi skulle der met synis aarsage.

✿ Gud som randsager alle hierter som Hieremias siger i det xvii. capi. Han er waar hiertiff vidnissbyrd och dōmere i denne sag/Der maa huer mene oc sige her vdi huad hānem løster De skulle haffue noget ath vaske och snacke blāt den wlarde almwe och ligfolk.

Men dette gøre wi serdelis och mest fordi ath wi wille der met giffue till kende/ ath den Christelige frihed i denne maade/ oc den første Gudz skick oc erlige stadt ibland mēnisken som er ecteskaff widelige vdspreder sig/ oc hører saa vell till

larde som [illegible]ligfolk oc en noget ydermere eblant sompt klerc-
keri naar man vill scrifften ret offuer veye och ret betrackte
Och er det icke nogen kødelig handel eller legemiss løst och
frihed (som de wanuittige sandhedz fiende sige / huilcke som
alle Gudz ypperlige gerninger och skick drage fra aanden
oc til legemenss kødelig handel oc forstand icke actindis deth
som tilbørligt er) Men lige som Gudz gode gerninger skick
oc ord / haffue sin rette art oc krafft i aand och sandhed ved
troen hoss rette christne mennicke. En dog de ere i sig selffue
vdwendig oc legemlige Saa haffuer oc dēne erlige ecteskaffs
stat Huilken icke all ene haffuer en dyrebar oc megtig aand
merckelig figur / oc Gudz lønlige Sacramente i sig som S.
Pouil siger til de Epheser i det v. Men och saa haffuer sin
serdelis priss oc ære aff Gudz egen røst som der staar Gene.
ii. oc Mathei xix. Oc er hellig oc hederlig i blant alle rette
christne / ingen wndertagen sō hānem erlige indgaar / och sig
christelige / renlige och trofastelige beuiser sig i hannem i alle
maade / som S. Pouil siger til Hebre. i det xiii. capi.

Scrifften taler om tuenne ecteskaf. och i tuenne maade

✤ Først och yperst om aandeligt oc det som er blant rette
tro mēniske / dog formedelst legemis samqwem oc samuerelse
i ecteskaffs gerninger I huilke saa brugiss høstruer (Gud til
loff vdē slē horeriss och fwll ligemssløstis attraa) lige som
man haffde icke høstruer som S. Pouil taler om i det første
breff till de Corin. i det vii. Och saa sammen leffue i dette
kød oc legeme / ath hw oc hierte er icke der met bebundet oc
bekymret fra det som Gud oc salighed er amørindes.

❧ Om køddeligt ecteskaff taler och scrifften offte/ det er/ om det som er iblant hedninge/ wantro och almindelige blant onde christne/som icke haffue Gudz aand oc ecteskaffs gode vilkaar i dem/ved en ret tro oc sādhedz kendelsse Dette haffuer stor hinder oc bekymring met seg i verdēs oc legemis handel Oc en forsinckelsse (i legemis oc anden besørging) fra rette Gudz tieniste som och S. Pouil i sit første breff til de Corin. i det vii. capi. taler om I huilket den gāle Adā och kødzēss art regerer alsāmen Huilket i saadā menig oc brwg er icke Gud behaffueligt/ oc fordi raader Gudz aand wdi scrifften der mere fra en till/ oc nogre andre hellig lære-fedre/ som ere serdelis Sanctus Hieronimus och nogre faa andre.

Anden sagh.

❧ Vi nødis till thit och offte/ ath scriffue och tale om Presters ecteskaffs frihed/ For det strenge tiranske och Anti-christelige forbwd oc diffuels lærdom som Sancte Pouil det kaller til Timoteum i det første breff i det fierde capi. emod dette Gudz skick oc menig frihed i etteskaff /met huilket for-bud nogre forbistrede Romerske Bisper (som lade seg kalle Pawer) haffue emod Gudz ord oc aand nød Prester/Bis-per/ Muncke oc Nynner och andre deriss kirckis personer til (vnder ith falskt hellighedz skin) ath forswerie met mene-dige løffte oc falsk ieth oc eed/ oc forsmaa oc forskiude erligt christeligt ecteskaff/ oc skēdelige met Gudz store fortørnelse och menige rette christnis beskimmelse ligge i hord boleri och skørleffnit / oc der wdi søle dem som en skiden soo pleyr ath gøre i en rendesten som och Sancte Peder taler om i sit an-

Certamen Poëtic

det breff i det ii. ca. Oc deſſ emellom holle de ſeg for chriſtne Biſper/ Preſter oc Muncke/ och Gudz beſyndetlige tienere andre fattige menniſkis regerere hiwrder/ talſſmend/oc forſøne re hoſſ Gud Hoſſ huilke dog neppelig findiſſ nogē ſō haffuer enthen i leffnit eller i lærdō noget det vilkaar ſō ith ret chriſtet mēniſke bør ath haffue Men oſſ ſom Gud haffuer giffuit nogen opliuſelſe i ſin ſandhed och hellige ſcrifft efftet huilken wi oſſ rette (offuer giffuindis hori ſkørleffnit/ oc anden ketterſke dieffuels lærdom oc vildfarelſſe) holle de for kettere/oc vden ſkel oc ſand beuiſning (aff had oc awind fordi dem ſaa løſter) kalle de oſſ bandz kroppe Meſt och ſerdelis fordi ath wi giffte oſſ.

✿ Oc met dette vort exēpel giffue wi till kende den frihed ſom alle chriſtne i alle ſtad haffue i herrin Ja icke all ene frihed/ Men och ſaa den helligaandz krafftige ecteſkaffs bud ved S. Pouil i. Corin. vii. Huor ſom fare er for hord eller ſkørleffnid/ oc til en foruaring der emod Och icke en all ene met lærdom oc Gudz ſandhed/ men oc ſāa met gerning och effterſiwn / bewiſe wi deriſſ ſkørleffnit oc falſke w ecteløſſe wkyſhed/ ath were fordømmelig/ Gud oc alle gode menniſke vederſtyggelig oc aff ſcrifft och ſkel ath vare en ret dieffuels ketters lærdom oc ſamwittighedz tirāniſke beſuotelſe· Huilken de blinde farbiſtrede oc vilfarindis aff Gudz weye/icke kūde oc icke ville forſtaa Men ſōme aff waare Rabbiner oc arme meſtere eblant dem i ſtor hiertens mørckhed (i huilke denne werdens Gud Satan i vantro oc vanuittighed haffuer forblindet deriſſ hierter om huilke och S. Pouil ſiger i det andet breff til de Cor. i det iiii.) de ſige ath de ville icke for all verdē giffte ſeg eller lade ſig binde wed en ecte quinne Fordi de haffue loffuit Gud kyſkhed/ det er (ſom de beuiſe met ger-

ninger) ath slepe en hore oc tage en anden/krencke oc skede en pige effter en anden Dette see wi vere i waare ecteskaffs forswerigere oc forfølgere Hwor dan deris Pauiske kyskhed er/ den vide wi och menig man vel Gud beuare oss fra slig kyskhed amen.

❧ O i blinde for blinde lærefedre lader om siger ederes sware formørckede hiertiss øgen op om i kunde / Eller beder Gud troligen aff hiertet ath han bort tager ederes ynckelige blindhz oc vil lade eder see oc vdē skrømpteri mercke oc acte om ederes jørderigts Gud Pauen haffuer giort vell emod eder / forbiudindis eder det som Gud haffuer skicket wnt oc giffuit eder frit/oc han biuder eder den store mirackelske gaffue kyskhz sō i icke haffue i siel oc legeme Oc med deris forbud giffuit eder aarsage till fald oc fordømmelsse/ formedelst hord oc skørleffnit oc andre slēme synder Sō i pleye ath sige Sed bene fecisti pro vna mille dedisti (det er/dw giorde vel ath dw gaff oss twsinde skøger for en ecte høstrw)

❧ Desse ord ere faste oc sande/Ath alle som giffte dem i Herren i ret ecteskaff gøre vell oc erlige / oc ere Gud behaffuelige Och de staa mod Pauens w ecteløse falske kyskhed/ Ath hordkarle/bolere oc skørløffuere haffue icke part i Gudz rige/oc Gud skall dømme dem. Hwer acte vell oc betēcke seg selff/oc bede Gud om en sand bekendelse och naade AMEN.

Fforttale Talen.



Lle Christne som ret sandhed om Preſter och deris ſkickelſſe ere begerindis ſkulle vide huorledis det haffuer warit met ret christet Preſte embede/ leffnit/ oc met deriſſ gifftermaal oc kyſkhed/fra christendömens førſte begyndelſſe, och nogen tid ſiden/ men hwn vaar vdi ſin rette ſkickelſſe oc brugelſſe effter Gudz ord och den hellige ſcrifft/ ſom all eniſte er den hellige christne kirckis regel/ ath ſkicke oc regere ſig effter i retuiſhedz oc ſalighedz veye ſom Chriſtus ſiger Mathei iii. oc Joan. vi. oc S. Pouil til de Galla. i det i. oc i det vi. och til Timo. i det andet breff i det iiii. capi. Her om vill ieg nw noget føge (paa denne tid) giffue till kende Ingenſſ perſone høg eller lag/ mectig eller wmectig her vdi anſeendiſſ eller foractindis i noger maade/ ey heller ſedwane eller gãmel laghefft oc hwad mange oc mectige gøre eller haffue giort Men effterfølge det ſom beſt er / och hwad ſcrifft och Gudz ſandhed lærer och vdkreffuer/for huilken ſandhed baade mact/ſeduan oc alle mēniſkis low / bud/ ſat och paafwnd/ bør ath wige oc giffue Gud och ſaudhed ſin mact/ framgang oc ære/ ſom der ſtaar i kircke lowen diſtinctione viii. c. conſuetudo.

✿ Huilken ſom ſtaar i Gudz ſandhed och ret chriſten ſkick/ tacke ſeg Gud oc bliffue der faſt vdi/ huilken ſom icke ſaa ſtaar/han bede Gud om naade oc rette ſeg/ det geller hannem alwarlige

Her handlis ingen løſſ deſputatz mod Luteraner eller andre / Men om ſielens oc ſalighedzens ærinde.

Om christne Bispers och presters vilkaar och leffnit.



E helllige Apostle sō vore Bisper oc Prester (det er predickere lærefedre oc tienere) vdi den første christne kircke / aff Jesu Christi deriss mesters oc herris lærdom / wilge / exempel / oc aand / skickede oc giorde / oc wille ath de mend skulle skickis oc gøris til Bisper oc Prester / de som haffde oc haffue desse efftherfølginde wilkaar / baade effter dē hellige scrifft som S. Pouil om taler til .i. Timo .i det iii. ca. oc till Tit .i det første / oc siden aff den gamle kircke low.

Det Første wilkaar.

✿ Ath han (det er en Bisp eller ret Prest) skal were en god christen man som haffuer ith erlict wstraffelict leffnit Goth røcthe oc widnißbyrd aff alle / baade før oc siden Som der staar i kircke lowen distinc. xxv. c. primo. och distinc. xxviii. c. presbiterum.

Andet wilkaar.

✿ Han skall wære kysk / en ectehøstruis ecteman (Det er som S. Hieronimus han siger / han skall icke haffue mere en en høstrw / Emod Jødiske sedwane / som haffde flere / Denne høstrw er icke noghen kircke / som Papister løgnactige oc geckelige mod scrifften glosere) Men deth er en naturlig qwinne aff kød och blod som andre qwinner ere Dette bewisis i kirckelowen distincōne xxvi. c. vnius.

Tredie wilkaar.

✿ Han skall wære waagen oc vel actindis paa sit embede och christelige befalling distincōne lxxxiiii. c. i. oc ii.

Fierde wilkaar.

✿ Han skall ware en addrw man och sparsem i drick oc mad/ oc maadelig och sindig i alle sine anslag distinc. xliiii. c. Cū autem. oc distinct. xxxv. c. Ecclesie. oc c. vinolētū.

Femte wilkaar.

✿ Han skall ware herberger och gierne lane fattige hwss besorge oc hwgsuale dem/dist.xlii.c.Hospitalē.oc i den.lxxxv. c.Archidiaconum.

Siette.

✿ Han skal ware en wiiss/ wel lerd och forstandig man wdi den hellige scrifft.Och aff langt studium dere wdi well forfaren/distinc.xxxviii.c.ignorantia.Oc distinctione.lxxxvi c.primo i kircke lowen

Siwende.

✿ Han skall ware skickelig oc bequem till ath predicke oc lare andre Gudz rene och krafftige ord / wbeblendeth met menniskelig fund och lardom Malachie ii. Och distinctione xliii. Sit rector.och c. Pudicus.

Ottende.

✿ Han skall ware fast och mectig i troens lerdom/som kan lare och paaminde / straffe och reffze met den hellige scrifft och met samme scrifft och Euangeliske lardom kan redelige mod sige Euangelii modstandere / och offuerwinde dennem som wrangelige lare/ och bedrage och forwende simpel menniske/ met tanth / fabell och falsk helligdz skin / atspørindis deriss egen baade och icke Gudz are distincti. xxxvi. c. qui Ecclesiasti. et xliii. distinc c. Sit rector.

Niende.

✿ Skall han oc ware en retferdig man och metlidendis som gør ingen wret/ eller ingen offuerfaller/ met beskatning eller anden skade distinctione. xxv. c. Primum itaque.

Tiende wilkaar.

✿ Then som er en sand Gudelig oc Gudfryctig man vden all skrømpteri oc falskhed.

Elluffte vilkaar.

✿ Den som erlige oc vel staar sit hwss fore/oc vel regerer det/oc holler sith folck ved twckt ære oc lydelsse/Dis.lxxxix c. i. oc distinctione xlvii. c. Sicut.para.necesse.

Tolffte.

✿ Han skall wære Gudz serdelis tinere / waagen och tro fast i hanss lønligē viisdōs oc Guddoms raads (Gudz ære oc vor salighed anrørindis) wdskifftelsse/som S.Pouil siger i. Corin.iii. Huor visselige ved predicken oc lærdom den kan skee Ath fattige oc tørstindis kūne met Gudz ord hwgsualis oc vederquegis Sō Cristus befaler Mat. vii. Oc hwnde oc swin / Det er auindz fulde/homodige tirāner och bespottere/ Oc de som effterfølger bwgēs oc legemens begering oc løst i vrenhed / de skulle miste / oc mere bliffue forherdet til fordømmelsse.

Trettinde.

✿ Den som icke er gerig / atspørindis sin eyen baade ære oc fordell/ Men huad andre dem er ganffligt til siell och salighed/ distinctione xlviii. c. Bonorum. ec c. Sicut hi.

Fiortinde.

✿ Den som icke er hastig vredactig/ snibbedrw/kiffactig Distinctione xxxv. c. A quibus oc distinc. xliiii. c. i.

Femtinde.

✿ Han skal icke wære ny oc lidet forsøgt i troēs rette lærdom oc hennes fristelsse (paa det han skall icke falle i vildfarelsse oc fordømmelsse) for sit homod / Men skal være aff lang tiid oc studiū forfaren i troen oc scrifften distinc. xlviii. Per totum.

✤ De som icke slar met hand eller twnge (det er Som icke bander eller fortaler/ eller giffuer simpel vlarde folck orsage till synd eller fald / met sine ord / lardom eller leffnit) som der staar distincōne. xlv. c. i. distinc. x. c. Hane per.

Søttinde om deris børn oc tinere.

✤ De som haffuer gode oc lydige børn/ oc gode oc høffuiske tienere/ som icke giffue dem till megen drick Som icke stwnde effter slem baade och vinding aff folket.

De swenne och tienere som met en god och reen samuittighed/ ere faste i troens lardom oc hennis lønlige krafft / De som til forn vore prøffuede (i forscreffne tingest) oc sidē tienne erlige/ saa ath ingen kan dem met skel straffe Huor findis saadanne i Bispernis gaarde?

Attende om deriss høstrwer.

✤ Desligeste skulle och Bispernis / Presternis och deriss teneriss høstruer ware erlige och sindige Icke fortale eller baguaske andre/men edrw/astadige oc trofaste vdi alle maade/ andre christne quinner til ith got exēpel oc god lardom i all dygd och ydmyghed/ som S. Pouil merckelige bescriffuer til Timo. i det første breff i det iii. ca. oc till Titū. i det første capi.

✤ Desse forscreffne tingst och vilkaar hører en Biscops eller ret sogne Prestis persone till/ om han er eller vill vare en sand christen Biscop eller ret sogne Prest/ som till børligt er oc Gud behaffueligt.

Om Christne Bispers oc presters indgang och kald.

✤ Han skall icke selff wkallit indløbe / eller indføre sig

(i Biscops dømme eller Preste embede) formedelst gunst/ gaffue/ herre hyllist/ fortieniste eller met nogen anden legomlig wenskaff eller forskylning/ huilken indgang er simoniacus i. q. i. Sunt nõnulli. Men han skall først kallis aff Gud som S. Pouil siger Hebre. v. oc saa aff den almwe som han skall tiene/ oc vdkoris oc samtyckis till sãme kirckis tienere oc embitzman i Gudz ord oc anden aandelig besørging/ huor som behoff gøris som oc staar i kircke lowen/ dis.li. c. qui in aliquo. och viii. q. i. c. licet. Item dis. lxiii. c. Plebs oc c. Nosse. oc c. Epõs. Och dette er det rette vduertess kald/ oc indgãg ath døren (som er Christus) vdi Christi faare sty/ som er den hellige christne kircke Joan. x.

✿ Er oc saa ith andet kald lønligt och induertiss aff den helligaand/ hoss dennem som haffue anãmet Gudz naade oc forstand/ som er den Euangeliske pẽning Mathi xxv. nar de see ath behoff gørss/ nar Christi arme hiord far vild fra den retre troiss och salighedz wey Och atspreiss aff wlffue och opsluggis aff dieffuels falsk lardom oc mẽniskens løgnactige dict/ drømme/ bwd oc bedregeri. Oc der faare tilskyndiss aff samme helligaand/ och christen kerlighedz metynck/ ath predicke lære/ och vdtage aff de wlffues mwnde/ oc fordømmelige veye / de arme vildfarinde bedragne och forlede menniske Jnthet andet der met anseindis eller begerindis/ en Gudz ære och menniskins salighed Jnthet andet brugindis her vdi en den reene och sande hellige Bibelske scrifft / och Gudz Euangeliske lærdom vforkrencket oc vbeblandet met mennisklig dict och paafund.

✿ Desse ere de rette kald och indgang till Christi kircke oc faaresty/ huilke som anderliss gaa ind/ eller for andre sager och i anden mening/ som nw dess wer almindelige skeer/

De ere/ oc dem kaller all sandhedz mestere Christus / tyffue oc røffuere Joan. i det x. oc de bryde igēnom wegge oc tag/ eller vndergraffue Gudz huss/ oc icke gaa ind ath døren. Canticorum. ii.

✿ Icke formeniss heller herre met/ Ath herrer och førster maa io / om behoff gørss/ sātycke/ eller tilskicke Bisper och Prester til kirckens oc menig almwiss nytte och salighedz gaffn oc forsyn Som oc kircke lowen siger distinctio. lxiii. c. Quia igitur. et c. Principali. oc flere capittel paa det sāme.

Men de skulle see vel til oc vel acte/ om de ere duelige oc bequēmelige der till i sandhed/oc gode fore det embede huilke de ville haffue eller samtycke/ til saa stor oc merckelig stellis oc salighedz befalning/ om de haffue de vilkaar / eller størstepart aff dem / som nw til forn er talet om Ellers skulle de sāme herrer oc førster vist bliffue delactige vdi all den stellers forsømmelsse oc fordømelsse/ sō skeer vnder saadāne Bispers oc Presters befalning oc regement.

✿ Oc som sagd er/ i dette kald oc dēne indgāg/ skal eller bør inthet andet ath anseess / en all eniste Gudz ære och den christne kirckis / Det er christne mēniskis / aandeligt gaffn oc nytte/ och ret christen dwelighed och fröhed i personerne/ icke frendskab eller venskab / icke ypperlig sleckt/ stat eller rigdom Oc inthet andet vduorttis.som baade Gudz ord och gammel kircke low och scrifft vduisser mange steder.

O herre Gud vnde oss ath wi arme mēniske maatte en nw snarligen faa rette Besper oc sognepræster det er ret christne predickere oc Gudz sādhedz forkyndere/ath det kunde bedre gaa til almindelige i christendōmē end nw lang tiid gangit er/ Huilcken er oc haffuer værit i stort iāmerligt fald och misbrug for gode retsindige Bispers oc Presters brøst skyld

Som wi nw baade høre oc obenbare see mange stede skeer/oc huad der brugis lige twert emod christne Bispers och rette Presters embede som wi oc nødiss til ath forfare oc forsøge i mãge maade/oc mest den arme simpel oc vfarstandig almwe.

Om Christne Bispers och Presters
embede och tieniste.

BIscops eller Prestis embede / er icke herredømme eller verdzlig mact/ och legemlig vduortis befalning som Christus siger Mat. xxii. Icke at vare eller kalliss Naadige herrer/ oc ey heller neget andẽ verdzlig oc hedensk handel / som nw almindelige hoss dennom findis distinc. lxxxviii.Per totũ. Men deriss embede oc befalnĩg er en gerning som S. Pouil siger .i. Timo. iii. tieniste/ besørging och vmage eblant christne menniske / ath tiene dem paa siell och salighedz vegne .i. Corin. iiii. och kircke lowen om taler distinc. xxxvi. c. Si quis. predickindis oc idelige met stor fliid larindis dem Gudz ord och den rette edelle hellige scrifft Christi Euangelion. Gala. i. Oc ingen anden lardõ menniskelige optenckte fund eller falske retuished Gala. i.

✿ Item deriss embede/er ath hugsuale syndige bedrøffuede och mistrøstige .ii. Corin. i. Ath straffe synden oc hordnackede syndere/ Oc mandelige raabe paa oc emod dem som forlede och forbistre och i løgn och ketterii forslugge och forderffue Christi faar/simpel almue Esaie. i det lviii. ii. Timo. ii. och iiii. ✿ De ere och skulle vare tienere och icke herrer/ hiurder /oc icke vlffue / vegtere/och icke bløde oc søde soffuere/ Spepdere och kurer i Christi kircke/ som skulle viidt och langt vdsee om fiende komme

Och ath ware menig Christi stad som er christen almw/ blesindis i den Euangeliske baswne ath huer skall tage sig ware/ Huess embede oc gerning er ath lære aff Gud (icke aff Pawen eller andre) læsindis den hellige scrifft / och i hw och sind henne idelige betrackte / och lære folkit men det alle eniste de haffue lærd aff Gud/ icke aff deriss eyet hierte eller menniskelig fornwfft och paafund/ men det som den helligaand lærer Alle forscreffne artickle bescriffuiss i den hellige scrifft/ i oc den gamle kircke low mange steder Oc fordi nar nogen skickis till Biscop eller Prest/leggis der en euangelii bog paa hans hoffuit/ paa det han skall paamindis sit embede oc befalning som han anāmer/och han skall randsagiss oc examineriss om han er vel lerd / forfaren och snild vdi den hellige scrifft och henniss grwnnige mening/ som der staar i kircke lowen distinc. xxiii. c. Epūs. ea. distinc.c. qui Epūs.

✿ Fordi det er icke noget Leuitiske Preste embede effter den gamle low oc Testamentis manering och sedwane han anāmer/ ath offre qweg/røgelsse/eller saadāt wduortis ting Icke heller ath sige offer messe / som Papister gøre oc mene Christus han haffuer en gang fuldkommelige och endelige offred for alle verdzens synder som screfften beuiser Esai.liii. oc til de Hebre. i det ix I huilket eniste hans offer paa korssit wi och alle rette christne menniske / stadelige tro oss fuldkommelige ath were genløste oc retwiisse giort Som scrifften vell och klarlige nogh bewiser Joan. i. och iii. ca. Hebre. v. i. Joan. ii oc flere steder.

Men hans (en ret Bisp meen ieg) oc allis rette Prestedømme er ath tiene i Gudz ordz predicken och lerdom trofastelige wden skrømpteri wnder deriss siels fortabelsse/ och

vddele Gudz Sacramente ibland christit folck .i. Corin. xi. oc distinctione xliii. c. Dispensatio. oc .i. Corin. iiii. Andet vduortis Prestedømme haffuer icke christendomen i sandhed Och inthet andet skall eller kan nogen bewisse met den hellige scrifft Scriffue sig enthen Peder eller Pouil Engel eller dieffuel/enthen Bisp eller Prelate/Cãnick eller Prest/Leeg eller lærd till villie eller smeger tredske omslag / och fylde sig saa møget paa pappyr som hannem løster/met mẽniskelig mening/ mange forfædre och gãmel brwg / och sedwan huilken (Som S. Cyprianus siger) vden sandhed (som er den hellige scrifft) er inthet andet en gammell wildfarilsse distinc. viii. c.Con suetudo.

❧ Den hellige scrifft staar fast oc wryggelig/ath der er nw inthet vduortis offers eller messers Prestedømme wdi det ny Testament effter den mening oc den maade / som nw i lang tiid vchristelige haffuer warit bruget Men vill Gud da skall here om scriffuis noget ydermere en anden tiid.

❧ ydermere/hører det oc till Biscops oc Preste embede (som kircke lowen siger distinctio. xxxvi. c. Si quis.) Ath en reth Bisp oc Prest skall idelige bede aff hiertet ath folcket maa offwerwinde dieffuelen och hanss lẽmer och de fiender huilke dem forfølger som ville leffue christelige och Gudelig effter hanss ord Ath de met Moise bedindis maa vinde och faa seyr offuer alle aandelige wuenner/ Aandelige wuenner/ ære først dieffuele som i sig selffue ere aander/ oc stunde effter siels och aandz forderffuelsse som glubindis løff wer/ ath opslwge och fortabe. .i. Petri v. Andre aandelige wuenner/ ere falske lærere och bedragere/ som met skinnindis menniskelig hellighz/ oc deriss egen dict oc mãge fund besuige och bedrage simpel folck retuished oc salighed fraa/ oc siel oc

aand der met sla i hiell / for huilcke Christus biwder ath wi skulle vare oss Mathei vii. oc S. Pouil till de Romere i det siste

✿ Dette er nw sagd (paa det kortiste) En christen Biscops och ret Prestis embede oc befalning er/ icke ath regere herredømme/ eller handle verdzlige sager / icke ath føre herlig oc førstelig stadz/ homod/ bram/ swore heste oc hingste/ icke krigss folck/ bøsser/ glawen eller waben/eller nogen anden hedensk handel och seed. Icke heller saa (som nw gøris/ath wie/ smørie/ blæse/ stencke och rage/ enthen folck eller klocker/ stock/ stan/ wegge/ altere eller kircker/ ferme folck/ Huilke forneffnde stycker/ Bisperne / største part / siden den tiid de glemde Gudz ord och deriss rette embede / haffue taget dennem til vden Gudz befalning/ paa det ath de skulle dog noget gøre/ oc icke syniss ath ware aldelis vden embed/ och wnøttige i den christne kircke/ Oc der met haffue de forladet deriss rette tilbørlige embede om huilkit nw til forn er nogit talit.

Ja icke en alleniste haffue de offuergiffuit det rette embede och brwge det vrette Men der offuer obenbare hordelige och hadskelige forfølge de met band/fengzel och swerd lønlige och obenbare paa sty oc weye dem som gør det oc fuldkommer det embedt som dem selff burde ath gøre/ som er ath predicke den rene klare scrifft oc straffe alt det emod henne er/oc giffue offuer hord/ bolerii skørløffnit/ och giffue sig i erligt ecteskaff/oc andet sō dē burde Ja en ydermere skeer det vnder tiiden ath huor den ene kediss ved/ eller cōsciētzen nagger paa hānem Eller icke trøster sig vid ath kūne saa saare forfølge och fordempe Gudz ord som han gerne ville Lader han sin mact/ embede och befalning op for en anden/met de wilkaar

hulcken / serdelis i dēne sag / de met tiden giffue till kende / oc man kan obenbare see.

✿ Met list fornufft oc tredskhed / ia oc en mest met macth trusel oc suerd / forsuare de oc ved macth holle deris selffdictede vrette Biscops embede / stad / gotz oc anden deriss hādel / oc des ligiste met list / fund / fēgzel oc swerd / fordriffue oc foracthe deriss egen rette embede i andre fattige och vāmectige som wi nw see Nogre faa vnder tagne / som ere oc ydermere er haab til / ath som de ellers ere frōme erlige mēd / saa bliffue de och / erlige christne Bisper / da ere de andre almēdelige saadāne sō kallis Bisper / hoss hulcke dog saare faa Bispelige vilkaar kan findis Thi ath det gaar vel saa til som gammel kircke low distinc.xl.c.Multi.hwn siger / oc ære S.Chrisostomi ord saa lydindis Māge Bisper oc faa Bisper eller Prester / māge i naffnit oc faa i gerninger Seer fordi oc acter vel mine brødre / siger S. Chrisostomus / huorledis i side paa Biscops stoel Thi Biscops sede gør icke Bisp Men reth Bisp han gør sedet erligt / Stedē gør icke mēnisken helligt / men ith helligt mēniske gør en hellig sted Som oc ret kircke lowen siger distinc.xl.c. Nō ē. et c. Nō loca. De er icke alle hellige sō er Bisper eller Prester / Dē Bisp sō sider oc regerer seg christelige vel i sede hā faar heder oc ære aff sedet / men den sō ilde sider oc vchristeligt regerer / han gør sedet vret och vanære.

✿ Oc fordi / en ond Bisp han forhuerffuer aff sit Biscops dømme last och icke verdighz / Dw Bisp / siger han / dw sider i din egen dom / det er i den sted som skal dømme dig /

✿ Er det saa dw leffuer vell och lærer vell / da vnder uisser och lærer dw folckit Lærer dw vel och leffuer ilde / da bliffuer dw din egen fordømmere / Fordi vell lærindis och vell leffuindis / lærer dw folkit hworledis det skall leffwe.

Men vell lærindis och ïde løffuindis læret dw Gud huorledis han skall fordømme dig.

Siger oc säme S. Chrisostom9 i säme capitel/om den som begære och stunde effter Biscops dømme och ære/ Huilken (siger han) ypperlig sted eller ære begerer her paa iorden hã skall finde skam och blwsell i hiëmelen/ och han skall icke regness eblant Jesu Christi tienere/Huilken som begærer och tracterer om werdighed eller ypperlighed/ Skall icke heller nogen Christi tienere eller ret Bisp eller Prest sige och haste paa huorledis hã kan syniss større (det er ypperligere) en andre Men huorledis hã kan syniss mindre/det er ydmygere oc tienistactigere en alle andre Thi ath den er icke retwiisere oc bedre eblant menniskenn som er større och mere i ære och wærning Men den som er retwiissere och bedre han er størst oc ypperst. Desse forscreffne ere icke Luthers Men den hellige faders S. Chrisostomi ord som waar en reth christne Biscop till naffn och gerning meth scrifft/ predicken och lærdom/ for huilke han waar haded oc forfuld aff andre onde vchristelige Bisper/ met band/ elendighed och andet vnth / som de onde Antichristelige altiid pleye ath hade och forfølge de gode christne.

☙ I desse ord och sande scrifft maa de sig nw spegle vdi som brwge alt lempe/ kunst/ gaffue och andet tingist till ath komme i Biscops och Prestedømme met/ icke fore ath de ville predicke i huorledis de leffue end/ Men for andre sager som de wide vell selff/ oc flere met.

☙ Dette scriffue wi dog ingen erlige eller christelig Bisp eller Prest til foractelsse i nogen maade/Huer acte oc betencke sit embede oc gøre effter sin christelige befalning/ saa haffuer han och faar acth och ære hoss Gud oc alle gode christne

Gud giffue ath man haffde icke behoff ath tale saa meget om deris embede eller huad dem burde ath ware/ oc ath der ware maadelig forsømmelsse oc skyld paa ferde/ da vaare det och burde ath vare i dem omdrageligt/ Mē nw er hwn saa stor och mere dagelige forøgis/ swld nar twerth emod alle de christelige wilkaar dem burde ath haffue baade effter Gudz low oc den gāle kircke low/ ath Gudz heffn och horde straff vill vist snarlige komme offuer dem/ och mange land och rige / Som den hellige scrifft hwn siger/ och nw fast baade hiēmel oc iord/ planeter oc elementer oc andre Gudz creature met trwsel och vrede begynde ath beuise/ Gud see naadelige til dine arme faar/ wend din heffn oc vrede fra dennem/ och giff dennem reth christne hiwrder Amen.

✿ Gud giffue ath de gode herrer (som dog icke are herrer i det de ere Bisper oc Prester/ men tienere) ville aluarlige en gang betencke dem selff/ och noget offuer giffue aff deris verdzlig handel/ sō dem oc aldelis bør først effter den hellige scrifft/ Som S. Poull siger i det andet breff til Timo. i det andet ca. Ath ingen Bisp eller predickere som er en ret stridzman (som strider met Gudz ordz swerd) skal befatte sig met disse timelige ting/ Der nest effter kircke lowen distinc. xxiii. c. His igitur. huor der staar ath Bisperne skulle intet haffue ath skaffe met verdzens arinde/ och embede Och mange anden steder i kircke lowen distinc. liii. c. Legem. et li. c. Qui in aliquo.

Oc Gud giffue ath de ville forlade disse verdzens ting oc lare ath kende Christum Jesum flittelige/ oc met ret act/ oc i en god mening ville begynde ath lare och vell offuersee dē hellige scrifft/ dem selff och andre till gaffn/ oc mercke huad kircke lowen oc siger distinc. xxxviii. c. Si iuxta. Och are

Sancti Hieronimi ord saa lydindis Er det som Sācte Pouil siger/ Ath Christus er Gudz krafft oc wisdom/ da er dē hellig scrifftis wanuittighed Christi vanuittighed / det er/ klarlike sagd ath den sō icke forstaar oc vel ved scrifften/han ved icke heller Christū huess nature/krafft/miskūdhz oc godhz oss er merckelige giffuit til kēde aff scrifften baade i det ny oc gamle Testamente Joan. v. scrutamini scripturas. det er søger och leder i scrifften. Icke løslige i vduortis bogstaffue men krafftelige i aanden oc i sandhed Som S. Pouil scriffuer i det andet breff til de Corin. i det iii. ca. om seg selff oc alle christne Bisper saa sigindis. Gud hā giorde oss bequemme til det det Ny Testamētis tinere / Ath tiene i den ny predicken och lærdom / icke i bogstaffuen/det er vduēdig tingess oc Jødiske low/men i aanden oc i sit Euangelio.

Oc fordi huor de gode mend ville være det de kallis/ det er Bisper/da skulle de lære/oc da burde dem ath lære andre oc lade sig vnderuise i dē hellige scrifft/oc i hēnis grūdige mening/oc huerckē bluis der ved heller holle sig for vise eller for gode der till/Sō oc kircke lowen beuiser distinc. xxxviii. c. Nullus epūs. Ingen Bisp skal bluiss ved enthen for alderdom eller for fribornehz eller ypperlig slectz skyld / ath forspørge sig huad som nytteligt eller saligt kan være / enthen aff børn eller andre ringe actindis och lidet lærde Fordi ath den som genstridelige leffuer/ mod scrifften och sand lærdom / oc icke vill lære oc ey gøre ret goth/han er oc hā beuisis ath være mere dieffuelens en Christi lem/oc mere vantro en tro distinctione xxxvii. c. Non omnes.

Siger och S. Augustinus och staar det xxiiii. q. iii. Si habes. Jeg som er en gāmel Bisp er redebon til ath lære aff ith barn som er icke end aars gāmelt om det kūne lære mig.

Fordi som Leo Paue han siger i kircke lowen distinctione xxxviii. c. Si in laicis. Er vanuittighed straffelig oc vfordragelig i christne ligfolk/ hvor møget mere bør henne huercken ath haffue orsage eller naade i dem som ere Bisper eller forstandere. oc desligiste distinc. xxxvi. c. Qui ecclesiasticis.

✤ De erlige mend aff stat och ypperlig slect (serdelis i Danmarck) Bisperne / ere wise och kloge och forstandige i bogelige konster / low och vduortis regemente (huilke dog inthet hører till deris Bispelige embede) men i den hellige scrifft oc i hennis rette forstād/ giffue de vel til kende met gerninger/ scrifft/ breff och statuter ath dem en nw fattiss meste parten aff den lardom oc rette forstand/ som deriss embede besynderlige hører till/ baade effter den hellige scrifftis bud/ och kircke lowes vdkreffuelsse. Dog here met alle de gode erlige mēd vforactede paa deris personers vegne i alle maade Saden (i huilken wi ere ilde hørd/ for huilken wi och kallis kettere) mwe wi dog sige/ det er nok/ och all for saare mange / som smigre och blade for de erlige mend/ och sige det ont ath vare som er goth/ oc det goth ath vere som er ont Som Esaias scriffuer i det v.ca. och kircke lowen xi. .q. iii.c. Ve qui. Huilcke forgifftige smigrere oc smigrindis predickere S. Gregorius om taler in libro xviii. Moraliū. oc er ordene indførde i kircke lowen distinctione xlvi. c. Sunt nonnulli.

✤ Oc om de Bisper som altiid ville gerne høre och maa vell lide forgifftige smigrere siger Anacletus Pawe distinctione. lxxxiii. c. Nihil illo pastore miserius. Det er ingē vslere tingist till en den hyrde (det er den Bisp) som opheffuer oc lader sig vel tycke i vlffuiss roff oc priiss/ och vill han dem teckis och aff dem elskis / da bliffuer det de arme saar simpel menniske och menig almwe till en stor forderffuelsse/

Oc fordi kan ingen god hiurde baade teckis vlffue och sine faar. Dog ville icke end alle Bisper i dag høre smigere och løgnactige bagtalere emod Christen lardom och andet god skick. De are icke heller alle vden ret dom och forstand och vilge till ath vide och lare huess deris rette embede tilhører

Men nogre legge der stor flith och vind paa/ ath vide oc skicke huad rettelige tilbørligt er effter deris befalning i den christne kircke ✿ I blād huilcke først och frēmest/ er den gode herre paa verdzēs wegne/aff sleckt oc byrd edell/oc vel byrdig oc paa kirckis vegne en Erlig Prelate oc Biscop Her Knud Gyldēstierne till Othēss huilckē met bud/myndig befalning och prētede christne bøger/haffuer giffuit in mening vilge oc christelige begaring til kende/ i sin stickt/ ath Gudz ord/ christē lardō och andē god skick/skall ware ved macht och are/ och i lengst oc mare (met Gudz hielp) baade hoss hannem selff/ Presterne och almwen skall haffue och faa sin tilbørlige fremgang / oc løgn / vgudelige paafund/øglerii/ falsk kyskhed (det er Presters horerii oc skørløffnit /oc andē dieffuelss och menniskins lardō skall der met Gudz ord och sandhedzlerdom fortagiss)

Dette sāme haab er oc om nogre flere aff de velbyrdige och erlige mēd sō nw kalliss Bisper i Dāmarck/ huilke Gud oc faa met sin naadiss oc sādgedz bagering oc liwss met tiden vel kan/ och vell maa opliusse/ Det vnde dem Gud Amen.

Om christne Bispers ypperlighed oc verdighed ere macth vaben och verie.



Retsindige Christne Bisper och Prester/ det er Gudz predickere/och hans Sacramentis vddelere/ De ere oc dem bør oc saa ath være verdēs liuss i leffnit oc lærdom Ath opliuse vanuittige och vforstandige mørcke hierter Och læde dem till salighedz veye Saa kaller Christus dem Mathei v. och S. Peder i sit første breff i det v. ca. och i det andet breff i det første ca. Oc i kircke lowen distinctione lxxxiii. c. Sacerdotes. De ere och iordens salth vdi visdom och raad/ met huilcke de skulle foruare den christne kircke/mēniskēs siele oc sāuittighz Ath de skulle icke forkrenckis aff falsk fremmet lærdom och de Phariseers surdey Som Christus och siger samme stedz oc kircke lowen distinc. xliii. c. Sit rector. oc andre steder.

Deris exempel och lærdom bør ath være klar oc obenbare/icke stoppet vnder stoel eller skeppe / det er de skulle icke for vild eller venskaff/ mwde eller gaffue Icke heller for retzel oc trusel/tige skiule eller forvēde Gudz ord eller ret lærdō effter menniskens fwnd och vilge Mathei v· oc x. oc distinctione xliii. c. Scimus autem . Vi vide ath mange ere deriss larefedre ille vndēde oc hadske ath de kūde forderffue dem paa det ath de kunde frilige fuldkomme och gøre deris egen vilge Men predickerne och lærefederne / saa meget som i deris mact er/skulle dog ingelunde vige aff sandhedz kerlighz eller aff en god mening I huilcken de skulle lære Gudz ord och straffe synden/ vidindis ath de ere salige som lide forfølgelsse for retuished Som Christus siger Mathei v. oc i. Petri. iii.

❧ Biuder och Sancte Pouel till Timo. i det andet breff i det iiii. ca. christen Biscop och predickere saa sigindis / Jeg beswer dig ved Gud och ved vor herre Jesū Christū

som skall komme och dømme leffuendis och døde i sin obenbarelsse och i sit rige Ath dw klarlige predicke Gudz ord och staar fast i troens lardom aarle och silde / och lare straffe trwe / och formane dem i all tolmodighed oc christen lardom det staar och i kircke lowen distinc xliii. ca. Sit rector.

✿ De ere och Gudz Engle och sendebud som skulle lare folkit Gudz low / oc kundgøre Euangelii gladelige budskaff Malachie. i det andet ca. och Luce. i det første. Och distinctione xxxvi. c. Qui ecclesiasticis.

De ere och Jesu Christi legater vdsende til Herrer oc Førster Ja oc till løffuer och vlffue / det er till tyranner oc øgenskalcke ath lare och straffe dem / De ere oc hans statholdere Ath hwor de ere och anämiss met Christi lardom / der er och der annämiss Christus selff / oc huor de forsmaas i deris befalning / myndighed oc lardom / der foractis och forsmaas Christus selff Mat. i det x. oc Luce. x. ca. Dette vndetstaas om ret christne Bisper oc icke om de Papistiske / huilcke som pleye ath bruge oc skiule vnder disse Christi ord all deriss paa fund / bud / besuoring och vchristelig low trengsel och paaleggelsse / baade paa deriss fattige Prester i deris statuter paa prestemaade och paa anden fattig vforstandig almwe Deris mact myndighed och befalning / recker icke lenger en deris rette christelig lardom / huor ret lardom er bortte / der er deriss mact liden / den rette mact / distinctione xlv. c. Quid autem. c. Licet plerūque. et c. Licet nōnunquam.

✿ Christne Bisper oc rette Prester de ere Gudz fogeder oc tilsynss mend ath regere hanss folck oc kircke / oc gēme / beuare oc snildelige vdskiffte hanss naadis rigdō oc liggende fee / som ere hās dyrebare ord / oc hēmelige krafftige Sacramēters oc forietters tegn Sō S. Po siger i Apostle gerniger i det xx. oc i. Corin. i det iiii. oc i det ix. ca. Oc ii. Corin. iiii. capi.

❧ De ere oc hyrder som haffue Christi faar och faare sti i befalning ath gēme fra vlffue oc skadelige best Som ere ket-tere och vchristne lærere/som vnder ith falske helligheds skin och titel bedrage mange Huilcke bedragere icke tiene Jesu Christo i sandhed/men deriss egen bwg/som S. Pouil scriff-uer til de Romere i det siste capi. Och disse rette Bisper och christne hyrder skulle føde Christi faar met det rene och søde ford och korn som er den hellige scrifft oc ret pwr Euāgelisk lardom/wzeblandit met torn/ tidzler/ klint och bregne Som scrifften pleyr ath kalle mēniskens lardom oc falsk helligheds dict och paafund.

❧ Denne befalning haffue de aff Christo Joan. x. och xxi. ca. Och aff den helligaand ved S. Peder i det første breff i det v. ca. oc aff S. Pouil i Apostlernis gerninger xx. ca. oc i det breff han screff til de christne Bisper Timoteū oc Titum Oc desligist māge andre steder i det gāle Testamēt och i kircke lowen.

❧ Dem ere och befalede hiēmerigis nøgle/ Det er den Helligaandz mact oc Gudz ord formedelst huilcket de opla-de forkynde och sige dem alle till som fast och hiertelige tror hiēmerige oc Gudz naade Oc ath de ere Gudz børn/ i hās christelig kircke/oc hās Rigis arffuinge Joan. i. Roma.viii. oc Gal.iiii. Oc de løcke det til for de vantro och vchristne forklarindiss dem ath ware vdluckte oc forskudne i deris van tro fra Gudz naade oc hiēmeris arff Huilcken deriss mact i den helligaand oc Gudz ord er oc desligest emod onde christ ne eller dem som synde obenbarlige / och ere paa minde/ och ville dog icke offuer giffwe deriss syndelige leffnit och bedre dem. ❧ Disse skulle de obenbare (met kirckins och menig-hedz vilge och samtycke) forskiude och vdløcke aff christne menniskirs sambfund och omgengelsse / indtill saa lenge

Ath det som kødeligt och genstridigt er i dem mod Gud och
aanden kan bedris / naar Gud vill søge dem met sin
naadis och dagis liuss och skin/ oc ath de bedre oc vederken-
de dem oc bedis naade Oc da haffuer Prestē mact ath annā-
me dem i christen menighedz samfund igen Oc dette saa ret-
telige brugis/ da kallis det christen band oc straff emod vly-
dige oc hornackede syndere/om huilcke Christus taler Mat.
xviii. capi. och S. Pouil i det første breff till de Corin. v.
ca. och til Timo. i det første breff och i det første capi. och
kircke lowen xi. q. iii. c. Cure. et c. Audi et.c. Omis.

Och met forscreffne Gudz ordz forkyndelsse forlade de
synderne och igen holde synderne som Christus siger Mathei
xvi. ca. och Joan. xx. ca.

✿ De Bisper oc Prester som arbede i Gudz
ord och Christen lærdom/ de ere dobel ære och heder verd/
Den første ære er lydelse/ath man bør flittelige ath høre och
rædelige lyde dem som Gud selff fordi ath han siger Huilcke
eder hører och lyder i mine ord och lærdom han hører mig
Och huilcken eder forsmaar/han forsmaar mig Som Lucas
scriffuer i det x. ca. Disse sāme ord scriffuer och S. Pouil till
de Tessalo.i det første breff i det iiii capi. Och fordi beder
och biwder S. Pouil till de Hebreer i det xiii. saa sigindis.
Værer eders forstandere lydige oc vnderdanige Thi de vaa-
ge offuer eders siele lige som de der skulle gøre regenskaff for
dem.

✿ Anden ære oc heder er dēne Ath den almwe oc de folck
som de samme Bisper och Prester tiene oc skulle forsee dem
met aandelige lærdom och sielis spisning/ Den bør och her
emod ath forsee och erlige besørge dem oc deris hwss met kle-
de oc føde Som Christus siger Mat. x. ca. oc S. Pouil til

✿ Oc effter thi ath Prester bør ath være runde emod fattige/ och laane dem hwss som vandre Tha bør dem icke ath være saa arme som nogre vanuittige pleye ath sige i deris karge surfittighed/ fordi ath de ville intet eller gantske lidet giffue deris Prester De skiude vell aff dem/ oc ere der vel kloge till Om huicke S. Pouil i forscreffne Niende capit. siger. Men wi haffue saaet eder aandelige ting (som er salighedz lærdom Gudz rene ord) er det da saa stor ting om wi høste noget aff ederS timelig ting (det er vor liffs nøtørfft och føde.)

✿ Rette Bispers eller Presters mact och myndighz er stor oc krafftig/ Som er om det euige liff oc salighed emod dieffuelen och heluedis porte Hun er aaadelig till forbedring och till den christne kirckis opbygning till Gudz aandelige tempel ath bliffue Sõ S. Pouil giffuer oc til kende i det første breff till de Corin. i det iii. ca. Oc om denne mact oc befalning/som han oc alle christne Bisper oc rette Prester de haffue till aandelig forbedring siger han i det andet breff till de Corin. i det x. och i det xiii. ca. Icke till nogen forargning eller forderffuelsse som wchristelige och verdzlige Bisper haffue och bruge/ huilcke effter deris eget sind/ for vild och had/ bande/ bandsette och forfølge/met swerd/ fengzel/ plaffue oc død/ huem dem løster/ om han er icke effter deris kødelige sind och tyrãniske vilge Serdelis de som nw predicke Gudz ord/ och offuergiffue deriss øglerii.

Somme tuinge de met Ny low skat och paaleggelsse met deris Prestemodis statuter emod all skel och scrifft / huilcke Synodalia/statuta/ er ith skønt nad gan oc garde till ath

fiske effter pēninge met/ Oc ath nedertrycke ret Euangeliske lardom met/som wi haffue nw nyligen seet oc befūdet nogre aff det slag sō ere giord i Jutlād oc deden kōme I huilcke de tit tale om deriff mact sō de haffue/ oc bruge hēde emodfattige Prester oc almwe/ huilcket dem icke burde ath gøre oc haffue icke heller befalning paa aff Gud Fordi saadā deris mact som de mesten parten bruge er icke mange gaffnlig vden dem selffue paa deriff legems vegne och pwngis vild/ men her er nw der om nock Gud giffue ath de ville tage exēpel aff den gode Erlige Bisp aff Fyen/oc gøre saadāne Synodalia och prestemodiff statuter som han haffuer giort i sit Stickt menige Prester till christelig lardom oc vnderuisning / och simpel almwe till gaffn oc salighz Da beuiste de dem nogit bedre i deriff embediff naffn en de nw gøre.

✿ Ret christne Bispers oc Presters mact oc myndighz er i Gudz ord oc i aandelige ting Ath krafftige lare/oc l,o.delige straffe met Gudz ord oc dē hellige scrifft/till den christne almwiff forbedring/oc til sielēs salighz oc ingen till nogē forargning Oc dēne mact er stor oc meetig i Gud oc hāff aand som der staar i Apostlenis gerniger iiii.ca.sō Apostlene haffde oc brugede Andē mact er dē icke giffuē ath bruge Men hwn er forbuden aff Gud oc dē hellige scrifft sō her før sagt er.

✿ Deris waben oc werge/ er icke legēlige eller vdwertis swerd/spiwd/hellebarder/bøsser eller glawē/slot eller mwre Huilcke Gud haffuer forbudet rette Bisper oc prester/det er Apostlers efftertfølgere/oc al andē vduertis legēmis tingist ath sette deriff lid til eller ath fordriste dē paa Mat. x. ca. oc xxvi.ca. Men vore (det er Apostlers och rette Bispers waben) siger S.Po. ere icke kødelige oc vduēdige / enten i iern vabē eller i kødzēs visdō/fornufft oc snilhz/ i hedenske klogskaff/eller i subtilige Rotoriske ordz prydelsse oc omslag/ icke

heller Sophistiske tredskhz och klogskaff som S. Pouil siger i. Corin. ii.ca. ✤ Men vore waabē ere krafftige i Gud det er/det mectige oc krafftige Jesu Christi Euangeliū alle tro mēniske till salighed Roma i. ca. i. Corin. ii.ca. Oc Gudz ord oc lærdom skulle ned sla alle skern/feste/waabē oc vern. (sō dieffuelen oc hāss lēmer/de vantro oc øgēskalcke/ haffue met deriss vished slagit om kring dem/oc befeste dem oc deriss hādel met Met huilcke wi kuldkaste oc for større alle kødes-lige raad oc høghz all mēniskling høge treskhed paafund oc by de tācker/som ville ophøge dem mod Gudz bekēdelss (det er mod Gudz ord oc troēs lærdō) oc wi tage til fange oc gribe all mēnisklig tancke/raad och formufft/och kōme dem vnder Christi lydelsse oc wi haffue heffn til rede (det er straff/ band oc vdløckelsse) emod alle vantross och gēstridigiss vlydelsse. Nar Euāgeliū er forkyndet oc predicket) oc de rette christniss lydelsse bliffuer fuldkommen.

✤ Effter thi ath alle christne mēniskis vaaben ere aandelige som S. Po. siger Ephe. vi. hui skulle ey da Bispers och presters vaabē mere vare aandelige/som er sādhed/retuished/fredzēss Euangeliū/en ret tro /salighedz haab/aandēs swerd/som er Gudz ord och Gudelige bøner Disse forneffnde ere Bispers oc presters waben oc icke andre Tage de seg andre til/da skulle de redis for dē dom som Christus sagde till S. Peder Mat. xxvi. huilcke som offuer sin befalning tager sig swerd (det er swerdz dom oc mact til) han skall ved swerd och dom forderffuis.

Konger Førster/Herrer oc verdzlig øffuerhed dem er swerdet oc legemelig dō oc ret befalen De vskyldige och gode till fred oc beskermelsse/oc de onde oc skyldige til straff och heffn som S. Pouil siger til de Romere.xiii.oc S.Peder i.Pe.ii.

Huer i sin stat tencke sig vell om och alworlige acte paa sin befalning/ och gøre sit embede fult Gud vil icke skempte eller tage vẽskaff oc sin wenset aff nogẽ Hã lader sig icke gecke heller sette glarøgen paa/ naar hã vil holde regẽskaff/maa vell ske fald snart (vden alle tegen feyle) oc før en wi tencke der paa Huilcken som er eller vil vere en verdzẽs herre oc regente/ han bliffue der fast ved/ och tiene Gud i det kald/ sine fattige vndersaatte till hielp trøst och gaffn som redeligt och retuist er/ Oc huilcken som vil vere oc kallis Bisp eller Prest han bliffue der och all eniste oc fast ved Oc fuldkomme sit embede som tilbørligt er/som tilforn baade aff den hillige scrifft oc kircke lowen er bewist ath han bør ath gøre.

❀ Vi haffue vell hørt ith fabel oc snack om en Erchebisp aff Colne och om en gãmel bonde Huilcken snack dog haffuer nogen viss och merckelig grund i sig / Bispen som wor en mectig Herre och Første effter sin sedwan / red en dag vd met mange swenne och skøne kaastelige heste/ Bonden bleff standindis hoss vegen och saa paa hannem/oc om siger begynte bonden ath see neder oc grũdede fast Bispen red til hãnem och spurde hwad hã teckte paa men han saa grundede/han swarede/ Herre met eders loff ieg tencker oc twiler om S. Seuerin som vor Biscop i Colne i fordwm tid Om han wor saadan en mectig Pralindes Herre som i ere. Ha din daare sagde Bispen/ wist dw icke ath ieg er en Landz herre och en ædelmand/ nw seer dw mig en Herre oc veldig Hertwg Men løster dig ath see mig en Biscop da kom en dag til kircken saa skal dw see mig i en anden skickelsse/Bonden swarede/ kere herre i sige vell och sware redelige Men meg twil en nw paa noget andet/ om ederss Naade vill det

oc sige mig/huad er det sagde Bispen/bōden sagde Men het ere twenne personer i denne ene som ieg her seer/ och de haffue atskellige embede/ som er verdzlige oc aandelige/ Herre oc Bisp/ Om herren dør inden den dag/ och far enthen till heluede eller till hiēmerige huor skall ieg da faa Bispen ath see? Da swarede Bispen/ der er all mere en Bonde forstād i dig/ her er nw nok disputeret der om/ oc saa red han bort Det er ith parabel oc effter ligning/ huad her meniss met det maa hwer betencke/ Nw till aluarlig tale igen Aff forscreffne den hellige scrifftis ord oc Christi och Apostelske lardom och exempel/giffuis klarlige till kende/huad mact och myndighz ret christne Bisper och predickere haffue offuer menige deriss kircker och almwe/och huad lydelsse och forsyn folcket ere dem plictige/och huad christen vnderdanighz i alle de skick lardom/straff och paamindelsse /som christne oc radelige ere effter Gudz ord Som och kircke lowen siger xi. q. iii. Si autem. et c. Si quis.

Dēne befalning hører dem til/ath de skulle tractere christelig lardom/ och sielis sandhedz/och ret samuittighedz ærinde och menige gode skickelser i kircken hwer lade dem det vforhindret handle/ som de ville/ och vell kunde met den hellige scrifft bestaa/ tractere och beuise Ingen føre sig i en andens befalning oc myndighz Det sømmer sig icke ath rette Bisper och Prester (det er predickere) skulle føre sig ind i øffuerhedzens mact/ sager/ ordinantz och handel Enten ath skicke døme eller forhindre det som øffuerheden haffuer vell skickit eller noget fordragelige budet Huor han icke det haffuer giort da skall han aff Bisperne eller predickere paamindis och laris effter Christi befalning Saa sømer det sig icke heller ath øffuerheden indfører sig i Bispernis eller predickernis och

rette Prestens mact/ sager skickelser och myndighed/ hwor de haffue seg ellers vell och fordragelige/ effter scrifften och sandhed Gode raad och kerlige paamindelsser haffue baade partene vel behoff aff hwer andre (om de ere ellers christne brødre) offuerheden aff christne Bisper oc Prester/ oc Presterne och Bisperne disligeste aff øffuerheden/oc huilcken best kan/ han raader den anden beste raad/dem ere wi huer andē plictige effter Gudz low och bud

✿ Oc ligeruiss som i aandelige tingest som er sielen oc saligheden anrørindis och god vduortis skick / bør paa kirckens rette ordinantzis vegne till skickelighz/ øffuerheden ath vare rette Bisper och Prester lydige met etlig vnderdanighz Saa bør och christne Bisper och Prester ath vare verdzenss øffuerhed vnderdanige i vduertis befalning och skick/ mest i de ting som fred/rolighz/oc god samdrectighz kan kōme vdaff blant menigheden/oc der som Gud fortørniss icke aff/ eller Gudz ord oc salighedz lardom kōmer icke till skade Oc fordi om øffuerheden begærer skat eller anden vduertis tyng sel aff dem/om det er saa storlige aff nød behoff/ eller de ere saa hordsindede ath de ville icke haffue dem det i fordrag Da bør Bisperne Presterne oc klerckeriet ath giffue saadant vd huad heller de ere christne eller vchristne i øffuerhedē som det aff dem begære Saa giorde Christus for sig oc S. Peder den tid keyserins embetz mēd kreffde hānē skat Mat.xvii. Saa scriffuer oc S.Pouil til de Rom.xiii S. Peder i.Pe. ii. Oc i kircke lowen xxiii.q.viii. c. Tributū.Det er icke mere mod christē frihed eller sielēs salighz ath giffue skat eller andet saadant/en det er ath miste kaabe eller kiortel eller trengiss till anden vduertis ting Men huilcke som offuerhedē vill giffue fri for saadā tynge oc der kōmer ingen fortørnelsse oc bulder

aff/ de maa nyde deriss priuilegier och frihed/ huilcken for almindelige tynge/ Bisper och klerckerii haffue och saa altiid hafft De er det oc tilbørligt och høuiskt/ath christen øffuerhed vnder christne Bisper oc predickere den frihz/huilcken de hedeske oc affgudiske prester haffuer altiid hafft aff deris øffuerhed i saadan maade.

Om Presters och Bispers och andet Closter folckis gifftermaal och reth kyskhed.



EN Christen Bisp och ret sogne Prest bør ath være en erlig kysk man/ vdē all vkyskhedz wantro/oc wmystenckt aff andre De baade i begering oc andre gernīg være huer dānemandz høstru/daatter oc pige/ oc andre løsse quinder vbeuarit till nogen synd/ De ath ingen quindfolck skulle komme i mystancke for hanss skyld/ huor som han ginge/ eller andre komme till hannem enthen till raad ath spørge aff hannem eller andet som hanss embede tilhørde Som en ret Bisp eller sogne Prest haffuer mange steder ath gaa/ och mange komme till hannem i atskillig begerings och raads wise.

✿ Fordi da vill Gud (som han oc der till aff begyndelsse skickede rette ecteskaff/mandz och quindis samwærelsse/ och disligeste den helligaand all renlighedz elskere.) ath en Bisp och Prest skall wære en ectehøstruis ecte man/ i erlig samqwē oc leffnit Serdelis om han fornēmer ath hanss vilkaar och leylighz/ oc om den besynderlige Gudz gaffue er icke saa

i hannem/ ath han kan vare qwinde och qwindiss omgengelse och samfund for vden/ da skal han giffte sig Dette vor budet Presterne wdi det gamle Testamēte saa well som andet ligfolck Som der staar i Moisi tredie bog/ Leuitici xxi. ca. och Ezechielis xliiii. och vor det ingen figurlig hādel i sig selff/ huilcken som nw skulle vare igen kallit i det Ny Testamēte/men ydermere baade tilsted/stadfest oc budet aff vor Mestere Christo Jesu Mathei xix. och hanss trofaste wisse bwd S. Pouil oc i gamle kircke raad som kallis Cōcilia/baade Conciliū Nicenum/oc Gangrense Neocesariense/ Anchiritanum oc den siette Synodus som kircke lowen beuiser/ distinctione xxviii. c. Diaconi. c. De syracusane. c. Si quis docuerit. c. Si quis discernit. c. Si quis vituperat. c. Quicunqz. c. Presbiterum. distincti. xxx Si quis nuptias. oc distinctio.xxxi. c. Nicena. et c. Quoniam in Romani. c Aliter.

✿ Men disse Concilia och forscreffne capitel/ drager scriffueren Gratianus/ och gloserern sōme stede aff sin rette forstand och simpel mening som de vore giorde och screffne vdi Fordi ath Pawen nogen tid oc nogre aar tilforn / haffde indtrengd och vchristelige indførd Presters ecteløsshed oc forbudet dem ecteskaff/ och fordi motte baade scriffuerne oc glo serere dantze effter hanss pibe/ saa vell i det som i andre hāss vchristelige bud oc paafund/ om de ville haffue hanss leen oc prebender/ och vare hans hwide børn Som wi oc almindelige see/ ath all lardom er kommen paa smiger banen/ oc følger dem effter/och skicker sig effter deriss vilge och sind/ som mact/ leen och løn haffue ath giffue/ mere en han effter følger sandhed och Gudz ord Och lige som Pawens larere oc glosere haffue giort den hellige scrifft en wax nase / och

vrædet henne effter deriss sind och vild/ til deriss dict oc paafund ach stadfeste met/mãge steder emod henniss rette, forstãd oc mening Saa haffue de och giort ved dẽ gamle kircke low och de gode gamle forfæderis scrifft mange steder/som vel beuisligt er Oc dẽ kan strax vel fornẽme/sõ nogen dõ oc ret forstand haffuer i sig Men de bedragere och forlædere mwe nw fare han i deris egen falske vey och vished / wi komme till vor salighedz tale och scrifft igen.

✿ Vdi de gamle dage och i den første begyndelsse skaffte Gud quinden manden till hielp oc hwgsualelsse/ och till ath føde foster i ære oc i ecteskaffs stat/ icke manden til forderffuelsse eller vanære i hord oc skørleffnit/ Icke heller til nogen ond aarsage till ath skende/ den ene effter den anden/ eller til noget fald oc slabrand/vden i ecteskaffs kerlighed oc kyskhed som Pawens renliffuede kyske folck de gøre Huilcke met en falsk eed oc skrømpteries løffte saa forswerge christet ecteskaff oc leffue saa wkyskelige/ ath hedninge och tørckere mwe der ved skẽmis och bluiss / end sige christne menniske/ Oc naar de bande/foracte/oc formaledide oss effter deriss daglige seduane fordi ath wi ere giffte/ huor fore wi oc kallis deris store kettere/ oc andet huad de gudlige kyske mend løster ath kalle och beraabe oss / hoss dem selffue och andet vlærde folck) Spørgis de da ath/ hwad dem tycker/ om det er icke bedre oc christeligere ath haffue en ectehøstru met æreEn mãge skøger och horer met van ære/eller tage den ene effter den anden Da sware de der till ath ligfolck mwe vell haffue høstruer/ men icke Prester eller Mwncke/ eller andre kirckẽs personer fordi de haffue loffuit Gud kyskhed.

✿ Om det sigis till dem (som sant er) ath de haffue det loffuit daarlige/ som ikke er i deris egen mact Och der fore

falde de saa tit oc saa slēmelige i hord och skørleffnit/ emod huilckit Gud haffuer giffuit dem ecteskaffuis raad Och S. Pouil biuder paa Gudz wegne ath huer man skal haffue sin høstru ath han kan fly hord. ✿ Ney sige de han haffuer icke giffuit Mūcke/ Prester eller Nynner/dette ecteskaffs raad Hun vell oc wiselige er det swarit aff wore dybe forstādige klercke/Pawēs kyskhedz patroner/Huer man skal (siger S. Pouil) haffue sin ectehøstru Ney icke Mūcke eller Prester sige de/maa vell ske fordi ath de ere icke mēd / eller ath de kunde icke kōme i hories fald Eller ath deriss løffte kan rygge S. Pouils ord eller negte dem Han siger ath huer skall haffue sin høstru for hord skyld/disse sige ney ath de mwe icke och ey ville haffue ectehøstru for deris løffte skyld Men de ville haffue fri aarsage och oben rad/ till hord oc skørleffnit/fordi ville de huercken lyde budit eller bruge raadit/oc de haffue icke kyskhed i dē som wi see for øgen/huilckē kyskhed som icke kōmer aff løffte eller met eed/Men hwn er en besynderlig stor gaffue oc mirakels dygd/sō Gud giffuer icke huer man/men gantske faa/som wi oc maa see oc tage paa.

✿ Hwad sware de wise Pawēs Mestere her till/ paa det ath de kunde och skulle bliffue hart wed deris smwcke sorne oc loffuede kyskhz/huilcken de ville icke forlade for all verdē oc en swerge de det paa til met om vor Herris død/blod och pine/ De sige Ja det er vel sant/ath wi ere mēniske oc skrøbelige/oc kūne snart falde/men man kā falle oc staa op igen Det er oc sant/ det er en serdelis Gudz naade ath man reysis aff sith fald Och paa det man kan och skall komme aff fald skall han tage sig ware for fald/ och fordi haffuer Gud giffuit och skickit ecteskaffuis erlige oc hellige stat gode raad der till Men disse vise mend de ville (som de oc gøre) stedze

ware i faldz aarsage och daglige falde/men huorledis de staa op igen/ det kender sig vell Ja maa vell ske/ ath de gaa till scriffte och sige en Prest deris fald/ och han setter dem plict och bod/en rosen krandz eller vij. Psalmer ath læse/oc en faste dag/eller nogit andet saadant De saa er all tingest vel slid oc saa er en ret ecteskaffuis forswergere vel reyst op aff sit fall oc gaar saa hiem til sit gadelam eller bole igen oc foruarer sey vell for fald i men han kan see aff dagen/ind til mørck er och natten gaar paa/ Men siden første han kan icke see sig fore/da er atter fare for hanss fald igen.

Dette waate vel lader werd/huor som disse forneffnde wise/kloge oc Gudelige kyske klercke/ret ecteskaffuis hadere oc foractere løde dem icke saa møgit wel tøcke oc ath de haffde saa gaat skell for dem/lige som ath deriss geckeri/oc doarlige ord haffde nogit hiem ath bære De hordkarlle oc skørleffuere ville dømme paa christit och erligt ecteskaff/ huilckit de hade oc for swerge De dømme paa ketteri/ huilkit de rettelige inthet vide aff ath sige/icke mære en de vide aff ret christē sādhed/huickē de oc hiertelige forfølge/met ord oc gerninger. Oss som aff barndom eller i mange aar oc idelige haffue lest/studeret/ och met stor wmage giort vor største fliit till ath vide bogen/scrifften oc sandhed/sige de ath wi vide intet Men de (somme aff dem) huess meste studiū haffuer wærit ath telge oc stryge penninge oc legge regenskaff/holdet horeri oc bolerit De ere wise/kloge christne oc kyske mend som vel kunde dømme om vor lærdom och gerninger/ och om all tingest/ vden all scrifft/skell oc sandhed / De alder mest naar de ere druckne och fulde/oc ere hoss deris ægit parti oc selskaff som de fornēme ath deriss geckeri tror oc ville sātycke Mē here om er nock sagt Til wi faa ydermere orsage till ath tale der om.

✿ Nw ville wi tale om de falske skrømpteries løffte igen/ formedelst huilcke de loffue Gud deris Engelske kyskhz men betalle dieffueten hannem i all vrenhed Fordi ath det er icke i deriss mact/ enthen met saadant løffte eller andre optenckte raad (vden de saa serdeliss och besynderlig Gudz gaffue der till ath forwende och forhindre hanss skabelsse och wed hans mectige krafftige ord) indset i vor nature/ ath affle och føde børn och foster/huilcket indset oc skick/naturens Gud (som och de hedningers wise Mestere serdelis Aristoteles secundo de anima/ haffue screffuit och lærd) Gud haffuer indgiffuit i alle leffuindis fuldkomne creature/ ath de skulle affle deris lige/huer effter sin maade oc sit vilkaar Huilkit naturlig vilkaar oc Gudz skick/ingen mēniskelig low och mact kan eller maa formene Icke kan oc ey heller maa met rette noget menniskligt bud/løffte eller skick formene noggen man eller quinde/ vare sig Bisp eller Nynne/ Prest eller Munck/ ath de ey mwe erlige bruge de naturlige oc wsynlige wilkaar och skabninger som Gud haffuer dem giffuit oc indskickit i dē effter menig menniskelig art och nature Saa lenge som han bliffuer ved sin skabning och menniskelige naturs wilkaar vden besynderlig Engelsk wilkaar som er besynderlig kiskhedz gaffue Lige som oc andre creaturer/ iorden/ træne/ wrterne/och andet tingest / huilcke Gud haffuer giffuit sin art och skabning ath gøre fruct aff dem.

✿ Men dog/ lige som mange aff iordens tingest oc andre creature/ icke gøre grøde eller fruct aff dem/ och Gud icke heller esker det saa nøge oc strengelige aff dem oc de gøre alligeuel deris tieniste fuldist i anden maade effter Gudz vilge Saa gørs icke heller behoff aff nød oc strengt bud/ ath alle menniske skulle gifftis och affle foster / det er/ de som Gud

haffuer giffuit den rette kyskhedz naade och gaffue i hw och hierte / oc fortagit dem den naturlige begering oc tilbeylighz saa ath de haffue ingen nød eller fare til falt vdē ecteskaffuis stat / Oc disse tiene dog Gud vden ecteskaffs fruct oc grøde i anden maade effter hanss wilge / och i den frihed som dem besynderlige er giffuen / fra naturens almindelige indsette vilkaar och Gudz første skickelsse Diss emellom (men de en haffue oc visselige vide ath de haffue dēne besynderlige Jomfruelige kyskhedz gaffue) mwe de vel giffte dem om de ville Som S. Pouil oc giffuer till kende i. Corin. vii. Fordi ath som ecteskaff er erligt iblant alle / saa er det och alle sømmeligt ath anāme wforbudit / om de wille.

✿ Huilcken sømmelighed och frihed wi vell obenbare forstaa aff det siette bwd i Gudz low. Deutronomii. v. capi. saa lydendis / Dw skalt icke begare din nestis høstru / det er dw skalt icke bryde dit ecteskaff Dette bwd (lige som alle de andre) gør intit forskell / paa personer / enthen verdzlige eller geystlige / det er leg eller lærd Mē ingē skal bryde sit ecteskaff eller beuare sig met en anden mandz høstru / met gerninger eller begæring Oc icke beuare sig met den quinde som icke er hans egen met skel och ret ecteskaff.

Oc huor man icke maa det gøre) och menniskelig naturiss inplantede vilkaar er en nw i dem / vbetagit met besynderlig kyskhedz gaffue) da er det io wist / ath det tilsteder hwer man ath haffue / eller faa sig sin egen høstru till ære och ecte. Huilckit S. Ambrosius merckelige beuiser / in libro de Patriarchis. oc staar i kircke lowen xxxii. .q. iiii. c. Nemo

Och huor icke saa maa vare / iblant alle. haande folk Ath lige som det sette bud er hwer man anrørindis / ath de icke mwe det bryde / ath hwer maa icke haffue sin egē høstru

(sõ Pawen biuder) paa det ath man skal icke kõme i begæring/ord och handel met andre Da er dette siette bud forgeffuis oc vnytteligt/oc maa neder leggiss oc plat bort kastis/for vore løffte och menniskelig geckelige pafund/ skick och bud skyld/Huilckit dog vhørligt er ath skee skaall

✿ Oc fordi ath det siette bud skulle wære wed sin tilbørlige mact/ Och ydermere paa det ath alle christne skulle wære rene oc kyske i liw oc hierte/haffuer och Christus stadfestit forscreffne siette bud/ och met klare ord forbudit wkyskhedz begerig oc samtycke/baade met anden mãdis høstrw oc met andre quinder/Math.v.ca. der siger Christus Jeg siger eder/ath hwo som seer en quinde oc begærer hende/ han haffuer giort hord oc bedreffuit synd i sit hierte/ Oc naar saadã begæring maa icke wære i hiertit till en andẽs høstru wlofflige Och begæring och naturen fortagis icke met budit/ da er det vden twil/huer man til sted oc friit giffuit ath han maa ectegiffte sig/oc haffue det vden synd met sin egen høstru/sõ icke kunde wære vden stor synd met en andens.

Ja der met vil oc biuder Christus huer en ydermere (som begæringen en nw regerer eller haffuer mact vdi) ath han eller hwn/skal bruge det salige raad och hielp som er ecteskaff/ emod fremmit begæring oc synds aarsage oc fald. J det ath kyskhedz sielden gaffue/ er dem icke giffuen till priuilegie och besynderlig gunst/emod det førsté naturẽs almindelige indset oc wilkaar Oc Gudz egen bud oc befalning till menniskelig fødsel och formering.

✿ Fordi/ saa ath leffue/ som wgiffte gøre ved menniskelig dict och paafund met eder och løffte / offuer Gudz skabning i menniskẽ/ och mod naturens wilkaar/ er icke menniskeligt eller saa lat och ringe som somme ville sige och mene/huilcke

dog andet i dem selff forsøge.

Icke henger heller ret hiertelig kyskhed i kwel eller kappe/ icke heller giffuis hun met snørgelsse eller ragelsse/ Men hun er ith Engels leffnit och dygd/ och ith stort iertegen/ huilc kit Gud gør icke saa lettelige oc almindelige som det almindelige oc vbesindelige loffuis Oc fordi hollis det icke i aand och sandhed/ en dog ath øgenskalckhed vill altiid vduertis synis hellig for meniskene/ men Gud kēder vel det onde besmittede hierte/ Som han och sagde till Phariseerne och Lucas scriffuer i det xvi. capit. I phariseer (sagde Christus) ere som i øgenskalckhed gøre oc holde eder selffue retuise hoss menniskē Men Gud ved oc kender eders hierter/ fordi ath det som er høgtideligt och kosteligt skinnindis for menniskē/ det er uederstyggeligt for Gud/ Huad erlig kyskhed de haffue hollit/ och en nw holde/ de som mest løffue oc swerge der paa/ oc mest raabe emod vort ecteskaffuis leffnit/ det haffue wi och vore forfadre vell seet och fornømmit/ och de fornemme det vell selff daglige i deris eget fald Men blindhed och forherdelsse lader dem det icke acte eller bekende/ Deris hierte er formørckit i alle sādhedz veye oc i kødzēs visdom forbistrid/ Och en nw raabe de oc ere hordnackede dieffuelens oc Antichristens patroner emod sand ecteskaffuis kyskhed/ oc till dieffuelens falske hipocritiske kyskhed/ Ja delige patroner oc delig kyskhed kunne best sammen/ de ere huer anden lig.

✿ Men disse ville wi saa lade fare hen/ sandhed oc Gudz obenbare scrifft giffuer io lengst och mere deris galenskaff/ wanuittighed och hornackedhed mod sandhed till kende/

Dette sige wi met den hellige scrifft aff det Ny oc Gamle Testamente/ met sandrwe historier/ Gamle kircke raad

hellige Doctores/oc met redeligt skell/kunde det vell beuise oc bestaa Ath Prester/ Bisper oc andet Closter folck/ mwe oc bør/ saa vell ath giffte dem erlige och christelige som andet folck/met en fri oc tryg samuittighed/ hwor de det gøre i en god mening/ met de vilkaar som ret écteskaff haffuer met sig Gud haffuer skickit oc benedidet/ och det er hanss gerning/ quindis oc mandz till haabe føgelsse/ och han haffuer met en serdelis naturlig indset kerlighed begaffuit det/ huilcken kerlighed offuer gaar den almindelige kerlighz som naturen giffuer mellom fader oth søn/ dotter och moder/ Som Moses scriffuer Genesis i. ii. och viii. ca. Mat. xix. ca. S. Powil till de Ephe. v.ca. Och i kircke lowen xxvii. q. ii. c.Lex.et c. Sunt qui.

✿ J det Ny Testamente haffuer han stadfestit ecteskaff Mat. v. oc xix ca. Marci. x. Joan. ii. Och icke all enifte stadfestet det/ men høgtidelige prisit oc ærit det Ath det er erligt iblant alle/ oc det er dē alle budit som icke haffue besynderlig kyskhedz naade Der er huercken Prest eller Munck/ Nyune eller andre Pawens eller Antichristens creature vndertagne/ aff huilcke/ huercken S. Po/ oc icke heller Christus viste nogit aff ath sige till gode Fordi ath de wore icke paa den tid skaffte aff deris Gud Pawen.

✿ Dieffuelen haffde vel nogre onde Phariseer ibland Jøderne/ som och vore aff helligt Muncke slag/ men de vore dog erlige (paa verdzens vegne) oc giffte mend/ Deris hellighed kunde vell lide ecteskaffuis erlighz hoss dem Men vore Munckis oc Presters wielssis hellighed/ kan icke fordrage ecteskaffuis hellighed hoss dem/ Som Pawen sig r disiinc. xxxi.c. Tenere.

Den ene er emod den anden/ Pawens hellighed er emod

Gudz hellighed/ i denne maade ſom i mange andre ſtycke/ Den helligaand i wiſmādz bøger Prouer. xviii. ca. Eccleſiaſti. xl. och andre ſteder taler tit om den ſtore benedidelſe/ lyſ-ſalighed och glade ſom Gud giffue met gode høſtruer/ och huor erligt ecteſkaff er oc Gud behaffueligt.

Summa. Ecteſkaff er Gudz egen ordinantz och ſkick/ oc det er hannem vell behaffueligt/ och det er erlig ibland alle ingen vnder tagen/ wden de ſom ſcrifften vndertager. Leuiti. xviii. i den tredie Moiſi bog.

❧ Kommer nw till hobe alle Pawens wiſe och høglerde Doctores och Muncke/ bæret fram redelige aff den hellige ſcrifft/met chriſtet redeligt ſkell/ oc lader oſſ ſee eller høre ith Gudz ord/ eller nogen Canoniſk hellig ſcrifft/ rettelige here emod/ oc driffuer oc rygger/ wor/ ia den hellige ſcrifft/ och chriſten frihed i denne ecteſkaffs almindelige ſtat/ſom nw er om talet/ och førſte i gøre det redelige/ ſaa haffue i wundet. Saa maa i ſiunge/ io. triumphe. Saa maa i rolige/ trygge-lige oc wkmwrrit beholle eders lange ſeduanlige laghеffd oc preſcriptz/paa eders Preſters/Munckers/Biſpers oc Nyn-ners ecteløſhed och falſke kyſkhed/ Som i ret ſandhed er ith wiſt horii oc horiiſſ orſage for Gud och werden/ ſom wi och huer man maa ſee/ høre och treffue paa Huilckit er kommet aff det tyranniſke vchriſtelige oc ſielle mordiſke ecteſkaffs for-bud/ i huilckit eders Pawer i druckenſkaff och aandeligt ra-ſerii/haffuer offuer tred det maal/ ſom deriſſ forfædezne/førſt Gud/oc ſaa hellige Patriarcher oc Propheter oc ſaa Chriſtus De hellige Apoſtle/gamle hellige Doctores och kircke raad de haffue lagd oc ſkickit i ecteſkaffs almindelig frihz/ Emod Gudz low. Deutronomii xix.

❧ Oc wi giffte Lutheraner (ſom eder løſter eth kalle oſſ)

spørge eder ath/ som der och spørgis xxvii. q. ii. ca. Lex di= uine. Hui forbiudis det aff eder och eders Pawer/ som den hellige scrifft aldrig siger eller forklarer ath ware forbudet el= ler ath skulle forbiudis / enthen effter Gudz low eller effter ret skicken verdzens low ∴

✿ Eders tuilactige och troløse fundamente oc vidnisbyrd/ som kallis Canones Apostolorum Apostle regle / huilcke i frambere ath beskerme oc fremholde eders w ecteløshedis och horeries laghefftd met/ Dem bør ingelunde ath actis i saadan en merckelig oc drabelige sag Sō Presternis erlige ecteleffnit och salighed anrørindis er/ vden der kōmer den hellige scrifft met/och Gudz wryggelige ord komme der hoss / Det andet kødelige wisdommis och skinnidis hellighedz fwnd oc raad/ och menniskligt hwishuaff/ det kan och maa icke hielpe eller sandze/ Fordi ath det kan icke gøre noget ret christen mennis= kis samuittighed tryg oc fri Icke maa her heller høriff eller anāmis fabel/drømme eller falske obenbarelsser/emod Gudz skick ord oc bud/ oc emod den frihed/ som Bisper Prester oc andit kirckens folck haffue til erligt ecteskaff i Herren Huad heller de drømme eller de obenbarelsser tilleggiss Sancte Birgitte/eller nogre andre vnder hellighedz titil oc skin Eller oc dieffuel/ som er en twsind fold konster man/ath bruge sit spil /imet emod sandhed oc salighed/ Han kan vell met saadāt och andet mere/ tagie sig Liusens oc Engels person oc skin til/vnder deris naffn oc titel/som simpel folck vndrer paa oc holde megit aff/ Som S. Pouil siger i det andet breff till de Corinther. xi.

✿ Dette fundamente oc denne christne menniskis klippe staar fast/ath Gudz ord oc dē hellig scrifft ere vryggelige oc bliffuer ewindelige/ Som Dauid siger i den cxvi. Psalme.

Esaias i det xl. ca. oc S. Peder i det første breff i det første capi. Och den hellige scrifft er den rette christne menniskis regel och lardom/ ath effter følge i all sandhedis oc salighedis wey/ Oc huo som andet larer/ware sig Peder eller Pouil/ Birgitte eller Katarine/ Ja vore det en Gudz Engel aff hemmelen/ da vare sig forbandit och formaledidet/ Som S. Pouil obenbare siger oc scriffuer till de Galater i. capi. Det er icke drømme eller løse obēbarelsser som Gudz skick oc saligheds lardom han henger paa /baade i ecteskaff oc andet mere (sō enthē er met eller mod vor saliged) mē hā hēger paa det wisse och faste Gudz ord/ som icke kan feyle Oc det som wi ere eniste plictige ath endelige tro oc inthet andit. Som nw er tilforn sagd och met scrifften beuist er.

Men de vise/ kyske Patiens folck/ som baade vide lidit aff scrifften/ och end mindre passe paa hende/ de stadfeste deris ecteløshed/ met Pawe bud/ met løse tuilactige Cānones som de kalle Apostle regle/ och met S. Birgittis bøger och extrauaganter (som de nwe vell kallis) fordi de løbe vden omkring/ oc fare vild fra de rette sandhedz veye och fra christen lardom.

✿ Aff disse extrauaganter haffue de ith fabel om Prester ath huor de giffte dem/ da skal Gudz vrede vere offuer dem och da dwe deris Messer intet/ och de ere i fordømmelssens stat/ oc de haffue forkrenckit Gudz tempel/ oc saadant andet løgnactig ting som ere ret tuert emod den hellige scrifft Disse fabel annamme de/ dem tro de/ dem holle de megit aff/ dem sende de omkring till vlarde ligfolck/ och de ere glade ath de haffue fundit saadan merckelige stycke och scrifft / emod de fattige Luters kettere/ som de kalle oss.

Dette och saadant andit mere giffue de dem effter och till

der staa de hart paa/ der met fordømme de arme blinde blindis ledere/ Jesu Christi ord/ skick/ lærdom oc sandhed/ och der i lade de sig tycke ath vare wise och hellige/ och paa den rette wey/ och alle som icke saa følger dem/ de ere stray kettere.

✿ Ja kere broder/ det haffuer den helligaand i S. Pouil till forn sagd om delige och deriff lige/ i det andet breff till de Tessalonisser i det andet ca. Thi (siger han) ath de annammede icke sandhedzens kerlighed (som er Gudz ord) ath de motte der met bleffuit salige/ der fore skall Gud sende dem stor vildfarelsse/ath de skulle tro paa løgn/ Thi de skulle fordømmiss som icke tro paa sandhed/ men haffue løst till løgn och wretwished.

✿ Vi wille gerne lade dem fare saa hen men dem saa løster ind til Gud vill miskundelige see naade till dem och opliwse dem i ret sandhed Men det er wist/ ath de erlige Prelater/ aff fornefnde Appostlers regle (som de kalle dem) eller aff S. Birgitte bøger/ eller andre menniskins paafund/ maa eller kan ingelunde/legge arme cõscientzer dẽne byrde paa eller twinge dem till saa stor en wlidelige besworing/ sõ saa mange haffuer warit/ oc daglige er fordømmelssis orsage Her talis icke om løff snack i ceremonier/ i kledebõ/ ragelsse/afflad wiet vand / messe hørelsse / fredags faste eller anden Mũcke drøm Men om siels och salighedz forwarelsse/ i erligt ecteskaff uden Gudz fortørnelsse/ och sin nestis beskemmelsse.

✿ Der er oc kõmer Gudz wrede oc ewig formaledidelsse/ offuer den wecteløse hob / och offuer ecteskaffs forswergere/ Prester oc Bisper Mũcke oc Nynner/ sõ leffue i skørleffnit Som S. Pouil scriffuer til de Ephesser i det v. J vide siger

han ath ingen skørleffuere/ dren / oc gerig / som er affgudis dyrckelsse /han haffuer icke arff i Christi oc Gudz rige La der eder icke bedrage met løse forfengelige ord och snack /lige som forneffnde tingest vaare icke stor synd/ fordi ath mange brwger/det och verdzens low och dom straffer det icke/ Thi ath Gudz heffn oc vrede pleyer hordelige ath komme offuer de vlydige sønner for disse synder skyld.

✣ Gud giffue ath de ville en gang/ och snarlige/ aluerlige læse/ grunde/ oc ret forstaa scrifften. Oc legge den vkryske kyskhed och farlige sielis fare paa hierte / och betencke huad de ville gøre/ och huad nøtteligt kunde vare/ i denne store dyabelige och merckelige sag.

✣ Der vor vell / som Pius Papa sagde/oc Platina han scriffuer / nogre sager til/for hwilcke Presternis ecteskaff bleff fornnēt/Men sāme Pi9 siger at der er megit større och merckelige sager/ for huilcke den bør ath giffuis det friit och tilstedis igen Huilckit wi och nw i disse siste onde verdzens dage see/ naar menniskes natur bliffuer io langest och mere skrøbelig som och kircke lowen beuiser distinc. xxxiiii. c. Fraternitatis. och distinc. xxxi. c. Ante. Och naturen kan ingelunde huercken met løffte/ eeder/ eller iat/ holde dē sware kyskhedz byrde Hun kūde icke heller i fordū dags tiid holdis vden aff saare faa/icke end aff de gode hellige Heremitter/ som lage i ørcken i stort arbeyde/ oc i mange idelige bøner/ och i ideligt studium/oc i stor faste och affhold/ som S. Hieronimus oc andre sige och scriffuer i Vitispatrum/ End sige nw i denne onde oc forgifftige verdzens tiid /i blant saa mange vtalige tusind som ligge i stor legemis kreffenhed / i drwckenskaff/ rolighed/ och huercken studere eller arbeyde/

✣ Och vor sagen till rette Presters ecteskaffuis forbud/

renhed och kyskhed/ paa det ath de kunde altiid wære friit till ath bede/ Som kircke lowen siger distinctione xxxi. c. Ante triennium ꝗ. Causa. och c. Tenere. Da bør wrenhed/ horetii och andet saadant stort hinder och Gudz fortørnelsse ath wære en ret aarsage der til/ ath dem skal giffuis ecteskaff friit igen/ met huilckit de kunde komme aff den wrene deriss renhed/ och till ret ecteskaffs renhed igen De tencke paa ath Christit ecteskuff/ som Gud haffuer selff skickit och velsignet det er ingelunde wrenth som nogre Pawer ville sige Men det er rent/ erligt och helligt iblant alle christne.

❧ Thi burde alle christne Bisper Herrer oc Førster det ere de och plictige/ ath skicke christet ecteskaff saa friit igen iblant alle/ som Gud haffuer det giffuit och indset/ Paa det ath denne store Gudz fortørnelsse och andre gode menniskis beskemmelsse/ i klerckeriis hord leffnit/ maa affleggis Eller deris lærdom och embede bliffuer forsmaat och foractit Som S. Gregorius siger libro ii. Homiliarum. Och huor det foractis/ saa kõmer altingest i ith ont vchristeligt fald oc sielis fortabelsse.

❧ De gamle Canones (det er de gamle kircke regle och fordums statuter/ om nogit vduertis skick i kirckens regemente) de forløse tit oc offte/ oc mild gøre de ting som haffuer warit til forn sette/ huilcke Canones oc saa lære/ Ath i de efftterkommendis dage skall ansees oc actis tidens lepligħed och tilkommende menniskis wilkaar och skrøbelighed. Och huad efftter kommere och kunde taale och holde/ oc desligest huad dem bequemt oc gaffnligt kan wære Dette haffuer och kircke raadet och de gamle forfædre sagd/ och er det screffuit i kircke lowen distinc. xiiii. c. Sicut. et distinc. xxix. c. Regule sanctorum. et i.q. vii. c. Quod pro. et distinc. xlviii.c.

Quoniã multa. distinc. xli. c. Statuimus. et distic. xxxiiii. c. Fraternitatis.

✿ Gudz ord er en stadig oc fast low som icke kan eller maa forløsis eller foruendis Esaie. i det xl. ca. oc Mathe. v. Luce. xvi. och S. Peder i det første breff. Men menniskẽs regle skick oc low/ bør icke ath haffue den ære/men de mwe oc skulle/skickis brwgis oc vendis/eller plat till indtet gøriff effter tiders/steders oc personers wilkaar oc maade/ til nøtte oc gaffn Gud til loff oc menige vndersaatte till fred oc rolighed/baade til siel och liff.

✿ J gode verdzens Herrer/ och i Erlige kirckens Bisper som haffue macten oc vduertis regemente/ Varer her christelige oc aluarlige fortenckte vdi/oc varer her met for Gud oc for verden paamintte Fructer Gud mere en Pawen/ oc bier intet effter hanss loff och mandat her paa/ Ere i christne saa hører Christum oc skicker eder effter hãnem och hanss vilge/ Hør i Gud til/da formener icke hans ordinantz oc skick mere iblant kirckens folck end iblant andre. Ja ere i Gudz tienere oc embetzmend/da seer icke lenger paa eders herriss store fortørnelsse i hord oc slem skørleffnit /hører icke lẽger de blinde forhardede Mũcke oc læremestere/som baade eder oc andre met mẽnisklige falske hellighedz paafund oc lærdom/saa lẽge lede i mørcke/ ath i met dem oc de met eder falde vnder euig Gudz vrede hand til fordømmelsse Huilckẽ Gud baade beuare eder och oss fore/och giffue eder sin naadis oc sandhedz opliwselsse i allis eders hierte A M E N.

Om det vecteløshedz breff emod

Presters giffermaall/ Som wor prentet i Aarss Anno domini. D M XXX.

G ii

HEre er nw tilforn nogit talit der om/ oc met gaat skell och scrifft beuist Ath Bisper och Prester och kirckins folck mwe christelige oc erlige giffte dem/ Men paa det ath det kan ydermere forklaris/ met mere scrifft oc lærdom Da ville wi tage for hender/ oc nogit kortelige sware til det vchristelige breff och løgnactige falske vnderuisningis tilhobe skrabelsse/ som her Pouil Reff prentede/ nw lidet mere en ith aar forledet siden i Aars / aff en iuriste Docter der i byen til hobe set (som det sigis) Oc aff Lector Pouil Helgesen min gamle staalbroder / konstelige fordanskit/ emod Presters/Bispers /Munckis oc Nynners ectegifftermaal/ J huilckit och i andit mere aff hanss dict oc scrifft/ hā klarlige bewiser sit foruende sind fra Gudz sandhz och sin forplictelsse som han haffuer giort sine herrer/ Och er samme breff beskickit aff nogre aff de erlige Bisper ath sende om kring til alle Stict/ till fattige simpel ligfolck sō ere wlerde i scrifften/ och til wforstandige Prester/ ath holle dem fra ret ecteskaff met/ oc ath foracte dem met som giffte ere Och ath den vrene deris kyskhed/ maa hart bliffue ved sin onde sedwanlige mact oc staa i sin lagheffd/ intet actindis skørleffnedz oc horeries fare/ oc den fordømmelsse som der met følger icke actindiss eller offuerwegendis personernis eller tiidens leylighed och skrøbelighed.

❧ Men de gode herrer de ville saa haffue det / och ath det skal saa wære. Pawen han vill icke heller andit/ och der er end nogen fordel paa ferde till stegersit och till fadeburit. Mange fattige Presters fryctactige conscientzer wille gerne anāme ecteskaff/ mē for ret trēgsel/ fēgsel/ skade oc offuerfald da thaare de icke/ oc ey heller mwe det gøre Thi nødis de till ath bliffue och ligge alle dage i horeri Fordi ath de haffue

icke/oc de kunde ey heller faa met deris eeder och løffte/eller met andre paafund/ den besynderlige kyskhedz store och siel-den Gudz gaffue i deris siell och legemme.

❧ Dette deris breff och forbud/ som de haffue fornyet/ det haffuer ingen grund och fasthed aff nogen ret Canoniske det er Bibelske scrifft/som det icke heller kan haffue/i det ath det er twert emod scrifften/ men paa nogre Pawe fund och mēniskelige dict oc täcker/ Och serdelis paa nogre tuilactige regle/ sō de kalle Canones Apostolorum som ere wuisse/ oc falskelige Sancte Clement tillagde aff kettere/ Som kircke lowen siger distinctio. xvi. c. Canones. och glosen der hoss/ Oc de sāme regle ere opregnede och optegnede iblant de scrif-ter som kallis Apocripha (det er de som icke obenbare lasis/ eller nogit kan beuisis met til Christen kirkis lardom) Sō der staar i kirke lowen distinctio. xv. c. Sancta Romana.oc distinctio. xvi. c. i.Huor der scriffuis ath de anāmes icke til vidnesbyrd eller christen lardōm/ och de ere icke samtyckede aff forfaderne oc Bisperne/ oc de ere aff kettere tilhob scriff-ne vnder Apostlers naffn Endog de haffue nogit nyttigt voi sig/ de ere alligeuel forskudne. Oc som glosen siger here paa Here er ith argument eller en beuisnīg/ath det nyttige oc gode i dem/ det krenckis och missfeyler for det vnyttige skyld/ som och kircke lowen siger iii. .q. ix. c. Pura.Oc i keyser lowen .ff. de fide instrumen. Lege secunda.

❧ Desse forneffnde Canones) som falskelige kallis Ap-postle regle) de oc deris myndighed/straffis aff Cornelio oc Stephano Pawer/ desligeste aff S. Augustino/ oc end serde lis i det ypperste Dobs Sacramēte oc mening/ som oc kirc-ke lowen beuiser baade i texten och glosen distinctio. xxxii. c Preter.Ath de regle er trolöse oc screffne aff kettere/Sec nw

Christne broder och merck/Er det enthen ketterske eller och end tuilactige regle oc fundament/ de bygge deriss Preste wectelødshed paa Eller oc i sandhed Apostle regle/ som det dog icke er/ oc de saa forskiudis oc foractis/daa maa det io ware enthen behendelict geckelict folck/som icke haffue bedre wishz och christeligere beuisning til deris ecteskaffs forbud/ eller det maa ware ewentyrs Apostle som saadãne løse foractelige regle haffue giort emod deriss egen lardom och den hellige scrifft Døm here selff paa om dw haffuer forstand oc sind.

✿ Der staar oc vel nogre andre capitel i samme xvi. distinctione. Ath somme aff de regle anammes men icke alle/ Somme Pawer oc nogre Concilia anamme en part aff dem och somme forskiude dem/Somme tage flere oc somme ferre/ och ere icke enss eller samdrectige i deriss mening here om/oc der er ingen stadighed i dem. Fordi de ere icke bygde paa den rette Apostelske grundsten oc fundamẽt som er Christus Jesus som S. Pouil taler om till de Epheser i det andet capi. Effter hannem och hans ord skulle wi rette baade oss och al vor skick scrifftter och regle Fordi han oc hans ord/er den rette prøffue steen/ all christen kirckis oc salighedz lardom skal prøffuess oc examineriss ved Gala. i oc vi. oc i kirckelowen distinctione ix. c. Noli meis. oc c. Noli frater.

Saa megel scrifft och saa mange regle som met scrifften bestaas oc henne følger/ dem giffue wi gerne mact oc Gudelige anamme/ Men huad icke drager offuer enss met henne/ i denne drabelige salighedz sag och andre/ det lade wi fare oc acte intet/ here fore kalliss wi och kettere Men dette ketterij larer oss mange hellige forfadre/ oc serdelis Sãctus Augustinus. och scriffuis i kirckelowen distinctione ix. c. Ego solis. och capt. Neqz quorundam.

See nw till oc acte well/ hwlcke løff rawindis grundwol deriss ecteløse kyskhed er bygd paa/ oc huor vwist dette Canonum indzegle er/ for detiss rene kyskhedz lagheffde breff.

✿ Nw ydermere/ om desse regle oc Canones skulle ware Apostlers/ hwo skulle da befallet dem/ ath gøre saadan skick och strengdbud/ Eller aff huess aand eller lardom haffde de giort det? ✿ Aff Gudz bud eller lardom vor det icke fordi han haffuer wigenkallit/ skickit ecteskaff/ och stadfestit och frit giort det alle/ som til forn nock oc klarlige beuist er.

Aff Gudz aand wor det icke/ huilcken helligaand/ vdsend aff Gud/ paaminde och till skynde Apostle ath predicke och lare det som Christus till forn larde och sagde/ oc baar vidnesbyrd om Christi lardom/ oc tog aff Christi aand och lardom och larde dem/ Den helligaand talede icke/ eller larde andet aff sig selff/ end han haffde hørd oc anammet aff Chro Som S. Hans scriffuer i Euãgelio i det xiiii. xv. och i det xvi. capit. Christus sende Apostlene vd i verden/ lige som hans hemelske fader vdsende hãnem/ det er/ eniste ath predicke och lare andre sin hemelske faders vilge/ oc kund gøre dẽ gladelige Euangeliske lardom/ och retwishedz och salighedz tiid ath ware kommen Som Esaias i det lxi. siger och Lucas i det iiii. och Joannes i det xx.

✿ J huilcken Christi och Apostelske lardom/ icke forbiudis nogen ecteskaff/ Men huer man och qwinde giffwis frit/ och biudes dem alsammen (som icke haffue kyskhedz gaffue) aff den helligaand/ met obenbare klare ord Fordi ath ingen maa leffue i hord och skørleffnit eller i brynde och begaring Och det er bedre ath gifftis/ end ath brende/ i tancke/ bagering och synds samtycke/ Och Sancte Peuill

Ja den helligaand vill vden all vnderteckt / met ecteskaffs baade frihed / raad och bud / ath suare syndz orsage och fald / skall fortagiss / vden saa ere ath Prester / Muncke / Bisper / Nynner / oc kickens folck / de maa friit leffue i all wrendhed vdi legemme och tancke / mere end andit folck / som dette lagheffdz breff vill io giffue dem en orsage till.

✿ Fraindelis lad end nw saa ware / ath samme regle wore Apostelers Da haffde de icke vist giort och budit dem saa strengelige ath de motte io affleggis effter tidēs oc personers leylighed Som de oc skickede nogit (huilckit wi haffuer viss och fast scrifft paa in Actis Apostolorum) det dog met tiden er afflagd / och ingen nw acther eller klager paa Saa motte det vell oc her gaa til i dette Preste ecteløsshedz bud. Thi det er orsage mere til onde och fordømmelsse / end till gode oc salighz som huer man kan see / oc er sō wi see ith tilsted horerit i det de maa icke giffties.

✿ Ney sige desse reffue i deris laghedz breff / Prester maa huercken giffte sig och ey heller leffue i skørleffnit / De maa huercken Ath de icke maa leffue i skørleffnit det er sant / och fordi er dem saa vell som andre ecteskaff giort friit / fordi de haffue ingen anden raadt der emod / hwor besynderlig kyskhedz gaffue er bortte. Men ath de skulle icke nwe bruge dette raad / det maa de ydermere beuise oc sige oss per quā regulam / Den de kalle Apostelss regel han sandzer intet / her maa alt anden regel til om deriss breff skall icke dømmiss mact løss.

✿ Met scrifft skell och Gudz ord er nw beuist / ath deriss wecteløsshedz breff haffuer ith skrøbelict fundament / aff menniskens vilie oc gode tycke / oc serdelis aff de Apostelske regle huilcke i denne artickel / ingen Apostels aand eller lardom

haffue i sig/ men ere det lige twert emod Och fordi er det wist/ath huercken S. Peder eller S. Pouil vore met ath gøre disse falske regle/Sö Her Doctor i Aars oc hanss hielpere de kyrcke mend/de scriffue till hobe/ och den store gamle Reff han prenter Huilcke bedragere met saadanne tredske smyckede (wnder Apostlers titel) løgner oc rips raps/ aff Sexti/ ner/ Clementiner och Extrauaganter/ vndergraffue och forderffue Christi wingard/ den arme simple almwe/ och de wlärde vndertwingede Prester / huilcke en stor part deriss lagheffds och løgnactige breff vell skulle tro/ Serdelis fordi deriss Bisper lade det prente/giffwe det mact/oc vdsëde det i Sticktene sö sagd er.

Om ieth och løffter oc huorledis de ere vndsprde mod Preste Ecteskaff.

Merck nw ydermere Christen läsere/ ath lige som Dieffuelen er twsind konsterman i all atgelist och skrømpterii/ till ath framsette och fuldkomme sin wilie/ vnder ith fawert hellighedz skin/ som han vell kan tage sig liwsens och Gudz Engels skick oc skin till Som S. Pouil han scriffuer ii. Corin. xi. saa haffuer han och here giort.

I saa maade/ ath efftherdi ath Bisper Prester/ oc Muncke skulle wære erlige / oc fromme mend/ och haffue ith serdelis goth leffnit (som i sandhed tilbørligt er) Saa haffuer han betenckt sine raad/ och nogre faa hwnderde aar effter christendommens begyndelsse/ anheffuit ath nagge och tilskynde saa meget som han kunde/söme tiider menige kircke raad (huor Satan oc saa vndersiunde-vor iblant Gudz

sønner) som han giorde i Niceno raad/ distinctione xxxi. c. Nicena. Sõme tider hellige wise mend/ vnder tiden Pawer oc Bisper/ ath skicke oc indføre bud oc statuter om Bispers oc Presters wectelø∫hed/ Paa det/ ath de skulle der met oc der fore siwneff bedre oc erligere/ ath de kunne mod naturēs wilkaar leffue kyske/ och siden dere aff bliffue i større are och vrning hoff folck/ i det ath reth kyskhed er saa mectigen vnderlig stor gaffue/ huilcken i sandhed ganske faa haffue.

❧ Det giorde Satan/ ath han kunne dere met berede vey och orsage/ till den fordømmelige slemme hord leffnit/ Boleríi och skørleffnit/ som der och aff er kommen om sider och andre fwle syndher/ Denne sin tancke och tredske raad kom han dog endelige oc vell affsted paa det siste/ Oc fick Bisper/ Prester/ Nynner oc Muncke i sin snare/ saa listellige ath ingē kūde det kende ath vare dieffuels hādel Men ith mectig stor Gudelict leffnit/ Som S. Poull han kaller den nu dieffuels lardō/ ith falsk Gudelighedz skin i øgenskalckhed For huilckit han ville ath wi skulle tage off vare/ brugin dis christit ectestkaff som han vel giffuer till kende i. Corin. vii. i. Thesaloni. iiii. Oc andre steder i scrifften.

❧ Oc fordi ath i saadan en merckelig sag och swoffwer wilkaar/ fattedis scrifft och Gudz ord (som er en regel till all grundig oc fast christeligt skick oc leffnit) Der fore / paa det denne wecteløse kyskhed/ vden tuiffl oc frycet skulle bliffue stadig och warafftig/ Da bleff der ith optenckt fund och mandat/ emod menniskens/ och serdelis Presters indsette aff Gud wilkaar/ och emod scrifften oc christen frihed/ Ath her skulle loffuis och iettis ectelø∫hed och skrømpteriis kyskhed/

om nogen skulle bliffue Prest och Munck / huad heller han kunde eller haffde der til naade och gaffue eller ey. Fordi ath till forn da vor det end friit (som tilbørligt wor) Men dog somme tiider paalagt iblant Prester / ath skulle holliss / och somme tiider giffuit løst / och i hwerss frii villie / ath gøre her i och lade effter deriss eget sind / Som och kircke lowen taler om distinctio. xxxi. c. Nicena. oc c. Quoniā. oc andre flere.

Men siden kom bwdet strengelige ind / oc aren / renten / roligheden oc friiheden / fraa Herrer oc Føster / oc fra menighedz tynge / begynde ath locke saare fast / Oc saa fulle klerckeriet fast till Preste dømme / och gaffue sig i desse løffters och ietterss snarer och fengzel. Icke anscindis deriss naturis eller skrøbelighedz conditz oc wilkaar / Men det giorde de (som och end nw fram holless) aff en sedwanne / for forneffnde sager / oc gāske faa i den rette christne mening / Sō er ath fornere Gudz loff och ære och folckis salighed / trolige tienindis i Gudz ord / oc andet som rettelige hører Biscops oc Preste embede til / Huilcken icke rette mening / største parten haffue vell giffuet till kende siden / met gerighed / legemmiss løst / horii / wlydelsse och andet mere.

Ja saa skulle dog denne slabrand och stampe / det er troløsse och wsindige ietter / løffter och eeder / hordelige indføriss iblant Prester / Muncke och andet kirckens folck / oc wnder hellighedz skin den forbiwdess ecteskaff / Paa det ath Sancte Pouels / Ja den Helligaands tale oc spaadam skulle fwldkommess / som han scriffwer i det første breff til Timothe. i det iiii. ca. (huilcke ord burde ganske vel ath actiss)

Den helligaand siger wisselige/ ath der skall nogre falle aff troē i siste dage/oc acte paa de wildfarende aander/oc giffue dē til dieffuels lardō/oc til dem der lwge oc lære vildfarelsse vnder falsk Gudelighedz skin oc vductis hellighz. Huilcke der haffue en løss ond samuittighz met brende eller mercke (for wissen och forswedẽ met menniskelig lardom) och forbiuде ath giffiis/ och ath æde aff den mad som Gud haffuer skabt tro menniske som bekende sandhed ath æde met tacksigelsse.

Desse S. Pouels ia den helligaandz ord skulle saa fuldkomness Den ecteskaff vnder hellighedz och falsk Gudelighedz skin saa forbiudis.

✿ Den erlige christne man Jacobus Stapulensis siger hoss forneffnde S. Pouels ord Dette forbud er det subtidelige och neppelige synligt ederkoppe garn/ huilcket mange gribis och forderffues vdi / Dette er den tredske dieffuels konst som gør sine snarer helst i det som møgit erligt och helligt synes for menniskẽ/ hec ille/ Och ere samme ord vell merckelige och meget sande.

✿ Ecteskaffs forbud hoss Presterne/ er en sand dieffuels lardom som S. Pouil siger/ men synis erlig och hellig De fordi wille desse menniskelige och dieffuels paafunds Doctere i Aarss/ oc den store Reff ath det skall bliffue ved mact/helst fordi ath de haffue der en vchristelige laghefffd paa / forseglet aff nogre Romerske Bisper eller Pawer (som de kalless) oc aff nogre Keysere/ som ilde och vchristelige vnderuiste/ vore aff samme Pawer tilskyndede oc tillockede/ ath stadfeste deriss tyranniske forbud/ ath det motthe bliffue dess mere stadfest/ som det och bleff.

Det er deriss scrifft och skell och Apostlers set och regle som de bære oss frem/ andet haffue de icke eller vide/ andet

kunde de icke heller bære paa banind Och dere som løwe hwden recker icke lenger/ der syg de reffue belgen til/ Sanden oc scrifft haffue de icke i deris forbud/ fordi maa de bruge løgn oc menniskelig tredske paa- fund och omslag/ hwor de kunne.

Om Christelige oc vchristelige løffte och ietter.

DE nw till Christen læsere och broder/ oc acthe vell om forscreffne Preste løffte oc kyrkhedz iet/ om de ere ret christelige/ eller de maa i saadã maade (som sagd er) loffuis. Først thi Gud han esker eller be- gærer det intet aff oss/ icke mere end anden lowens gerning eller offer/ som christne haffue intet met/ och wi haffue icke i scrifften ath nogen skall dem loffue/ Oc det wi haffue icke scrifft och Gudz ord paa/ det er/ det som wi vide icke hanss villie paa/ det skulle wi icke heller gøre/ som Gud selff siger Deutrono. vii. Oc i Lesten/ paa Moysi stoll side scrifftlær- de oc Phariseer/ huad de sige effter Gudz ord det skal gøris Men huad de gøre der for vden eller lære/ det skall ladis/ Mathei xxiii. capi. Oc Prouerbiorum xxx. capi.

❧ Framdelis desse Preste eller Muncke løffte och ietter høre icke till Gudz ære oc loff/ och ey heller till nogerss salig- hed/ icke heller till deriss embede/ men ere mere emod det rette Preste embede och christne Presters wilkaar/ som beuist er til forn Item desse kyrkhedz nøde oc indtrengd løffte/ ere ic- ke heller i nogers mact och fri willie ath holle/ Som wi alt formeget see och forsøge.

✿ Ydermere/ desse løffte som nw almindelige skee och i den mening/ de ere vchristelige och syndige. Thi de skee i den mening ath de skulle wære en serdelis ypperlig Gudz tieniste/ met huilcken man kan fortiene Hemerige/ och afflegge synden/ oc gøre fyllist for henne/ Som Thomas de Aquino och andre Sophister de løgnactige scriffue oc lære/ Oc wi see och høre ath de skee i den act/ huilcken lærdom oc mening er reth lige emod den hellige scrifft/ Først ath der er ingen tieniste tacknēmelige for Gud vden den som er effter hanss villie och befalning/ som er i aand oc sandhed. Som Christus siger Joannis i det iiii.ca. Och forgeffuis dyrckess han effter menniskens bwd oc optenckte lærdom (som desse løffter ere) Esaie i det xxix. Oc Mathe. xv. Marci. vii.capi.

✿ Ydermere ath legge nogen vor gerning den ære till/ ath wi kunne fortiene verdskyld eller Hemerige met henne/ Det er ath wanære Gud/ och foracte Jesu Christi piness oc dødz krafft oc fuldgørelsse/ som eniste haffuer fortient alle sine vdwolde Hemerige/ sō S. Pouil scriffuer til de Gala. ii. capi. Oc han all ene er oss giffuet aff Gud Fader/ til vor visdom retuished/ oc genløselsse Sō S. Pouil siger i det første breff til de Corin. i det første ca. Men vore optenckte gerninger ere vrene oc vederstyggelige for Gud Esa. lvii. ca. oc i det lxiiii. Oc Luc. xvii ca. Kunne oc løffte och andre gerninger affslette synden/ da motte wi vell gaa i rette met Gud/ oc sette vor fod hoss hanss/ Mē det tør den hellige Prophete Dauid oc ingen rethuismād gøre i Psalm. xlii. Oc Job i det ix.ca.

✿ Oc fordi er det wist/ ath løffte oc falsk kyskhedz ietter ere komne aff vantro och stor vanuittighed i scrifften/ och kwnne icke wære vden syndig mening/ Och haffuis och gøriss de icke i den mening som nw er sagd/ Huor fore skulle

de da gørisf/ eller huor till skulle de da nøttisf:

✤ Item ingen mēnisklig low/paafund eller løffter (som oc disse løffter oc ietter ere) kan eller maa forskiude eller forhindre Gudz almindelige skick eller den helligaandz budh/ Huer mā effter Gudz bud oc vilge skal haffue sin ectehøstru oc huer quinne sin ecteman/paa det ath ingen skall komme i skørleffnit. Oc fordi er icke dette kyskhedz løffte dem sømmeligt/ oc maa det ingelūde loffue/de som haffue icke besynderlig kyskhedz gaffue Oc haffde de hēne end en tidlang/ da ere de icke viss der paa om de kūne beholle hēne framdeliss/ Sō wi haffue exempel baade i de gamle Heremitters historier/oc wi haffue seet hoss vore egne baade Prester oc Mūcke/ de sō haffue sworet oc loffuit/ oc da lāg tiid der effter/haffuer dog naturen giffuet seg till kende/ Som poeten Horatius siger/ Gener dw end naturen bort met en stawer eller høø forck/ hwn kommer dog lige vel offte igen. Oc Sāctus Augustin⁹ (huilcken intet wiste ath sige aff Prest: och Muncke løffte och eeder) han siger i den bog han screff om quinners erlighed/ Ath i kyskhedz strid / oc paa den bane/ øffwe sig māge dagelige/ och hordelige falle an/ men ganske faa vinde seyer/ Som man och seer.

✤ Oc fordi er det ith stort vnder/oc maa vare ith stort ondskaff aff de Pauesske Bisper alle vegne / i det de see saa store fare oc daglige fald i dēne strid/oc saa store Gudz fortørnelsse oc obēbare fulhz oc skam/met all vkyskhed i deris Prester Mūcke oc Nymmer/met presterne offuer alle/Ath de ville ligeuel holle hart paa oc forsware deris mēnisklig statuter och vchristelige bud emod Gudz bud/ Oc Christi ord oc røst kā intet røre oc beuege dem/huilckē saa hordelige straffede Phariseerne fordi de haffde giort statuter oc skick emod Gudz ord

Oc er det vnder ath de gode Bisper icke ville acte ath Gud
aldeliss forgeffuis tieniss och dyrckis effter menniskens statu-
ter och paafund/ oc desse loffuer oc ietter et idel oc klar men
niskens fund/ Oc lige som Gudz ord oc low kan icke bliff-
ue och omuendis till menniskens bud och low Saa kan icke
heller menniskens løffte/bud oc paafund bliffue til Gudz low
Menniskens dict och bud ere de/ saa bliffue de och/ saa vel
siden som til forn/ Icke som Papister sige oc nogre Sophis-
ter/ ath de vore vel til forn frii och menniskens handel/ ath
gøre och lade. Men siden ath de ere vdgangne/ da ere de icke
i wor mact/ men ere foruend aff sin nature och wilkaar/ och
aff menniskligt løsd geckerii/ere bleffuen Gudz grundfeste
budord/ Huore de haffue oc saa draffuit dem scrifften till/ fra
sin rette mening Scrifften siger/loffuer herren och betaler eller
fuldkommer/ i den lxxv. Psalm. Och er det saa dw løffuer
noget/ da skal dw icke vare seen ath fuldkommet. Ecclesias-
tes. i det v. Oc Deutronomii. i det xxiii. capi.

✿ Men desse løffte ere om Gudz ære och loff/ huilcket
fordum Jøder skulle bliffue fast wed/ och icke gøre an-
dre affguder den tieniste som Gud hørde till/ Desligeste om
nogit offer och andet de skulle heller gøre Gud selff end aff-
guder/ Item om Gudz æriss forkyndelsse/ hanss budz fuld-
kommelsse/ korssens barelsse och lidelsse/ Vell gerning mod
sin neste/ om dieffuelens forswerelsse/ oc Christi troess beua-
relsse/ Det er ath gøre Herren løffte/ som er effter scrifften oc
hans vilge Men disse kyrkhedz løffte ere emod scrifften och
Gudz vilge/ fordi loffuis de icke Gud/oc vill han icke hel-
ler haffue dertss betalning eller fuldkommelsse. Item huad sō
i vduertis tingest loffuis sō icke er Gud eller wor ieffnchris-
ten emod/ det bør aldelis ath holliss/ paa det ath fredt och

kerlighed kan hollis emellom menniskem. Om desse oc for=
neffnde løffter oc ieth tales der i scrifften. Men fordi ath dis=
se Preste løffte ere icke aff det slag som høre till Gudz ære/
men ere vfornumstige och ilde giord och loffuit. Thi maa de
och skulle brydis Som och kircke lowen om delig ieth siger
xvii. q. iiii. c. Si aliquid et xx. q. iiii. c. In malis.

✿ De ere oc loffuede met wilkaar/ saa meget som skrø=
beligheden tilsteder/ Huilcken sig och vell giffuer tilkende/ i
det ath de ere icke vden scduålige løffte vdi skrømpterii Ic=
ke ath nogen (vden maa velske ganske faa) acter i hw och
hierte ath holle dem/ Som och stuct och gerning giffuer vel
till kende/ Der maa smøcke och orsage sig hwo der vil/ de=
riff samuittighed hwn er dem twsind vidnesbyrd.

✿ Oc fordi ath Pawer och Bisper ville icke løse dēne
sware twnge skadelige oc strenge budz byrde aff fattige con=
scientzer/ Da maa de Gudfryctige vell sige som der staar i
den anden Psalme Lader oss sender slide deris bond/oc lader
oss kaste bort deriss og.

De hellige gamle wise och forstandige forfadere oc kircke
lowen/ de actede vell och Christelige besindede menniskelig
wilkaar/ och den fare de vore i/ som vbesindige haffde giff=
uit dem i den ieth oc det leffnit/ som naturen icke vor skickit
och bered till/ aff Gudz besynderlige naade met kyskhedz
gaffwe.

✿ Oc der fore vill Sanctus Cyprianus Epistola xi. och
raader de Jomfftuer och quinner/ huilcke den loffuede kysk=
hed icke kunne holle/ ath de skulle giftis/ oc siger han saa.
Er det saa ath de giffue dem trolige till Christum/ bliffue
sig høffueske och kyske dere ved vden afftal/ Men vill de
icke eller/kūne bliffue i den skick/da er det bedre ath de gifftte

sig/ end de skulle falle i ilden oc faren/ met sin legemis løst/ Oc sendelige det met bliffuer ingen Christen broder eller søster fortørnit eller beskend/ Hører dw det / der met siger han bliffuer ingen Christē broder eller søster fortørnit eller beskēd fordi det er ingen synd.

✿ Sanctus Hieronimus han scriffuer oc till Demetriaden/ om delige samme Jomffruer eller qwinner/ som icke kunne eller ville holle den iette kyskhed. Till huilcke (siger han) skall obenbare siges/ ath de skulle enthen giffte sig/ om de kunne icke leffue kyske/ eller holle sig kyske/ om de ville icke giffte sig/oc det staar i kircke lowen xxxi. q. i. c. Quoniam.

✿ Sanctus Bernardus han scriffuer til Senonēses Cannicker fuldner samme ord/ om de Prester och andet klerckerii/ som icke haffuer kyskhedz gaffue / Ath det er fast bedre ath de i en ydmyg eller ringe actindis ecteskaffs stat/ bliffwe salige/ End i en ypperlig oc høgtidelige wren klerckerii.s stat ilde lewindis bleffue fordømpt.

✿ Sanctus Augustinus scriffuer oc i den bog till Quod vult deum/ emod ketterii och deriss vildfarelsse/som hoffmodede sig aff deris wduertis kyskhed. Ath den christen kircke haffde (end i hanss tiid oc siden) mange giffte/ baade Müncke/ Prester och klercke/ huilcke som haffde baade eydom oc høstruer/ och vore fordi icke foractede.

✿ Siger han och saa i den bog/ han screff om den godhed och erlighed ecteskaff haffuer met sig. Der er nogre (siger han) som vblwelige sige dem ath leffue i hord / som effter kyskhedz løffte giffte sig. Men ieg siger eder/ ath de som ville skillie deligt ecteskaff ath/ de synde sworlige/ Oc staar sāme ord i kircke lowen distinctione xxxvi. c. Quidam. huor

Gloserern atter tiener Pawen/ och i hw kõmer hans leen met en falsk glose emod S. Augustini simpel ord oc mening.

❀ Det samme om deriss ecteskaff som haffue giort løffte ath de skulle icke skilliess ath/ Siger och Sanctus Augustinꝰ och scriffues i kircke lowen xxvii. .q. .i. .c. Nuptiarum bonum. Der tall han och saa om de Jomffruer eller quinner som icke kunne renlige i hw och hierte/ holle den kyskhed de haffue loffuit/ huilcke Jomffruer ecteskaff er dog friit och vforbudet. Men i det synde de ath de loffuede swigelige det de vilde icke holle (enten aff en seduãne/ eller for kirckẽs forsyn och rolighed) Eniste villien/ som i sin vstadighed faller fra det som bedre er/ han er straffelig/ huad heller de gifftes eller de icke gifftes/ Gifftes de/ da er det reth ecteskaff/ men i deris vsindighed oc hwegelsindige løsactighed synde de/ som och Pelagius Pawe han siger i samme xxvii. .q. .i. .c. De viduis. J det de vore komne till alder/ och haffde sith frit beraad till ath betencke sig/ Huilcke (siger sãme Pelagius) wi skulle ingẽ snare kaste paa/ formenindis dem gifftermaall Oc de siger Sãctus Augustinꝰ sõ delige Jõffruers eller viduers (och andres som haffue loffuit) deris gifftermaal kalle hord/ de see icke nøge till/ oc icke heller grãdgiffuelige acte hwad de sige. ❀ Men de beswigess met en sandhedz lignelsse/ huilcken lignelsse Sanctus Augustinus framdelis bescriffuer i samme .c. Nuptiarum.

J ti

Om viduers løffte eller trofasthed.



Det løgnactige ecteskaffs forbudz breff/ och deris kyskhedz lagheffd som de samme wise mend i Aarss skrabede till hobe/ och lode vdgaa scriffwis saa. Ath aff det vidwelige løfftis exempel som wor i den første christne kircke/ som S. Pouil taler om/ er det kommet aff begyndelssen ath gøre løffte/ desse ere deriss ord.

Først skall dw wide christne læsere Ath Sãcte Pouil taler huercken om Jomffruers eller viduers løffte Men han taler om en christelige tro och stadighed/ trofasthed/ oc andre dygder de vidwer skulle haffue/ som anammess till kirckens forsiwn och forsørgning/ de som icke ere yngre end trysinstiwe aar/ De yngre siger S. Pouil skulle icke anãmes (paa det de skulle icke komme i vkyskhedz fald oc dieffuelens snare) Men de skulle gifftis føde børn forsørge hwss och tywendhe Sõ dw maat selff læse i det første breff til Timo. i det v. ca. Det er fordi løgn de sige/ath aff vidwelige kyskhedz oc løfftis exempel er det kommet aff begyndelssen/ ath gøre euige løffte.

✿ Dette vidnesbyrd (som saa wredelige er indførd aff scriften) ia som saa wbluelige er liwget emod obenbare scrifft/det er deris anden grundsten/ nest Apostle regle som de haffue bygd Preste kyskhed oc løffte paa. Men nw ydermere/ lad det saa were/ath løffters exempel skulle tagis aff det vidwelige skick och deriss trofasthed/ som S. Pouil taler om/ Da bør dem ath were trysindstiwe aar gãmel det løffte skal gøre Gøris det aff yngre da skulle de forskiudis / oc det løffte

skall vere intet/ Och for inden den alder siger S Gregorius
skall ingen wiess i closter Som kircke lowen oc siger xx. q.i.
c. Juuẽculas. Oc Concilium Chartaginense biuder ath ingẽ
Nynne skall wies ind før end hwn er xl. aar gãmel. Ea. q.
.i. c. Sanctimoniales.

✿ Skall løffte och klostergang tagess aff det vidwelige
exempel oc deriss lowe som S. Pouil taler om/ Da maa wi
see huor langt alle de Papistiske kloster de ere gãget der fra/
huilcke baade locke och anamme vnge vforstandige børn oc
folck/ ehuor de kũne dem faa/ Da binde de dem met løffte
bond/och stadfestelsse/ och trwe dem met band oc formaledi-
delsse/ om de besinde dem bedre och gaa aff de vchristelige
fange torn/ Oc da lede oc søge ath de kunne faa dem igen/
och pine och plage dem/ oc holle dem mod sind oc samuttig
hed i forneffnde kloster fengzel/ emod all skell oc gãmel kirc-
ke low. Men S. Pouil han siger ath de yngre end trysinds
tiwe aar de skulle icke anammes/ men forbiudes och forskiu-
des/ fra delige løffte och kyskhedz iet/ som de vise mend de
tale om i deris laghessdz breff.

✿ Nw till vor tale igen om viduers tro eller løffte som
de kalle/ i huilcke ecteskaffs forswergere oc vsindige løffters
patroner oc forsuarere lade dem tycke ath deris løffte haffuer
exempel oc stor mact aff S. Pouils ord oc scrifft/ Oc sam-
me ord synes ath vare giffte Prester/ Bisper/ Muncke och
Nynner meget vnder øgen oc emod. Thi ville wi sette sam-
me ord her hoss/ och see huor meget de kõme ved Papistiske
løffte/ eller emod deriss gifftermaal/ ✿ Der skall ingen vd-
kaariss eller bindis till ath vere encke oc leffue vidue leffnit/
yngre en trysindstiwe aar/ oc den som haffuer varit en mãdz
høstru/ oc haffuer ith gaat røcte/ oc haffuer øffuit sig i gode

gerninger / och vell opfød sine børn/och gerne lent hwss/De
som ære yngre dem skalt dw forskiwde (fra viduelligt leffnit
oc fra kirckens forsyn) Thi naar de begynde i orckeløshz oc
i gode dage/ath bliffue løstige eller løsactige mod Christi ord
och wilge (och naturens arth rører sig i dem) Da ville de
gifftes och da haffue de deriss dom/ thi de forkaste deriss førs-
te tro i Christū. Och nogit der effter ath han haffuer opreg-
nit andre saadāne viduerss wdygd/ da siger han. Thi der er
nw alle rede nogre omuende fra Christū/oc efterfølge dieff-
uelen.

✿ Desse ere S. Pouils ord om vidwers leffnit och om
deriss tro i huilcke intit andet scriffuis och læris end ath de
viduer som skulle forsees och besørgis aff kirckens almisse oc
rentte/ de skulle være erlige aff røckte/ oc aff andre dygder/
Oc de skulle icke wære vnge/ men icke mindre end trysinds-
tiwe aar gamle/ oc de sō yngre ere de skulle icke annāmess til
kirkens besørning/ men de skulle gifftes och føde børn/ paa
det ath yngre som ville gifftes skulle icke i løsactighed sette
sig op emod Gud och falle aff den første christne tro som de
gaffue dem till oc komme i uantro igen efftersølgindis dieff-
uelen som nogre aff samme slag haffue før giort/ och de haff
ue deriss dom/ fordi ath de forløbe deris første christne tro.

✿ Her kan hwer som nogen forstand haffuer/ vell see och
acte/ ath S. Pouil taler huercken om Munckis eller Nyn-
nerss løffte/ Eller om noget exempel som de kunne haffwe
aff de widuer till ath stad feste deriss høglerii eller løffte met
men det er dem mere emod som sagt er. Icke mercker heller
disse S. Pouils ord (forløbe eller forkaste troen/ eller wære
løsactige mod Christum) ath bryde sith klosters eller Pres-
tis løffte/ oc løbe vd och gifffte sig/ oc være fordi fordømpt/

Ney icke saa / saadan en woy nase mwe wi icke sette paa scrifftens hoffuit och ypperlige rette forstand Men der staar ath de vidwer ere løsactige / det er vstadige och swigefulde / Ath de vnder Christi naffn komme sig ind i kirckens forsyn och aarckeløshed / och gaa om kring och skualdre och vagtale / oc saa ville de gifftis.

❀ Icke fordi / ath ville gifftis det er synd / som Sanctus Augustinus siger i det capitel Nuptiarum. Men de haffue deriss dom / huor fore ? fordi ath de holle icke vidwe løffte ? Ney / de giorde intet løffte / Huor fore da ? Fordi siger S. Pouel ath de løffue fra den første tro / eller de gaffue dem fra dē første Jesu Christi tro / och falle i wantro / efterfølgindis dieffuelen.

❀ Merck vell ath den første eller ypperste tro / det er Jesu Christi tro / och icke intet løffte / huicket huercken er denne tro som Sancte Pouil taler om / icke er det heller ypperste eller det første Oc ydermere ath de som vchristelige oc vdygdelige bewise dem i deriss gerninger och leffnit / de sigess och ath løbe fra troen eller forswerge hende / som S. Pouil siger tilforn i samme capitel / om vidwer som icke forsee och besørge deriss hwss / folck och børn / ath de haffue forsoret troen / och de ere varre en vātro Hedninge eller Jøder / Here tagiss icke troen for løffte mere end hwn tagiss siden i sāme capitel / Huilcke som løster ath vride oc vende scriffte efter deriss forstand / till mēniskens drømme och paafund / de maa gøre det met deriss egen sielis fare oc euentyr wi lade dem reyse deriss egen vey / Gud skal vel snarlige straffe dem och obenbare for sine vdualde all deriss falske svig och lardom.

❀ Hwilcken som nogen Christi och den hellige scrifftis forstand / och nogit redeligt skell och Gudz fryct haffuer i sig / han det ieg tror / skal vell kende och forstaa ath

forscreffne ord/ tale och scrifft om klerckeriis och kloster folckis freihed till giffrermaal/ ere vell sande. Och ath oc maa vell och christelige giffte dem/ alle de som icke haffue besynderlig kyskgedz gaffue/ Huad heller de haffue vbesindige och vforstandige loffuit eller forsworit. Oc ath menniskelige løffte och daarlige ieth mwe icke oc kunde icke formene eller forvende Gudz skick i naturen/oc ey heller gøre vfrii det Gud haffuer giort frii/ Och icke heller met sit løffte oc bud forhindre/ och bort tage det den Helligaand haffuer almindelige budet alle de som haffue ecteskaffs raad behoff mod synd hord/ oc vrenhed/ Dette forstaa vell alle gode christne hierte som erlighed och sandhed haffue kar/ och ville lade dem vnderwiisse.

Men bespottere och all sandhedz hordnackede modstandere menniskelig paafundz/ løgniff och falsk Gudelighedz patroner/ de nøgiff icke met nogen scrifft / skell eller beuisning/ huercken i denne ecteskaffuis sag eller i anden christelig skick som icke er aff menniskeny paafundet eller samtycket och stadfest. ✿ Alt det som de icke gøre eller lære/ eller huad dem icke behaffuer eller icke er aff deris swrdey/ Det maa stray vere ketterii/ ey er det saa gaat och christeligt. Christus haffuer och saa sagt om dem tilforn och det vill saa vere/ Gud ware loffuet A M E N.

✿ J blant disse ere nogre løgnactige och vbeskemmede Muncke (Pawēs hoffinend/oc Antichristēs draffuantere) som oc er den Graamunck som Lunde Cannicker reyste op i deris predicke stoell/ emod deris oc alle Domkirckers fordum statuter oc sedwanner. Ath ingen Munck skulle predicke i nogen Domkircke/ Men de vare och ere end nw glade dere och andhre steder / ath de kunne faa nogre vblwe och

hordnackede halsse som der kan stadfeste deriss handel/ oc raa-
be skrige och gøø flwy emod Luteraner (som de oss kalle)
Oc saa meget som raad staar till forhindre sandhedz lardom
som samme Muncke gøre deris beste fliit till end paa denne
dag diss war.

❀ Den samme vblwe oc i Gudz sandhed vlarde Mūck
som haffuer før selff giffuit till kende met nogre geckelige
propositiones (det er met nogre artickle) som han predickede
i Lunde Domkircke/ och siden bekendis met sin scrifft till
oss/ bland andre artickle/ Ath Iouinianus kettere giffuer
Prester och Muncke loff till ath gifftis/ oc han er deris pa-
trone der till/ Til dēne Graamunckelige bespottelige snack
er oc vaar før nock swarit till aff forneffnde vore christne ord
oc beuisninger/ Ath Gud haffuer skickit oc ladit ecteskaff saa
friit for hwer man Ath ingen/ oc intet menniskligt bud/ løff-
te eller fund maa eller kan det forhindre met nogit christeligt
skell.

❀ Ville nw samme arme Graamūck och andre hanss lige
sware oss till det spørsmaal som wi sende hannem till Lund/
Haffuer Iouinianus giffuit oss loff ath ectegifftis/ Huo
haffuer da giffuit Prester och Muncke loff/ och er deriss pa-
trone/ till det fwle horerii och skørleffnit/ huilcket de ere saa
almindelige besmittede met/ Gud till stor fortørnelsse/ och
alle gode menniske till blusel och vederstyggelighed. End den
Sodomitiske hellighed som der brugis i de Gudelige kloster
for huilcken Gudz vrede vill dem offuer gaa met tiiden och
daglige gaar dem offuer.

❀ Huo giffuer dette loff och huo er patrone her till ~
Monne icke dieffuelen det gøre/ oc Pawen/ och alle de som
Presters/ Munckis och Nynners wecteløshed / och falsk

loffuit kyskhed/ ville saa strengelige och tyranlige holle wed macth/ Ath ingen aff deris folck som haffue det behoff/ mwe brwge christelig naturlig frihed och raad i ecteskaff / Oc deformene Gudz skick/ och forbiude det for deriss dieffuels lardom och menniskens paafund skyld/ Monne icke de ware den syndige handels aarsage oc patroner.~

✿ Lad nw saa ware ath Jouinianus giffuer loff / met Gudz loff/ til ecteskaff / Er det icke bedre/ end ath Pawen forbiuder emod Gud alle sine Prester och klerckerii helligt och erligt ecteskaff/ Och det met giffuer aarsage till fordømmelig vkyskhed och vrenhed som wi see ~ Døm nw selff baade dw christne oc dw vchristne lasere/ i din samwittighed och acthe hwilcket best er.

Vi haffue dog intet met Jouiniano ath skaffe/ wi haffue Gud och hanss ord for oss / det som wi (met hans naadis hielp ville fast bliffue hoss) och lade baade Müncke och gecke spotte Gudz skick/ oc bande oss och dricke deris Collatz och gestebud met oss/ som dem løster/ de haffue oc deris roskaff der aff/ Oc der met syness de wise mend/ och deris hellige kirckis trofaste mend och tienere/ Gud straffer dem vell naar han will/ Han finder oc vell Niels Pederssen den graa vulff i Swine bwrgis faaresti eblant de gøde simpel folck/ eller anden sted naar hans tiid kõmer/ oc andre hans lige met/ Han ville icke altiid til forgeffues være spottet aff dem.

✿ Haffuer och saa samme Pawens kyskhedz loffuere/ waart ecteskaffuis bespottere Ith argumente aff lignelsse / det er (som de mene ath skulle ware en skellig beuisning) ath lige som christne løffte bør ath hollis som sagt er tilforn/ och

serdelis Dobens løffte/ i huilckit wi loffue och tilsige Chris
hwldskaff och mandskaff / och forswerge dieffuelen oc saa=
dant som er aff nød/ till Gudz loff och vor salighed. End
dog de ere icke i vor egē mact ath holle och fuldkōme (End
sige ath gaa till vden Gudz bud och befalning aff vort egit
geckelige sind/och loffue mere) Da skulle wi samme Dobis
løffte alligewell gøre/ oc fortrøste oss paa Gud som vill ath
wi skulle saaledis i Daaben loffue/ Ath han will hielpe och
fult gøre samme løffte i oss / Her springe de loffuere op och
sige. Ja saa kan man och gøre i dette kyskhedz løffte/ wi
mwe loffue och fortrøste oss paa Gud / ath han kan komme
och opholle samme løffte i oss / met en besynderlig kyskhedz
gaffue och iertegen.

✿ Ney icke saa/ Hwi skalt dw sette dig i saadan fare/oc
tage dig det offuer met dit løffte (om det vaare end gaot)
det dw icke trøster eller kan selff offuer komme eller holde i
det dw maat/ ia dig bør och ath vare det qwit/ Fordi dw
haffuer icke Gudz ord eller hanss wilgis kundskaff der paa/
ath dw skalt saa gøre/ Icke wist dw heller om han vil kō=
me met iertegenss kyskhed och hielpe dig.

✿ Det er daarligt ath freste Gud/effter thi ath dw maat
erlige och vden all synd giffte dig/ och vare i ecteskaff. Men
erlige och vden synd/ maat dw icke vare hoss dieffuelen i
skørleffnit och forsage Gud. Och fordi skalt dw beswerge
dig vnder Gud och hans fennicke/ och sette dig i hans naa=
dis hender/ ath han som vill ath dw skalt saa loffue/ath han
och hielper dig/ och det som dw icke selff kan kōme aff sted
oc din egē mact icke recker til/ath han met sin naadis bistād
vill det i dig fuldkomme. ✿ Thi det er din salighed
amørindis / och dette løffte kan dw icke ware for wden

End dog dw kan icke heller bliffue salig for Dobsens løffte/ men all eniste aff Gudz naade i Jesu Christi tro/ fortrøstindis deg/ paa hanss naadis forjet/ till huilcken Doben er ith vdwertiss tegen och forsegling.

Om vchristeligt Band.

EFter deris troløsse och løgnactige Clementiner och Septiner/ Extrauaganter och Antichristelige statuter scriffue samme Pawens sende breffuis Doctor oc den tredske Reff. Ath de ere vdi band som giffte sig/ Och der till bør dem ath miste kirckens rente/ Huad band christne Bisper och Prester met kirckens samtycke er giffuē ath bruge/ oc mod huilcke det skall brugiss/ der et nock talet om tilforn/ Oc huilcke det anderledis brwge/ de brwge det vchristelige och dem selffue till skade och fordømelsse och icke andre Som kircke lowen siger xi. .q. iii. .c. Temerariū. c. Quid obest. .c. In cunctis. .c. Si quis dixerit. et .c. Ridiculum. Oc andre flere.

Och fordi skader det intet/ oc skal det intet actiss aff christne Bisper/ Prester/ Muncke eller Nynner/ Om Pawens Bisper de bandsette dem/ fordi ath de enthen predicke Gudz ord oc straffe løgn/ oc andet sō Gud er emod. Eller fordi ath de giffte dem och giffue horerij offuer/ och andet høgleri och menniskens falske hellighed.

✿ Christus wor mestere/ oc hās hellige Apostle haffue forsagt ath saa skulle gaa och skee/ Ath alle som ville effter følge Gudz ord och Christen lardom/ och acte dem mere end menniskens ord och optenckte bud och fund / Ath de skulle vente sig aff dieffuelens lemmer/ och menniskens paafundz

patroner/ had/ awind/ forfølgelſſe/ band och deriſſ formale-
didelſſe/ Huilcket de ſkulle icke acte ſom haffue ſandhed/ret-
uiſhed och Gudz ord ath ſtaa paa/ oc de det lære andre/
Fordi ath diſſe bandſetteris band och deriſſ benedidelſſe ere
lige gode/ Lige ſom deriſſ formaledidelſſe er/ ſaa er oc deriſſ
afflad/ och anden deris ſelffdictede hellighed.

✿ Det er/ och haffuer wæret i lang tiid deriſſ ſeduanne
och embede (om de onde/vgudelige tale wi) Ath bande/pla-
ge och forfølge dem ſom icke anāme och hart holde paa/priſe
och loffue alle deriſſ Antichriſtelige paalegge/ bud ſkick och
falſke hellighedz ſware twnge byrder (emod de fattige conſci-
entzers ſamtycke/ ſom Gudz ord vide och gerne ville effter
følge. Huilcke deriſſ egne byrder/ de ſelffue ſom dem paaleg-
ge icke ville bære/ och neppelige røre dem met deriſſ mindſte
finger/ Som Chriſtus ſagde om Phariſeerne Mathei.xxiii.
Hworledis de ſelffue bære deriſſ ſtrenge budne kyſkhed/ och
kyſkhedz løffte/ det kan man weil ſee och høre. Thi de haff
ue nw forget och forſmaat deriſſ kyſke regels oc løffties miti-
gatz och lenelſſe / Si non caſte tamen caute (det er om de
kunde icke leffue kyſkelige/ da ſkulle de fare waarlige oc lem
pelige met deriſſ horerii och ſkørleffnit/ath ligfolck ſkulle ic-
ke faa det ath wide/ Huercken kunde de holle dem caſte/ det
er kyſkelige/ icke ville de heller holde dem caute. det er hem-
melige.

✿ Oc end ville de nøde arme Gudfryctige conſcientzer
fra écteſkoff/ och met band pine och plage / forbiude dem det
ſom de icke wille eller kunde ſelffue holle/ och heller ſtede ar-
me Preſter Muncke ſkørleffnit och horerii/ Huilcket dem
burde ath ſtraffe haardelige/ baade i dē ſelffue/oc i Preſterne
oc i andet kirckens folck/ met band och haard ſtraff.

✿ Fordi ath leffue i chriſtet ecteſkaff det haffuer ſin benedidelſſe aff Gud Men Preſters och Biſpers horerii oc ſkørleffnit/ det haffuer ſit band/ maledidelſſe oc ſtraff/ baade aff Gud och i ſcrifften/ Oc deſligeſte aff kircke lowen.

Hui monne da icke diſſe hære Doctores och Reffue/ ſcriffue och tale der om i deriſſ breff/ Ath alle Preſter ſom leffue i hord oc bolerii/ de ere i bande diſtinctione xxxii.c. Nullus. och .c. Preter. Och diſtinc. lxxxi. .c. Si quiſpiam. och .c. Qui preſbiteri.

✿ Oc ath alle Biſper ſom ere ſkørleffuere eller hordkarle/ ath de ſkulle ſettis aff deris embede oc befalning oc wden Biſcoplig ære vdſkiudis blant ligfolck/ oc der ſkulle de gøre plict och bod/ diſtincti. lxxxi. .c. Si quis Epiſcopus. Det ſamme ſtaar och diſtinctione xxviii. .c. Preſbiter.

✿ Och den er icke bequem till en Biſcops ypperlighed/ huilcken ſom befindis met horeri/eller om det er vitterligt ath han holder ſig icke aff vkyſkhed/diſtinctione xxxii. .c. Omnium. och diſtinctione. lxxxi. .c. Si quis āmodo. Och flere andre ſteder i kircke lowen.

✿ Item de andre ſkørleffuere oc bandz Preſter/ de ſkulle ſettis aff deriſſ embede oc miſte deris Preſte ære/Sō kircke lowen ſiger diſtinctione .l. .c. Sacerdotes. och .c. Si quis Diaconus. oc diſtinc. lxxxii. .c.Preſbiter ſi forni. oc diſtinc. lxxxi. .c. Sacerdotes aut. Oc .c. Si quis clericus.c.Roma. .c. Preſbiter. .c. Si qui Preſbiteri. ca. Archidiaconum. Och mange andre ſteder och i andre capitel. i kircke lowen.

✿ Biſperne ſom icke ſtraffe och formene Preſterne deriſſ ſkørleffnit/de ſkulle ſettis aff Biſcops dømme/ſom oc kircke lowen ſiger diſtinc. lxxxiii. .c. Si quis Epūs. och er ſamme

ord Gregorii Pawes saa lydindis. Huilcken Biscop som tilsteder/samtycker eller seer igēnem fingre met Presters eller Diacones skørleffnit eller anden vkyskhed / i sin sogn eller i sit Stickt for løn eller bøn/Eller oc saa om han icke haardelige straffer saadan synd met sin befalning och myndighed / han skall settis aff sit Biscops embede.

❧ Oc den Bisp som icke vil flittelige straffe Presternis skørleffnit oc synd/ Han skall mere sigis ath vare in vblwer hwnd end en Biscop som Sanctꝰ Augustinꝰ siger / och staar i samme distinc. .c. Nemo quippe. Fordi ath den samtycker synden oc synderen/som kan straffe oc formene synden oc han gør det icke/ som der staar i samme distinc .c. Consentire. oc han opuecker Gudz heffn oc vrede mod sig. xxiii. .q. iiii. .c. Si ea.

❧ Her er ret band/effter den hellige scrifft/oc kircke lowē som de ere vdi / oc dem gaar offuer / sō ere hord Prester och skørleffuere/ vare sig Bisp/ Prest/ Mūck eller Nynne Hwi mōne de icke scriffue/vdraabe oc vdsēde dette saa vell sō det vchristelige tyrānske band som de giffue offuer dem sō predicke Gudz ord oc met Gudz loff oc low giffte dē? Men rædis intet dw christne oc Gudfryctige hierte for det band/ thi det er en barne retzle/oc det er lige sō ith skin aff liwn ild sō gaar igēnem ith glar vindue oc gør dog ingen skade/ Det er all eniste ith hadzis oc awindz tegen/ met huilcket de giffue sig til kēde met/som ret sandhz oc ret kyskhed inwe icke høre eller lide/ Om huilcke i den cviii. Psalme. De maledide och bādsette oc dw herre benedider oc velsigner Oc de som trytse dem op emod meg de skulle beskēmis/ Men din tienere han skal glæde sig i dig/ i dine ord och sandhed som han haffuer/ och trøster och styrcker sig met.

✿ Om desse benedidelsser siger oc Gud hoss Malachiam i det andet capi. Jeg skall maledide och forbande eders benedidelsser/ Och ieg skall wist formaledide dem/ det er det som i sige benedidet oc helligt ath ware / och i besuige simpel folck met eders dict och paafund/ det skal ieg forbande.

✿ Nw loffuis och benedides/ predickis och læris menniskens dict/ tant/ drømme/ paafund och bedragerii/ falsk hellighed/ i Messer / i Faste / det er i skilsmaal paa mad / i Kapper/ i mange læse Bøner/ i falsk Brødre skaff/ Der er lagt/ stort afflad och naade till/de ere gode oc Christne som det gøre sige de. Men dette/ det er/den menig oc falske haab och tilliid som her i settis/ Oc den falske salighedz ieth/ den forbander oc forskiuder Gud / och siger till saadanne benedidere. Ve worde eder som sige ont ath være gaat / och gaath ath være ont/ Ve eder som sette mørcked for Liwsit/oc Liwsit for mørcked Esaie. i det v. capi.

✿ Desligeste/ der twert emod ret sand gammel christen lærdom/ den rette hellige scrifftis grundige predicken/troens lærdom/ Jesu Christi enistis tilflucht/ Ret messens / det er/ Jesu Christi nadworis och Testamentis rette brwgelsse / Rette christne Presters det er Predickers vduelgelsse oc skickelse/ Ret ecteskaffuis brugelsse/ mod horerii oc skørleffnit/ øgleriis och falsk bedragelig tantis/ løgnis och dieffuelins lærdommis foractelsse och affleggelsse/ Det kallis nw ketterii/ det foractis oc forbandis/det som i sig selff er gaat / det sige de ath være ont/ Det som er Liwsens lærdom och gerning/ det sige de ath være mørcked / Det som er Gudz vduolde søt i hanss aand/ det sige de/ oc holde det ath være swrt.

✿ Men dette er dog det som Gud sandelige benedider och velsigner/ oc all vor salighed henger der paa/ De falske

Bisper oc Prester met deris parthi (huilcke som sagt och beuist er / meste patten aff dem ere selffue i bād) de maa forvende benedidelsse och maledidelsse huort dem løster/ Her er dog summa summarum/ Ath det som Gud benedider/ det kunne de icke maledide/ End dog ath de det gerne gøre vilde Numeri. xxiii. och xxiiii. Oc huad Gud maledider/ det kunne de icke heller benedide Ezechielis. xiii. Ellers mwe de enthen trwe eller smigre huor megit de kunne. Deris mact recker icke lenger end Gudz ord oc sandhedz lardom/ om de haffde den/ som sagt er tilforn.

✿ Tage och Bisperne kirckens renthe och Prebender/ Sogner eller kircker fra nogen/ som icke effter følger deriss vildfarelsser/ men lærer Gudz ord/ oc efterfølger scrifften oc Gudz skick oc vilge/ oc offuer giffuer dē falske horeriis kyskhed/ och giffuer sig vdi ith erligt christet ecteskaff/ mere lydendis Gud en menniskcn/ och mister han forneffnde tingest for denne sag/ Da skal han icke det acte eller skøde/ i saadan en merckelig och drabelig sag/ For huilcken en christen Prest/ Bisp/ eller Munck / bør icke all eniste miste sin timelige rentte Men och saa liffuit till met och denne verdens velfart/ om behoff gøriss. Gud som for seer alle creature/ fiske i haffuit/ fwglene i lucthen / huilcken som haffuer tald alle vaare hoffuit haar/ Han for seer vell sine fattige tienere/ och de som hiertelige giffue dem ind till hannem/ och hanss sandhedz ord/ och offuer giffue Papistiske vildfarelsser vden all argelist/ Gud haffuer det saa fast loffuit och tilsagt alle sine tienere baade sielens och legeminis forsyn och nøttørfft Som Dauid siger i den xxi. oc xxii. oc xxxiii. Psalm. oc Math. vi. och anden sted/ Tro men fast hans ord / och forlad dig till hans foriet/ han swiger dig icke/ oc ey heller forlader dig

L i

✿ De som staa emod Gudz ord de mwe vel beholde de-
ris rentte/penninge oc megle godzis misbrugelsse/ oc det maa
være hoss dem till deris egen fortabelsse Vden de vende baa-
de dem och kirckens rentte till bedre brugelsse end de gøre oc
end det nw er eller brugiss / De bruge det nw vdi ith falskt
skrømpteriis haab (som nogre aff de erlige Bisper selffue be-
kende) oc Lector Poull Elye deriss scriffuere oc almindelige
Canceler met sine faure oc smyggirdis tredske ord han scriff-
uer Ath kirckens gotz som nw misbrugis (oc fattige klercke
oc arme mēniske till hører/effter Gudz low oc kircke lowin
xvii. q. ii. c. Aurum. et c. Gloria Episcopi. oc c. Nos est)
Ath det gotz skal hordelige holdis i den mening/ath det skall
met tiidē kōme i en bedre brug oc skickelse (Gud giffue ath
det kūde saa snarlige ske) Men her for inden / før end det
kōmer til fattige klerckeriis oc arme fangers/ oc til de armis
hielp och trøst. Da later han dem i samme misbrug met no-
gre exempel ath de skulle woffue liiff och halss/ før end de
skulle miste nogit der aff.

✿ Ville samme Lector Poull lære dem ath woffue deris
halss och liiff for Jesu Christi hellige ord oc Euangelii skyld
Fra huilcket en stor part aff dem (baade i leffnit oc lærdō)
ere ganske langt fra tredde / Och lære dem ath brwge sam-
me gotz fattige menniske till hielp och trøst ydermere end de
gør. Da giorde han en christen læreris embede mere fult en
han gøre/ baade i det oc all anden sin baguende lærdom/ och
løgnactige scrifft som han vdsender/ Gud søge hans hierte/
oc giffue hannem end nw sin naade oc sandhedz bekēdelsse.

✿ Disse forneffnde Extrauagāters Doctore oc gamle Reff
uc/ de scriffue ath de giffte Prester skulle miste deriss rente /
men de tale eller scriffue intet der om. Ath de selffue oc andre

Biſper/ Prester oc klerckerii/ſom ere bolere och ligge i hord oc ſkørleffnit. Ath de ſkulle miſte kirckens renthe Fordi ath ſkulle de for hord oc bolerii ſettis aff deriſſ embede effter kircke lowen/ Da ſkulle de oc ſaa miſte deris renthe/ ſom følger met deris embede / Beneficium datur propter officium. Et ceſſante officio/ ceſſet et beneficium. Det er/ renthen och prebenden giffuis for embedet/ oc huor embede oc tieniſte falder oc affleggis/der falder renten met/ ſom deriſſ egen Ny kircke low oc regule iuris de ſige/ Hwi mōne de haffue gleint dette oc icke ſcreffuit det høgt op i ſtore breff / ath ſlaa paa wegge oc døre ? Fordi det vaare dem ſelff vnder øgen oc obenbarlige emod.

✿ De Erlige viſe kyſke oc kloge mend/ de haffue ſkrabit oc raget till hobe (ſtørſte parten løgnactige) her och der aff deriſſ regle/obē barelſſer/ oc Ny kircke lower/ nogit føye tingeſt emod oſſ fattige chriſtne (ſō kallis aff dē keterc) Mē den ſtore ſūma ſūmarū i kircke louen oc førſt oc fremeſt i dē helliige ſcrifft/ſom dem ſelff er anrørindis/ oc er lige twert emod all deris handel oc leffnit/der tale de intet om Her ere de blinde oc dwimme/Her ligge de oc ſoffue ſtille/ oc lade all tingeſt wære gaat och erligt.

✿ De ſāme wiſe forſtandige mend oc klercke ſcriffue och ſaa ſagen hwi Biſper oc Preſter mwe icke gifftis Fordi ſige de ath gifftermaal er dem ith ſtort hinder i deriſſ embede och merckelige hwerff ſom de ſkulle haffue for hēder/Det er vell ſant/ ath gifftermaal oc ecteſkaffs ſtat haffuer nogit hinder ſō S.Po. ſcriffuer/om dem ſō ere meget quindſke oc giffue dem for inderlige til verdens hādel / mere effterfølgindis kødet en aanden Om huilcket gifftermaal er nogit talet tilforn Mē dette er icke nock orſage til ath plat formene dē chriſtet ecteſkaff.

Oc denne aarſage vill icke end heller S. Pouil anamme till ath formene nogē man eller quinde gifftermaal eller ecteſkaff met Huilcket naar det bliffuer erlige och vell hollet effter Gudz indſet och ſkick. Da er det ret kyſkhed och renhed for Gud / End dog ath Jomfftruelig kyſkhed oc renhed i hw oc hierte / er mere actindis / oc haffuer mindre hinder met ſig Sō S. Pouil ſiger / Jōffrudom er icke bedre i ſig ſelff / end ecte-kyſkhed / men han haffuer ſtørre friihed / och er mere wden ſinckelſſe och hinder / ath tage Gudz gerninger ware / Och i det er han nogit bedre end ectekyſkhed / ſom dog er ret kyſk-hed for Gud / Som S. Augustinus klarlige ſiger / in libro de bono Cōiugali. Och kircke lowen diſtinctione. xxx. .c. Hec ſcripſimus. oc diſtinc. xxxi. .c. Nicena. oc flere ſteder.

Oc fordi er icke chriſtet kyſkt ecteſkaff ſaa ſtort hin-der / fra aandelige ting oc hwerff ath det bør met ſaa ſtor fal-dis och fordømmelſſis aarſage formenis nogen chriſten Biſp Preſt / Nunner eller andre / Det er icke neer ſaa ſtort hinder fra merckelige ærinde oc huerff / ſom nogre Biſpers oc Preſ-ters horerii och verdzlige ſtore handell / Herredømme Køb-mandſkaff / Girighed / Rigdom / Bran / Praal oc Hoffmod Spill / Dobel / Legemmis løſt / Frodzerii / Druckenſkaff / och all anden offuerflødighed / och hedenſke wgudelige ſtyc-ker ſom de bruge / en part aff dem. Huilcke vchriſtelige ſtyc-ke och deris daglige ærinde och bekømring der wdi / haffuer nw plat fortagit och forhindret dem / det merckelige hwerff ſom de ſkulle haffue for hender / och det ſom deris naffn och embede vdkreffuer.

Kan en erlig Dannequinde den de maa haffue chriſte-lige vden ſynd / forhindre dem aff deriſſ embede / Oc der fore

mwe de icke haffue hēde/ Hwi stadis da Prester/Mūcke oc Bisper till at haffue forscreffne tingest oc store hinder/ i synd och staar last/ Det som all deris christelige embede fortager/ christēdōmen till stor honhed oc fortal/ baade hoss Tøckere oc Ryōssere/ och end mest hoss simpel gode christne menniske/

Hwi formenis dem icke da saadanne vchristelige forderff-uelige hinder met samme och fast større skell/ och optencke strenge raad och bwd/ met band/ och renters mistelsse ?
Desse tingest och saadan deriss brwg er io wist Gudz och gode menniskis fortørnelsse/ Och lastet baade aff Gudz low och aff gāmel kircke low och hellige Doctores/ oc icke ecte-skaff/ sō haffuer sin serdelis oc store priss oc loffue aff Gud Huad sware i here till i konstelige Pauens vise/ och i tred-ske Reffue/ huad gloser och coment/ monne ederss konst her kunnde finde paa.

✿ Men rette sande swar here till/ oc sagen huor fore for-neffnde deriss verdzlige syndige leffnit oc lastelige handel icke formenis och strengelige met pine och straff forbiudis dem/er denne. Fordi ath denne deris verdzlige lastelige forhindring fra Gudz ærinde oc embede er emod Gud/ Oc denne verd-sens første Satan/ haffuer der vdi sin villie och begæring/ oc sin regemente som hannem løster/ Fordi er her icke optenckt mange strenge lower/ mandat eller piner emod. Men huad der er end optegnet emod/ oc skickit aff scrifften/ oc de christe-lige gamle forfadre/ oc kircke raad/ det holles intet ved mact och ey heller rettelige/ lowlige/ oc laghefftdelige forfølgis/ oc met straff affuendiss/ Selff ville de icke rette eller straffe sig. Oc met optēckte raad/ oc met trwsel och band haffue de saa beskickit oc formēt det at ingen andē maa det gøre. Sō de Ny kircke lower de beuise māge steder/oc nogre Pawer i dē gāle

Først Pauen/ han vil icke vere paamind eller straffet aff nogen/ som der staar i det Antichristelige ca. Si Papa. distinc. xl. oc ii.q. vii. c. Oues. et ix.q.iii. c. Nemo. Icke heller Bisperne. ii. q.vii. c. Nõ est. c. Sacerdotes. et c. Laici. och c. in Sancta. Icke Presterne. Ea.q. c. Accusatio. Oc mange andre capi. i den Ny low. Mancke de haffue oc deriss priuilegier aff Pawen/ ath ingen huerckin Bisp eller Herre/ eller ligfolck maa paaminde eller straffe dem/ eller haffue nogit met dem ath skaffe/ de ligge til vor helligste fader Pawens fadebwr/oc ere vnder hanss dom stoel Fordi de skulle besynderlige tage hånem vaare paa Christi graff / ath han skall icke staa op aff døde/oc kõme vd blant folcket, paa det han skall icke miste sith rige.

✿ Nw till wor tale igen/ Ecteskaff/fordi det er Gudz erlige skick och den helligaandz bud till alle/ ingẽ vnder tagen Det maa icke dieffuelen lide/men det skal fornemess/och met strengd bud/vchristeligt band/oc tyrãniske piner affleggis oc affweries. Oc dette forbud oc mandat/skal ypperlige/ ia vnder stor hellighedz titel oc verdighz hollis vrygelige ved mact Huor fore ? Fordi det er mẽniskens oc kødzẽs wisdoms paafund oc bud/oc dieffuelen vill haffue det ved mact till mãgiss fordømmelsse oc deris embedes foractelsse.

Sig meg min broder/Hwo acter den Prestis eller Biscops predicken oc lærdõ huilcken han seer intet andet i en hoffmod gerighz/horii oc vkyskhed/oc saadant andet ? Naar han selff trygger oc foracter sin lærdõ oc sit embede met sine onde exempel oc gerninger ? Huilcket och S. Hieronimus scriffuer till Rusticũ Episcopũ. oc staar det i kircke lowen distinc. xciii. c. Diaconi. Ath for Presternis oc Bispernis gerighz/kõmer

stort had/oc Bisper beklages aff klerckene/ her aff er trette-
nis begyndelsse/her er sagen till fortal/ her er begyndelsse till skam oc last. Siger oc S. Gregorius In pastorali. Ath naar hyrden (det er Bispen eller Presten) han gaar de onde synd-zẽs veye/da følger hiordẽ/ det er almwen gerne effter til fald oc forderffuelsse/Oc In ii. libro moraliũ. Naar de ypperlige (Bisper oc Prester meen han) de giffue dem i legẽmis løst oc tiene hẽne/Da giffue de vndersaate oc ligfolck tøffuelin oc orsage till løsactighed.

✿ O Herre Gud ville de gode Bisper och Prester tẽcke hvad S. Augustinus siger de pastoribus.vm dem/Ath den som ille leffuer/oc folckit veed och acter det/ Da slaar han dem i hiel sõ det acte saa megit som hannẽ staar ath gøre Oc hwor sõ ligfolck eller vndersaate aff deris egen synd dø oc fordøm mis/Der skal prelatẽ vare skyldig i hãss død/ fordi hã tagde oc icke atuarede hannẽ/som Gregorius scriffuer in Ezechielem Ja er det sand ath de skulle vare mãdrabere fordi de icke pre dicke oc lare/ eller lade rettelige predicke oc lare / oc der met slaa i hiel/Huad mõne dem ville hẽde oc vederfaris/som saa forderffue christen almwe/ met deriss onde leffnit oc exempel/ Ja en ydermere/ met vchristelige oc tyranniske lower oc bud offuenbare mod skell oc scrifft/ oc mod de som følge och lare skel oc scrifft huilcke de oc saa forfølge met pine oc straff/Sõ oc Satan meniskens modstandere haffuer giort oc lader gøre emod de Prester Muncke och Nynner som i en god tryg samuittighed offuer giffue hãs ecteløsse skick oc bwd oc/ giff ue dem i christit ecteskaff/ dem lader han bandsette/ fengzle/ plage/ slaa i hiel/ tage lan oc renthe fraa/ heder och are-kal-ler dem kettere bãdz kroppe oc misdedere/och lader sige dem alt ond paa/ Som Christus haffuer sine fattige tienere tilforn

sagd ath dem skulle offuer gaa och Deder faris / och der met dem trøstit oc hugsualet.

✿ Oc her paa haffue wi och ith vist tegen/ ath denne w-ectel øshed/ Coelibatus paa latine. och ecteskaffs forbud/ er en wiss dieffuels lardom och handel/ i huilcken han bruger alle hande sticke aff sin konst/ till sielss och liffs forderuelsse Och der till (som iammerligt och ynckeligt er ath tencke) brwger han en part aff de erlige mend som kallis Bisper oc Prelater/ Hwess embede/ gerning oc befalning er fast anden/ och here langt fra/ om de ville henne acte/ oc sig nogit bedre i henne rette oc beuise/ Gud forbarme seg here offuer/ oc ta-ge de arme simpel hierter/ de Gudfryctige forhindrede con-scientzer aff samme dieffuels horde fengzel/ oc lede dem i sin sandhedz oc reth christen/ sielis oc legemmis friihed/ oc hwg-suale dē met sin aand oc styrcke dē met sin ord oc naade Amē

En lidē sūme paa forneffnde article.

✿ Ecteskaff er alle friit/ Jngen vnder tagen.

✿ Jngen mennis ke eller creature / maa det formene/enthen Bisp/ Prest/ Münck eller Nynne.

✿ Vbesinde vchristelige eeder eller løffte/maa oc kan icke hindre oc fortage Bisper/ Prester/ Mūcke eller Nynner ecte-gifftermaall.

✿ Denne lardom er icke kettersk/men reth christen/beuist oc ydermere bewiselig met obenbare klar hellig scrifft oc gam mel kircke low.

✿ Hwess forbud her emod er/ det er Antichristeligt/ och en reth dieffuelss lardom.

✿ Ecteskaff ere alle Bisper Prester oc kloster folck plictige

ath indgaa och Gudelige annamme / de som icke haffwe kyskhedz besynderlig gaffue.

❀ Der till bør Bisper och Prelater / ath paaminde och nøde de Prester och Kloster folck / som icke leffue kyskelige och vill dog icke gifftis / paa det de skulle icke lenger fortør=ne Gud / beskemme folcket / och foracte deriss embede.

❀ Her bør icke ath biies effter Pawens eller menig Con=cilii eller kircke raadz loff och samtycke / i denne sielis och salighedz fare / Gudz loff och samtycke er here nock till /.

❀ Icke er heller hob til ath Pawen skal till stede christet ecteskaff i blant sit riges folck / Prester och Nynner / hwess rigis och regimentis wisse tegen er / ath det forskiwder oc for=smaar ecte høstrwer / Men dog ligger i wrenhed oc be=garing til qwinner / och inthet acter Gudz skick och bud Som Daniel siger i det xi. capitel.

Om Pauen och hans vchristelige macth och regemente.



Er maa wi end lith ydermere acte och betencke Gudz lønlige domme oc Sa=tans tredske oc snilde raad i denne vel=dige Pawe mact och ophøgelsse offuer alle Bisper oc kirckens personer / mod Gudz ord oc villie / oc saa mod gāmel kircke low oc hellige forfaderis scrifft.

❀ Her om scriffuendis nogit føye ting / wille wi icke haffue straffet de gode hellige Romerske Bisper / som i lardom och dygd haffuer fordwm tiid warit forstandere i den Romirske

kircke/ oc hwlpet christēdōmen met christen scrifft/lardom oc nogen god ordinantz/ Icke heller foracte de gode simpel enthen Bisper eller almwe/ som samme Romerske Bisper vore vnderdanige oc vilgelige wnødde vnder giffne oc hørige/ det bør oc huer christen ath gøre sin neste Oc dē Romerske Bisp ath gøre hwer anden Bisp/ om han vill vare christen/ som scrifften larer Romano. xii. Ephe. iiii. Hebre. xii.

❧ Men den veldige store mact och vchristelige tyranniske regimente/ som nogre efterfølgendis Romere Bisper/ nogre hūdrede aar effter christēdōmens begyndelssis oc gode fremgangs tiid/ de toge sig till/ met low/ skick och bud/ icke all eniste offuer legēmet men mest offuer siel och samuittighed/oc sette dem och indføre dem der met i Gudz sade och tempel/ som er sielen/ huilcken Gud all ene met sin aand och sit ord bør och skal regere i retuishedz och salighedz veye / och plat ingen anden. Om delige och deris vchristelige mact tale wi om.

❧ Pawe naffn/ oc denne mact/ oc den regimēte han haff wer och brwger/ er huercken aff Gud eller den hellige scrifft men som regimenten er ny/ icke aff gāmel Gudz skick/ saa er och naffned/ End dog Hieronimus och Augustinus/ och nogre andre brugede vndertiden dette ord Papa. Da giorde de det saa vell till oc hoff andre som till den Romerske Bisp/ Huilcken aff Gudz ord huercken kan eller maa vare ypperst mectigst/ eller nogen almindelig Bisp eller Pawe/ Vden han i all ydmyg tienniste/ reth christen lardō och Gudz ordz arbeyde/ bewiser sig ydermere end nogen anden christen Bisp oc predickere/ som Christus larde och bød Mathei i det xx. capitel och Luce i det xxii.

❧ Oc fordi vore Sancte Pouill ypperligere Bisp eller

Pawe (om ſaa ſkall kallis) end Sancte Peder eller nogen anden Apoſtel han vor/fordi han arbedede oc tiente mere end nogen anden/ ſom alle hanſſ ſende breff oc Apoſtle gerninger beuiſet/ ✿ Chriſtus han giorde ſine Apoſtle lige i mact och befalning/och alle giorde han chriſten kirckis tienere i ſit hellige ord och Sacramenters vddelelſſe / Som Sancte Pouil han ſiger i ſith førſte breff til de Corin.i det iiii. ca.Oc Chriſtus ſtraffede ſine Apoſtle/ ath de tenckte och talede/ huilcken der ſkulle vare ypperſt Luce i det xxii. ca.

✿ Oc fordi haffuer icke denne Pawe mact och ophøgelſe offuer andre/ biſtand aff ſcrifften/ icke ere det heller aff Apoſtlenis exempel/ Ath nogen ſkal hede Pawe/ och haffue mact offuer alle Biſper/ oc at han maa gøre/biude/ ſcriffue/ oc paalegge effter ſit ſind/ vden Gudz ord oc offuer ſin chriſten befalning/ ſom hannem løſter. Vi vide oc vel/huad ſcrifften lyder om Sācte Peder/huilcken nogre Sophiſter oc Romerſke Biſpers ſmigrere/ gøre till Pawe/ oc ſige ath hānem vor giffuit større mact oc befalning end de andre Apoſtle/ och der aff ere Romerſke Biſper (ſom ſide i hans ſæde) bleffne ſaa ypperlige oc mectige offuer andre. Oc ſaa kommer Pelagius/Nicolaus Anacletus (ſom det ſigis om hannem) oc Gelaſius/ och nogre ſmigrere (ſom ſaadant legge dem till) och vnder tiden liwge paa dem/Oc ſige ath Romere ſæde/ oc Pawe mact er ſkicket aff Gud ſelff och ingen anden/och der till vride de ſcrifften och Chriſti ord/ ynckelige aff ſin retthe ſimpel mening och forſtand/ Som Chriſtus ſagde dem/ i det xvi. capitel Mathei. Dw eſt Peder och paa denne ſten hald oc klippe (ſom er Chriſtus oc icke Peder) ſkal ieg bygge min kircke/ Det er/ paa den Jeſū Chriſtū oc hanſſ tro/

hwilcken dw haffuer nw bekend/ Dette maa dw see huorle-
dis de fare met samme Christi ord/ i kircke lowen distinctio.
xxi. c. Quãuis. oc c. In nouo. oc distincti. xxii. c. Sacro
sancta. Men Sãctus Augustinus han legger icke Christi ord
neer saa vd i dẽne Paue mening Icke heller Hieronim9 oc an-
dre flere/ huilcke som smigrede icke for Pawen/ oc viste icke
end heller aff hans tyrãniske mact ath sige/ Sãctus Hiero-
nimus scriffuer in Epistola ad Titum/ oc staar i kircke lo-
wen distinc. xcv. c. Olim. Fordum dags vor Biscop och
Prest all ith/ Oc før end der kom parti och splitt i christen-
dõmen aff dieffuelens raad/ och huer hold met sin Bisp och
Døbe fader/ da regeredis kirckerne aff menig Presternis
raad/ Men siden bleff det skicket ath en aff Presterne skulle
settis i befalning och tilsyn offuer de andre/ paa det ath kiff
och splittactighed skulle aff stillis.

✿ Her taler icke Sanctus Hieronimus om Pawen/ och
Pawe velde aff Gudz skick och mandat/ men ath de vore
alle enss i mact och befalning/ och siden bleff i blant Prester
ne en Bisp skicket/alle vegne i huer Stickt i all christẽdõmen

Scriffuer oc Sanctus Hieronimus till Euagriũ / ath der
vor icke aff begyndelssen Bisper ved det naffn och den befal-
ling som de haffde i hãs tiid/ Men siden bleff en eblant man-
ge skickit/ath hoffmodig kiff skulle der met afftillis/ oc nogit
der effter siger han/ emod det Romerske hoffmod som lønlige
da begynde ath ville tage sig i sit Biscops dømme nogẽ yder
mere ære och mact till end andre Bisper de haffde eller brw-
gede. Er det saa (siger hã) ath myndighz oc Bispelige mact
søgess oc ath spørges/ Da er menig christendommen større/
end Rom som er icke vden en by / der er icke skilsmaal paa
Romere kircke och paa andre christendoms kircker. Chuor

nogen Biſper/ ware ſig i Rom eller i den ringe och ſøye by Eugubio / Cõſtantinopel eller i Rhegio/ i Allexandria eller i Tanie/ eller anden ſted/ Da er han lige god i mact och i ſin Biſcops befalning/ Rigdoms mact eller fattigdôs ringhed/ gøre en Biſp/ huercken ypperligere och mectigere/ ick. heller mindre eller wãmectigere / Men de ere alle ſammen Apoſtlenis ſted/ och ere deriſſ efftерkommere.

✿ Deſſe forneffnde ere Sancti Hieronimi ord/ oc de ſta och i kircke lowen diſtinctione xciii. c. Diaconi. Hwilcke w. haffue i den mening here ſcreffuit/ ath hwer maa her aff ſee och acte/ ath den Romerſke Biſpes ſtore mact och velde han haffuer taget ſig till/ offuer andre och mod andre/ och low. bwd/ forbud/ ſkick och vſkick/ Och den lydelſſe andre bo. Biſper och ligfolck ſkall gøre hannem / och han trenger den aff/ Ath alt det er icke aff Gud/ oc ey heller beſtandigt m. ſcrifften/ Oc han er icke mere Chriſti ſtathollere eller Apoſtlenis efftеrkommere end andre Biſper/ oc (aff Gudz ord oc ſkick) er icke han mere den ypperſte/ høgeſte och førſte Biſ end andre/ Icke er heller Rom det ypperſte och myndigſte Biſcops ſæde/ for andre Biſcops ſæder.

✿ Oc der till met / kan man och acte huor vchriſtelige de Romerſke Biſper oc deriſſ ſmigrere/ drage ſig oc ſit ſæde den hellige ſcrifft Jeſu Chriſti ord till/ twert emod deriſſ vnderſtand och mening/ Hwor Chriſti ord haffde enthen warit ſer delis ſagd om Sancte Peders Pawe mact och hãſſ ſæde i Rom/ oc om hans efftеrkommere/ oc ſãme Romerſke kircke och ſæde. Da haffde icke Sanctus Hieronimus/ lignit Romere Biſp och Romere ſæde ved andre ringe och ſmaa ſteder Biſper oc ſæder/ Han viſte io vel oc haffde icke forget Chriſti forneffnde ord Mat. xvi. capi. Oc ſiger end S. Hieronim9

ydermere in Epistola ad Galatas. ii. capi. Sancte Pouel han straffede Sancte Peder/ och stod hannem emod/ huilcket han haffde icke giord/ haffde han icke værit hans lige (i embede/ mact och befalning) Sancte Peder han siger oc scriffuer och selff saa ath han er icke Pawe/ icke heller høgest oc mectigst Bisp/ men en met Bisp eller Prest/ den som er de andre Bisper i mact och befalning lig. i. Petri. v.

✿ Oc ydermere/ forbiuder det menige kircke raad Concilium Aphricanum i kircke lowen distinc. xcix. c. Prime sedis. Ath ingen Romere Bisp skal lade sig kalle Bispe eller Preste høffding. Eller den ypperste oc høgste Bisp/ i det ath de ere alle lige/ det siger och Pelagius Pawe/ Ea. distincti. c. Nullus. Desligeste Sãctus Gregorius i samme distincti. c. Ecce. huilcket saa lyder. See (siger han) strax i begyndelsen paa eders breff i sende meg selff som saadant forbød/ sette i det hoffmodige naffn sõ er en almindelig Pawe/ offuer alle andre/ Om huilcket ieg beder gerne ath i gøre mig det icke mere. Fordi/ ath den ære som en Bisp vskellige leggis till/ hun fortagis och forminskes eder. Jeg begærer icke framgãg och lyffalighed aff forfengelige ord och titel/ men aff gode erlige seder och dygd Det holler ieg icke heller for min ære/ i huilcket mine brødre tabe sin ære. Min ære/ er den menig kirckis och mine met brødres ære / och myndighedz mact/ Da er ieg æret/ naar huer skeer sin ære. Er det saa ath i kalle mig Pawe aff almindelig mact/ Da necte i eder det ath være/ som i meg almindelige kalle. Men bort det/ Fare sig vel oc forsee seg de ord/ som hoffmode sig mod sandhed/ och ere skadelige/ forderffuelige mod kerlighed/ Hec ille.

✿ Nw ville wi summere desse forneffnde ord saa/ Skulle eller maa icke Christi Apostle tretthe eller tencke paa mact

oc myndig ypperlighed den ene offuer den anden Ere de och
alle tienere i Gudz ord/ Er Sãcte Pouil S. Peder lig i mact
oc myndighz/ oc alle Apostole som kircke lowen siger distinc.
xxi. c. In nouo. Er S. Peder en lig Bisp oc Prest met an⸗
dre Bisper Ere oc saa alle Bisper Apostlenis efterkõmere oc
stathollere som oc sãme capitel siger/ Er oc Eugubii Bisper
lige met Romere Bisper i embede / mact oc befalning /
oc christne Bispers mact oc befalning er icke herredøm / icke
heller ath skicke Ny low oc strẽge bud/ vden Gudz befalning
men eniste ath predicke och lære den Gudz low oc de bud sõ
giort ere/ oc hã maa icke være oc kallis almĩdelig Pawe Hwi
tager da Romerske Bisp eller Pawen sig saadant stor mact
och velde till/ offuer alle andre Bisper/ och menig christen⸗
dommen. Ja/ siger nogen hanss smigrere/ haffuer han end
icke den mact/ oc høgmectighz aff Gud/ hun er dog hannem
oc det Romerske Apostelske sæde sãtyckit oc giffuit aff chris⸗
ten kircke oc Prelater/ Herrer oc Førster/ Som der staar i den
Palea/ Constãtinus distinctione xcvi.

❧ Her kom atter den twsind konstermand oc brugede sine
raad oc omslag/ Som ganske langt ville være ath regne op/
om al sin regimẽt hã haffuer tredskelige kõmet aff sted oc bru⸗
get sit spil met (om det skulle her scriffuis) formedelst denne
almindelige store Pawe mact/ och hanss ophøgelsse baade
mod Gud/ och saa mod de første gamle kircke raad/ Huilc⸗
ke huercken talede om/ eller noger serdelis actede den Romer⸗
ske Bispis mact/ fordi Satan vor icke end da kommen rede
lige frem/ met det han tenckte i denne maade/ met huilcke paa
fund och anden dieffueles och mennisklig lærdom/ skulle saa
lempelige oc met tiiden/ drage oss fraa Gudz ord. Ath det io
lengst och mere skulle neder legges/ forglẽmes oc intet actis.

✿ Oc vnder hanſſ herredømmes villies oc beſkermelſſes mact och gunſt/ ſkulle de vtalige ſecter och parthiis kloſter= ſolck/ aff menniſkers fund oc lærdom opkomme oc indføris ath drage i lengſt och mere ſimpel almwe och chriſten dōmen dem till / oc effterfølge deris ord lærdom och gerninger / oc dere ſette lid och trøſt till/ for ſtor Gudelighed / och komme io lengſt och mere fra Gudz och Jeſu Chriſti eniſte tro och tillitd/ och komme i ſtor vildfarelſſe och vantro/ ſom wi ſee ath wiſt er ſkeed.

✿ End ith andet/ Gud och hans hellige aand ſom haff= de ſkickit / oc ville ath Biſper oc Preſter ſkulle wære (iblād andre deriſſ wilkaar) wiſe och vellærde mend i den hellige ſcrifft/ och ſtudere i henne aarle oc ſilde/ ath vide oc vel for= ſtaa ath regere ſig ſelff oc andre met/ i atſkellige ſager/ tuilſ= maal oc ſpørſmaal/ i dom och reth paa ſielens wagne.

See/ her kom oc den tredſke fiende/ och giorde ſin fliit/ ath wi kūde faa en ſtor mectig ophøget Pawe almindelig i mact velde och befalning offuer alle Biſper/ vden hueſſ villie ſam tycke ſcreffne lower/ būdord och ſtrengt mandat/ dem intet ſømmede ath gøre/ Oc huad han ſkickede oc lagde paa/ det motte ingen lade eller offuer træde/ vnder heffn/ band oc for= maledidelſſe/ Det motte heller ingen randſage/ och vide ſkel oc ſag till hwi han ſaa giorde oc ſagde. Men det ſkulle ſim= pel heden anāmes lige ſom Gudz ord / Som hans ſcrifft oc kircke low ſiger diſtinctione xix. c. Sic omnes. c. Eniuero. och c. Nulli ſic. Der fore maa ingen forſkiwde eller necthe huad han ſiger eller biuder. Jngen maa heller ſtraffe hānem eller huad han gør diſtinctione xl . c. Si Papa.

✿ Der maa indtet Raad Concilium ſkick eller ſententz gøris vden Pawens vidſkaff och ſamtycke/ Som Pawen

siger iii. q. vii. c. Multum stupeo. oc c. Dudum. Oc sum-
ma sūmarum/han haffuer taget sig mactens fuldsomhed till-
Andre Bisper/ dem haffuer han leffued en part aff hēne som
och Pawen siger selff i fornenffde capitel/ Multum-

❀ Huad kom here aff / och huad ond orsage vor det ?
Dette onde/ath effterdi Bisperne vore fortagē deris rette och
frii almindelig mact/ Oc Pawen ville ene regnere som løff-
uen ibland smaa diwr/ och gene alle vegne/ och tage seg all
befalning till offuer alle sticktene. Saa bleffue Bisperne till
friidz der met/ och gaffue seg till trygphed oc rolighed. Saare
lidet eller inthet studerede/ eller grūdelige rādsagede oc offuer
saa scrifften/ och lode Pawen betemme met store sager/ som
der oc staar iii. q. vi. c. Dudū. Oc syn-des dem icke ath væ-
re dirt behoff ath haffue nogen god grundige wisdom i scriff-
ten/ Der met lode de och aff ath predicke/ och forlode deris
rette embede/oc gaffue dem till andet som de end nw almin-
delige brwge. Oc fordi ath de viste icke rettelige sandhed och
scrifften/ fordi kunne de icke heller acte och dømme paa Pa-
wēs skick/ statuter oc bud/ saa anāmedes all det han enthē
christelige eller vchristelige handlede / for sandhed / christen
lærdom/ och stor Gudelighed. Och saa kom Satan det ind
bland christen menniske/ fast hordere end Gudz ord haffde
nogen tiid værit tilforn almindelige/ Saa ath huad der gøres
eller siges emod/ det mener wforstandigt folck ath være ket-
terii oc stor synd/ Som wi end i dag høre.

❀ Oc er end Pawens handel i mange stycker skiwlt och
beteckt (som S. Pouil oc S. Hans haffue screffuet om det
Pawske riigess lønlighed) och kand icke end hans tredske
fund strax kendis ath være mod Gud oc scrifften. Da er io
denne dieffuels lærdom/ oc dette Pawens forbud i Presters

oc kloster folckis gifftermaal/ saa obenbare mod Gudz ord oc scrifften/ath den sō nogen forstād haffuer/oc icke er forhindret i kødzens wisdom/ oc forblindet i Pawens falske Gudelighed/han maa det vell obenbare acte oc forstaa/ath det er vchristeligt/ ia reth Antichristeligt/fordi det er imod Christū. End dog de Paweske ville altiid gerne fundet orsage til/ath de kunne och saa beskiuld dette deriss forbud och falske kyrkhedz fund/vnder en mectig hellighedz titell/ som man maa see i deriss forbudz scriffter. Men huor grundelige och redelige de haffue det giort/ det maa de befinde oc acte/ som nogen christen oc skellig forstand haffue i scrifften/oc de som hornis orsage och syndz slemhed er aff hiertet led oc vederstyggelig.

✿ Oc fordi ath scrifften kaller dette Pawe regimēte ith hart hordnacked rige. Thi skal det neppelige skee nogen tiid aff Pawens samtycke ath Prester och kloster folck vforhindret aff hannem/ maa frilige gifftis. Vden Gud vil vende den skabning om kring/ och gøre aff en stor mectig veldig hoffmodig tyrannisk almindelig Pawe/ en god simpel Romersk Biscop igen/som han vor aff begyndelsse/ och komme hannem fra det vchristelige embede som han nw haffuer/ till reth christet Biscopeligt embede oc skickelsse igen.

✿ Oc ydermere/men det geller manges salighed eller fordømmelsse/oc Bispernes baade først oc sidst Da er det raadeligt ath sāme erlige men acte nogit ydermere paa deris embede. Oc begynde ath see lith bedre til/met deris egne øgen/ studere oc grundelige offuerweye scrifften/ oc der till de hellige gamle christne Doctores. Oc icke end heller nogit lasindis/strax tro huad de scriffue oc sige/ vden de offuer legge oc ligne deris ord ved och met den hellige rene Bibelske scrifft/ oc huor det findis ath de drage offuer ith met hēne der skulle de hederlige och Gudelige tro och anamme huad de sige och

scriffue/ icke fordi ath de scriffuer/men fordi ath det er Gudz sandhz effter scrifften. Men huor de ere icke enss met scrifften der maa oc skulle de sacktmodelige forskiude oc forlade dem som S. Augustinus siger/ oc der staar i kircke lowen distincti. ix. c. Noli meis scriptis. oc c. Negare nõ possum. oc c. Ego solis. oc c. Quis nescit. oc c. Neque quorundam.

✤ Det er tilbørligt ath de vide selff nogit huad de skulle gøre oc lade/oc huad deris embede er/ ath de icke hēge all sā= men deris store handel och sager paa Pawen. Deriss mact er icke mindre/paa deriss rette embedis wegne end Pawens/ Pawen skal icke gøre regenskaff for de fattige faar/ sō forta= bis vnder deriss befalning/ de ere icke ind screffne i Pawens register/ men i deris eyet.

✤ Christne Bisper bør icke ath haffue Pawens regle oc bud ath skicke sig effter och regere den christne kircke met/ Men deriss regle ere den hellige scrifft/ Christi lardō som de hellige Apostle oc Euāgelister de selff bescreffue/oc ingen tuil= actige oc falske regle Apostler tillagde. Oc dem bør ath bede inderlige aff ganske hiertet/ ath Gud vill giffue dem en god christen forstand/ath regere sig selff oc den arme fattige vlær= de vildfarindis almwe met/ i sandhedz oc salighedz lardom. som forfaris for sand lardōs brust skyld Som Gud oc siger om sit folck Esai. v. Oc ath han vill reyse dē op till en reth dom/ath dømme oc skilne mellom Panēs lardom oc bud/oc Gudz lardō oc bud. Mellom falsk Gudz tieniste i vduertis skrømpteris gerninger Messer/Sāg/Faste/Hypocritisk kysk hed/oc saadāt mere/Oc mellom ret Gudz tieniste i aand och sandhz/Ath huor de icke kūne eller ville selff predicke/lare oc fuldgøre deris rette embede. Ath de ville lade andre gøre det/ som kūne oc gerne ville. Oc vare dē en christelig hīlp der till Ath al stor vildfarelsse oc ketterii motte leggis aff ath Gudz

sandhed och naade motte regnere oc regere den menige christ-
ten kircke.

❧ Oc thaare de gode Herrer icke end aff Gudz ordz och scrifftens vnderuisning driste sig till ath afflegge oc igenkalle vchristelige oc vskickelige Pawens paaleg och fund/ da maa de tage exempel aff distinctionis l. capi. Ioãnes Chrysostomus. Det er erligt och tilbørligt/ ath huad en gør ilde eller icke skickelige/ Ath en anden gør det bedre om han kan/ Icke anseindis huad forfaderne haffue hollet/ eller gãmel sedwanne haffuer varet/ Men huad Gudz villie/ oc huad sãdhed er och tilbørligt effter Gudz ord/ Som S. Cyprianus siger/ Ath sedwanne skall icke forhindre sandhed/ saa ath han maa io winde/ fordi ath sedwanne wden sandhed er en gãmel wildfarelsse/ och fordi offuergiffwindis wildfarelssen lader oss efftertølge sandhed. wi skulle icke følge menniskens sedwanne/ men Gudz sandhed. Thi Gud han taler hoss Esaiam Prophetam och siger. Forgeffues tiene oc dyrcke de meg effter mẽniskens paafund oc lardom som oc kircke lowen siger distinc. viii. c. Consuetudo. oc c. Si solus. Er det saa ath Christus skal eniste høres/ da skulle wi icke acte huad andre fore oss haffue giort/ Men huad Christus haffuer budet och giort som er for alle. Hec ille.

❧ Oc Sãctus Augustinus siger de Baptismo. paruulorũ. Naar sandhed obenbaris/ da bør seduãne ath wige. Der fore/

Lige som ingen christen Bisp maa skiude paa Paue
i nogẽ god christẽ skickis forhollelsse/ oc forsøinmelse Saa maa han icke heller skiwde
paa gãmel seduanne den som icke haffuer grund oc fasthed i scrifften.

Besluttingh.



Vd giffue de gode ypperlige mend Christendömens Bisper/ Oc serdelis Dänemarckis Hederlige och Erlige Prelater/ sin naade oc sin sandhedz kendelsse/ till alle gode christelige lardôme/ ærinde och nøttelig skick Gud till loff oc ære / oc menig mand til den rette salighed/ Huilcke gode mend wi wille haffue i alle maade vforactet oc vmercket / met denne vor scrifft oc vnderuisning De som vskyldige ere/ eller de som ville nogit her effter befinde dem selffue/ och met Gudz naadis hielp/ begynde ath bewise seg nogit Christelige och tilbørlige i deriss rette embediss befalning/ som dem ligger gantske stor mact paa. Oss er vell giffuen stor orsage ath scriffue mere om dem i wor sagis forswar/ baade aff den hellige scrifft/ aff deriss egen kircke low/och deriss scrifft de lade vdgaa/ oc deriss leffned och handel som icke følger det naffn eller embede de haffue. Men det lade wi nw/ Gud giffue dem selff sind och act/ ath rette sig i alle maade. Oc wi ville gerne vare dem lydige oc vnderdanige/ i alle de tingest Christelige oc retwise ere/ Oc kende dem for de ypperlige mēd de ere/ huor de icke bruge seg emod deriss embede och Gudz befalning.

✿ Ath wi ere dem icke lige och saa lydige i alle vduertis ceremonier och skick som de ville/baade met Sang/Messe oc Sacramenters tracterilsse oc brwg. Ath wi oc icke haffue enss mening met dē/ i den rette dyrckelsse/ baade induertis i aand oc i sandhed/oc i vduertis tegen. Och ydermere ath wi icke holle saa megit aff mēneskens lardom/paafund oc hellighed/ som aff Gudz ord/bud oc sandhed. Oc ath wi offuergiffue

falsk ögen,kalckis kyskhed/ oc giffue off i christet ecteskaff i Herren. Ath wi vduelge oc effter christen kirckis første exem pel skicke christne predickere oc rette Prester/ och andet hvad wi i christen menighed bruge och skicke/ Det haffue wi stor sag oc skel til/ først aff Gudz ord oc dē hellige scrifft/ oc saa aff gamle hellige christne forfaders lardō/och en stor part aff deriff egen kircke low (hwilcket wi tilforn nw try aar siden haffue noget videre forklaret/ i den lille bog wi lode vdgaa/ Om den Reformatz oc omwēdelsse/ here i Malmø er gort) Vi sō Gud haffuer giffuit noget aff sin sādhedz oc ordz kund skaff ere her til plictige I det de gode herrer/ville det icke selff anheffue/ tilstede/ oc det gøre/ huilcket dem selff vnder siels oc salighedz velfart aldelis burde/paa deriff embedis vegna.

☙ Hwad wi synes ath haffue screffuet nogit hordelige here i dēne bog. Det haffue wi icke giort Bisperne eller nogē serdelis aff dem emod. Men det haffue wi giort/ mest waar sag till noget forswar/ Och dem till ith genswat som wden all redelig beuisning/ och met vchristne och vskellige ord/ och løff vgrūdig scrifft/ klage och berobe off ath vare kettere och bandz kroppe. Til huilckit wi maa icke aldelis tige/ i det ath wi ere wskyldige i dēne sag Gud giffue ath der fwndis icke større skyld hoff andre. Men der er dog ingen vskyldig wden Gud Ene/ han va-re loffuit euindelige

AMEN.

En liden taffle paa forneffnde bog

Oc om hwad her scriffues i hende.

Denne Bog er Prentet i Malmø aff Johan Hogstrate Aar effter Gudz byrd. MD xxxiii. Den fredag nest hellige Tre Kongers dag.


Occa
sio

